

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
менеджменту

Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії

**Digital transformations and innovative technologies in the
economy: challenges, realities, strategies**

Матеріали

II Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Суми, 17-19 травня 2023 р.)

Суми
Сумський державний університет
2023

УДК [330.34+330.336](063)
Е45

*Рекомендовано вченою радою
Сумського державного університету
(протокол № 5 від 22 грудня 2023 р.)*

Е45 Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії» (Суми, 17-19 травня 2023 року)/ за заг. ред.: Л. Л. Гриценко, І. В. Тютюник. Суми : Сумський державний університет, 2023. – 120 с.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії» містять результати наукових досліджень присвячених пошуку системного вирішення мультидисциплінарних проблем в галузі електронного бізнесу і технологічних інновацій, цифрової трансформації освітніх систем, запровадження інноваційних технологій у фінансовому секторі.

Для науковців, науковців, студентів, аспірантів, представників бізнесу та громадських організацій і вищих навчальних закладів та широкого кола читачів.

The materials of the International scientific and practical conference "Digital transformations and innovative technologies in the economy: challenges, realities, strategies" provide the results of scientific research focused on the search for a systematic solution to multidisciplinary problems in the field of electronic business and technological innovations, digital transformation of educational systems, the introduction of innovative technologies in financial sector. .

For scientists, researchers, students, postgraduates, representatives of business and public organizations and higher education institutions and a wide range of readers.

УДК [330.34+330.336](063)

© Колектив авторів, 2023
© Сумський державний університет, 2023

ЗМІСТ

<i>Богдана Кравченко</i> <i>Ірина Плікус</i>	Розвиток електронної комерції в Україні: перспективи, виклики та тенденції розвитку у 2023 році.....	5
<i>Владислав Фукалов</i> <i>Ірина Плікус</i>	Організаційна взаємодія банківських установ з платіжними системами в Україні	9
<i>Анастасія Михайлович</i> <i>Ірина Плікус</i>	Управління інформаційною системою компанії в умовах діджиталізації.....	13
<i>Юрій Черненко</i> <i>Ігор Басанцов</i>	Впровадження цифрових технологій для ефективного застосування громадського контролю в управлінні державними програмами в Україні.....	16
<i>Олена Журавка</i> <i>Анна Сілюченко</i>	Особливості діяльності пенсійного фонду України та шляхи вдосконалення пенсійного забезпечення.....	20
<i>Вероніка Літовцева</i> <i>Марина Бречко</i>	Розвиток електронного уряду як чинник подолання недовіри до цифрових фінансових послуг.....	24
<i>Людмила Рябушка</i> <i>Юлія Гончарова</i>	Особливості реалізації фіскальної політики держави на засадах цифровізації.....	27
<i>Олена Журавка</i> <i>Ірина Кожушко</i>	Теоретичні підходи до управління страховим портфелем страхової компанії.....	29
<i>Anastasiia Samoilikova</i> <i>Vondarenko Vladyslav</i>	“Business – education – science” coopetition as a factor of digital transformation: impact assessment.....	33
<i>Світлана Похилько</i> <i>Анна Єременко</i>	Міжнародна експансія українського фінтеху та особливості його захисту під час війни.....	36
<i>Гліб Харченко</i>	CRM-система як інструмент підвищення ефективності малого бізнесу.....	39
<i>Дарина Акоюн</i>	Відкритий банкінг як інновація на фінансовому ринку.....	42
<i>Олена Криклій</i>	Ключові аспекти банківського менеджменту в умовах війни.....	46

<i>Євгенія Мордань</i> <i>Анастасія Хилько</i>	Фінтех та його вплив на сучасний стан фінансової системи.....	49
<i>Надія Дехтяр</i> <i>Вікторія Гончарова</i>	Особливості формування місцевих бюджетів в умовах цифровізації бюджетного процесу.....	53
<i>Людмила Захаркіна</i> <i>Руслана Чухно</i>	Транспарентність як механізм оптимізації фінансової діяльності підприємства.....	55
<i>Євгенія Мордань</i> <i>Анастасія Пасько</i>	Діджиталізація фінансової сфери в умовах воєнного стану.....	58
<i>Володимира Піддубна</i> <i>Ірина Плікус</i>	Краудфандинг як інноваційний інструмент залучення інвестицій у малому бізнесі.....	62
<i>Олена Криклій</i> <i>Людмила Рябушка</i> <i>Владислав Батанін</i>	Управління ліквідністю банку в умовах воєнного стану.....	65
<i>Павло Рубанов</i> <i>Вікторія Білошанка</i>	Аналіз підходів до впровадження цифрових валют центральних банків.....	68
<i>Тетяна Палаженко</i>	Аналіз сучасних платіжних систем в Україні....	72
<i>Павло Рубанов</i> <i>Владислав Шенкаренко</i>	Сучасний стан, особливості і проблеми розвитку необанків.....	76
<i>Наталія Пігуль</i> <i>Євгеній Пігуль</i>	Роль цифрових інновацій у забезпеченні економічної безпеки держави.....	80
<i>Ганна Заволодько</i> <i>Олександра Харченко</i> <i>Злата Тягунова</i>	Очікування споживачів хліба серед покоління IGEN (1997-2010): результати аналізу.....	82
<i>Людмила Рябушка</i> <i>Валерія Шалапчук</i>	Цифрові аспекти фіскального регулювання доходів.....	87
<i>Larysa Hrytsenko</i> <i>Liliia Derkach</i>	The conceptual-categorical framework of organization's financial security.....	89
<i>Олена Журавка</i> <i>Олексій Шаповал</i>	Теоретичні основи фінансової прозорості місцевих бюджетів.....	92
<i>Kuan Zhang</i>	Tiktok live streaming marketing in E-commerce....	96
<i>Yevhen Nikitchenko</i>	Use of AI predictive analytics to modulate foreign economic activity of business structures.....	98

<i>Наталія Пігуль</i> <i>Артем Скоробагатий</i>	Роль цифровізації у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств корпоративного сектору.....	101
<i>Ірина Теницька</i> <i>Ярина Самусевич</i> <i>Дмитро Галинський</i>	Інноваційні технології екологічного моніторингу діяльності промислових підприємств.....	103
<i>Олексій Захаркін</i> <i>Сергій Подосинніков</i>	Вартісні показники інноваційних компаній цифрового сектору.....	106
<i>Daria Tymoshuk</i> <i>Viktoriia Shepurko</i>	Electronic business and small and medium-sized enterprises: advantages and disadvantages.....	108
<i>Serhii Tiutiunuk</i>	Key forecasts and prospects for green energy transition	115
<i>Denys Kolomiiets</i>	Managing enterprise financial security in the context of digital innovation.....	118

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ, ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ У 2023 РОЦІ

*Кравченко Богдана Олександрівна,
студентка гр. ЕН-91/46фк-0,
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Плікус Ірина Йосипівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми*

За останні роки електронна комерція стала швидко зростаючим сектором в Україні. Зі збільшенням використання Інтернету та зростанням цифрової економіки все більше споживачів звертаються до онлайн-покупок. Електронна комерція стала важливим сектором світової економіки і трансформувала спосіб ведення бізнесу. Однак розвиток електронної комерції в Україні стикається з багатьма проблемами, такими як нерозвиненість інфраструктури та низький рівень довіри споживачів.

Ринок електронної комерції в Україні значно зріс за останні роки. За даними Інтернет асоціації України, обсяг ринку електронної комерції в Україні досяг \$5,2 млрд у 2020 році, порівняно з \$3,8 млрд у 2019 році. У звіті також підкреслюється, що кількість онлайн-покупців в Україні зросла на 16% у 2020 році, а середня вартість замовлення збільшилася на 10%. Зростанню електронної комерції в Україні сприяли такі фактори, як зростання проникнення інтернету, поширення мобільних пристроїв та зміна споживчої поведінки. Згідно зі звітом Міністерства цифрової трансформації України, рівень проникнення інтернету в Україні досяг 56,4% у 2020 році порівняно з 44,1% у 2015 році. У звіті також підкреслюється, що кількість користувачів мобільного інтернету в Україні зросла на 24% у 2020 році. Отже, протягом останніх п'яти років електронна комерція в Україні зростала на 20-25% щорічно. Це зростання насамперед зумовлене збільшенням використання смартфонів та інтернету, а також зручністю онлайн-покупок. Крім того, пандемія COVID-19 прискорила розвиток електронної комерції в Україні, оскільки споживачі звернулися до онлайн-покупок, щоб уникнути ризиків для здоров'я у фізичних магазинах. [3]

Українські споживачі віддають перевагу методам оплати післяплатою та не поспішають надавати персональні дані в Інтернеті, що створює виклик для компаній електронної комерції в країні. В Україні популярні інтернет-магазини використовують різні бізнес-моделі, які відрізняються за характеристиками. Наприклад, дошки оголошень, такі як OLX та Allbiz, дозволяють приватним особам та підприємствам розміщувати свої оголошення щодо продукції. Маркетплейси, такі як Prom.ua, Bigl.ua та

Shafa.ua, забезпечують зв'язок між продавцями та покупцями, і дозволяють їм проводити транзакції відповідно до встановлених правил. Супермаркети та спеціалізовані супермаркети, такі як Rozetka, Lamoda, Kasta, Eldorado, Foxtrot та інші, продають товари від імені продавців, переважно з використанням власних товарних запасів. Rіa, крім дошки оголошень, також є прайсагрегатором, що дозволяє порівнювати пропозиції різних підприємств. Кожна бізнес-модель має свої переваги та недоліки, і вибір конкретної моделі залежить від потреб покупців та бізнес-стратегії магазину[5].

Зростанню електронної комерції в Україні сприяло кілька факторів. Одним з ключових факторів є зростаюче проникнення інтернету, що збільшило кількість потенційних онлайн-покупців. Поширення мобільних пристроїв також полегшило споживачам здійснення онлайн-покупок, оскільки тепер вони можуть робити це з будь-якого місця і в будь-який час. Ще одним фактором, який сприяв зростанню електронної комерції в Україні, є зміна поведінки споживачів. Споживачі тепер відчують себе більш комфортно при здійсненні покупок онлайн, і вони все частіше використовують Інтернет для дослідження продуктів перед тим, як зробити покупку. Пандемія COVID-19 також прискорила зростання електронної комерції в Україні, оскільки споживачі були змушені здійснювати покупки онлайн через локдауни та обмеження на пересування[4].

Після подій 24 лютого 2022 року, електронна комерція в Україні зазнала великих збитків, згідно з дослідженням Promodo. У перші три місяці всі інтернет-магазини втратили понад 80% трафіку, а виручка українських інтернет-магазинів у перший тиждень зменшилася на 92%. Проте до кінця березня спостерігалось зростання доходів і кількості сесій, зокрема для товарів для домашніх тварин, косметики та товарів для дому. Імпорт некритичного одягу та взуття скоротився майже на 60%, а деякі міжнародні оператори закрили свої магазини через логістичні проблеми та неможливість імпортувати некритичні товари. Хоча попит на онлайн-покупки зростає, більшість споживачів все ще купують товари в магазинах і шукають вигідні пропозиції в Інтернеті. За даними Prom.ua, у березні 2022 року онлайн-замовлення скоротилися на 63%, але в червні відновилися до 93%. Більшість покупців (86%) не шукають товари в офлайн. Попит на акційні товари, продукти харчування та питну воду зріс під час повномасштабної війни в Україні, згідно з даними сервісу доставки продуктів Zakaz.ua. До нападу Росії в лютому інтернет-магазини обробляли близько 16-20 тисяч замовлень на день. Однак у перший тиждень війни ця цифра впала до 7%[1].

Однією проблемою, з якою стикається галузь електронної комерції в Україні, є відсутність інфраструктури. Інфраструктура логістики та доставки в Україні недостатньо розвинена, що ускладнює швидку та ефективну доставку товарів інтернет-магазинами. Відсутність інфраструктури є особливо

проблематичною в сільській місцевості, де доставка може зайняти кілька днів або навіть тижнів. Відсутність довіри до онлайн-транзакцій є ще однією значною проблемою, яка стримує зростання електронної комерції в Україні. Багато українських споживачів все ще не наважуються здійснювати онлайн-покупки через побоювання щодо шахрайства та питань безпеки. Низький рівень довіри до онлайн-транзакцій серед українських споживачів як основну перешкоду для зростання електронної комерції. Крім того, відсутність заходів кібербезпеки, неналежна логістична інфраструктура та обмежений доступ до цифрових платіжних систем також створюють значні проблеми, крім того висока вартість інтернет-послуг в Україні стримує зростання електронної комерції.

Завдяки цифровій трансформації, електронна комерція відіграє все більш важливу роль у розвитку роздрібної торгівлі. В 2023 році очікуються такі тенденції електронної комерції:

- Зростання персоналізації, завдяки використанню штучного інтелекту та машинного навчання. Ритейлери зможуть надавати індивідуальні та релевантні рекомендації клієнтам на основі їхньої історії покупок та поведінки в Інтернеті.

- Мобільна оптимізація, яка стане ключовим фактором зростання електронної комерції, оскільки споживачі все більше користуються мобільними пристроями для здійснення покупок в Інтернеті.

- Зростання соціальної комерції, коли платформи соціальних мереж стають ключовими гравцями у сфері електронної комерції.

- Більша увага до сталого розвитку, коли підприємства електронної комерції будуть приділяти більше уваги питанням екологічної безпеки та виробничих практик.

- Використання доповненої реальності (AR) для забезпечення клієнтів захоплюючим та інтерактивним досвідом покупок [2].

Отже, електронна комерція - це зростаючий сектор в Україні, але він не позбавлений проблем. Перспективи розвитку електронної комерції в Україні є позитивними, зважаючи на зростаюче проникнення інтернету та сприятливу державну політику. Однак для того, щоб сектор електронної комерції в Україні повністю реалізував свій потенціал, необхідно вирішити проблеми, пов'язані з низьким рівнем довіри до онлайн-транзакцій, нерозвиненістю логістичної інфраструктури, обмеженим доступом до цифрових платіжних систем та високою вартістю інтернет-послуг. Український уряд повинен працювати над вдосконаленням нормативно-правової бази, розвитком необхідної інфраструктури та підвищенням довіри серед споживачів, щоб забезпечити подальше зростання електронної комерції в країні. Електронна комерція 2023 року готова до подальшої трансформації, а нові тенденції та технології сприятимуть інноваціям та зростанню. Компанії, які хочуть досягти успіху в

сфері електронної комерції, повинні уважно стежити за тенденціями і відповідно адаптувати свої стратегії. Компанії, які хочуть залишатися конкурентоспроможними в середовищі електронної комерції, повинні йти в ногу з цими тенденціями та бути готовими адаптуватися до нових технологій і стратегій. У міру того, як змінюються очікування клієнтів і з'являються нові технології, компаніям необхідно залишатися гнучкими та спритними, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Список використаних джерел

1. McLaren, K. W. (2023). Forbes marketplace: The future of e-commerce: Trends to watch in 2023. *Forbes*. Available online at: <https://www.forbes.com/sites/forbesmarketplace/2023/03/21/the-future-of-e-commerce-trends-to-watch-in-2023/?sh=686182c3631e> (accessed on 2 May 2023).

2. *The future of ecommerce in 2023 ecommerce trend*. (б. д.). *Webkul Blog*. Available online at: <https://webkul.com/blog/future-of-ecommerce-in-2023/> (accessed on 2 May 2023).

3. Місюкевич, В. (2022). Основні тенденції розвитку інтернет-торгівлі в Україні. Якість та безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі й торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку і перспективи : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції ПДАУ, 15 лютого 2022 року
URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/11932/3/конференція%20ПДАУ%202022%20Місюкевич.pdf> (дата звернення 4 травня 2023).

4. Пархоменко, Д. В. (2023). Розвиток електронної комерції в Україні. *Економіка і менеджмент 2023: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку*: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 06-07 квіт. 2023 р.: у 7 т. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2023. Т. 3. С. 94-97.
URL:http://www.confcontact.com/2023-ekonomika-i-menedzhment/5_Parkhomenko.pdf (дата звернення 6 травня 2023).

5. *Цифрова комерція (d-commerce): Тренди та відмінності від e-commerce / Блог eSputnik*. (б. д.). URL: <https://esputnik.com/uk/blog/sho-take-d-commerce-viznachennya-trendi-ta-vidminnosti-vid-elektronnoyi-ko-merციyi> (дата звернення 4 травня 2023).

Тези виконано в межах науково-дослідних робіт № 0121U114364 «Соціально-економічні виклики в умовах цифровізації суспільних відносин»; № 0121U114570 «Конвергенція економічних та освітніх трансформацій в умовах діджиталізації»

ОРГАНІЗАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ З ПЛАТІЖНИМИ СИСТЕМАМИ В УКРАЇНІ

*Фукалов Владислав Андрійович,
студент гр.ЕН-91/26фк,
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Плікус Ірина Йосипівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Загалом організаційна взаємодія банківських установ з платіжними системами в Україні є важливим елементом фінансової інфраструктури країни, адже платіжні системи дозволяють банкам та іншим фінансовим установам здійснювати безпечні та ефективні операції з грошовими коштами.

Мета та завдання дослідження полягають в аналізі організаційної взаємодії банківських установ з платіжними системами в Україні.

Аналізуючи дану взаємодію, можна зазначити, що даний вид синергії є досить ефективним. В першу чергу через свою автономність та захищеність. Банки та інші фінансові установи здатні швидко та безперервно здійснювати платежі з використанням різних платіжних систем. При цьому, системи забезпечують високий рівень безпеки платежів та захисту конфіденційної інформації клієнтів. Відповідно ми спостерігаємо високу активність серед користувачів та, що найголовніше – це якісний показник роботи банківської системи та платіжних платформ, зокрема не тільки в середині країни, а ще й міжнародні перекази, завдяки міжнародним платіжним системам Visa та Mastercard. [2]

За даними оверсайту інфраструктури фінансового ринку, наданими Національним банком України, станом на 1 січня 2023 року в Україні було зареєстровано 54 платіжні системи, з яких дві є державними, 36 були створені резидентами (15 - банками та 21 - небанківськими установами), а 6 були створені нерезидентами. Крім цього, до кінця 2022 року в Україні було зареєстровано 132 учасники платіжних систем (окрім СЕП) та 35 технологічних операторів платіжних послуг. [1]

У фінансовому стані платіжної системи в Україні станом на 1 січня 2021 року було виявлено 41 систему грошових переказів, з яких 32 були створені резидентами, а 9 - нерезидентами. У 2020 році діяли такі платіжні системи, як Система електронних переказів Національного банку України (СЕП НБУ), карткові платіжні системи "MasterCard", "Visa", Простір та інші системи грошових переказів. За допомогою цих систем у 2020 році було здійснено переказ коштів на суму 255,2 млрд грн в межах України, або 9489,6 млн доларів США, 2697,4 млн доларів США до України та 556,2 млн доларів США

за межі країни. Проте, спостерігається тенденція до перевищення отриманих коштів з-за кордону через міжнародні системи грошових переказів. [2]

У 2022 році в Україні фактично здійснювали діяльність такі платіжні системи (рис. 1): СЕП; карткові платіжні системи (MasterCard, Visa, ПРОСТІР та інші); системи переказу коштів, серед яких: 7 – систем, створених банками; 18 – систем, створених небанківськими установами; 4 – внутрішньобанківських систем; 8 – систем, створених нерезидентами.

Найбільшу суму платежів і переказів у межах України протягом травня – грудня 2022 року (рис.1) здійснено в СЕП – 107,0 трлн грн, або 95,7% усіх платежів та переказів у межах України. Водночас найбільшу кількість платежів та переказів здійснено в карткових платіжних системах (5,1 млрд шт., або 88,2%).

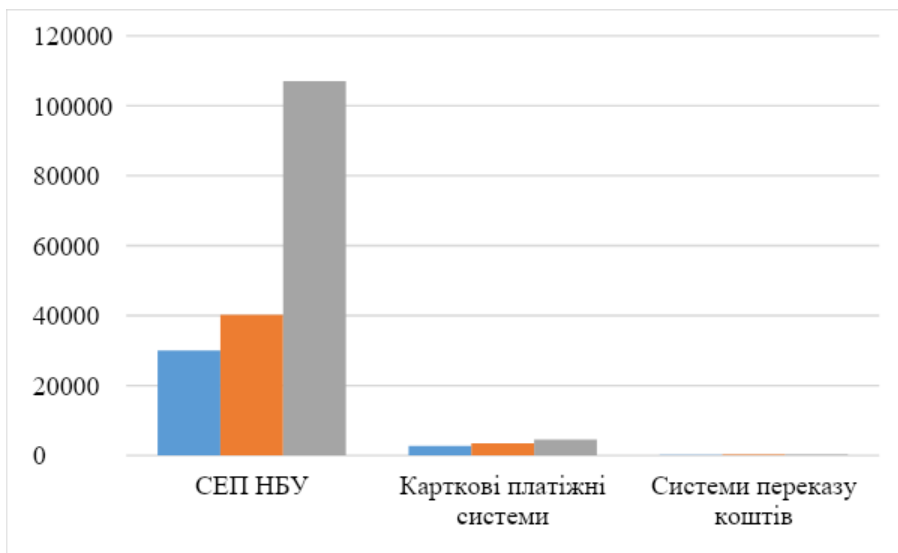

Рис.1- Сума платежів і переказів у межах України, млрд грн. [1]

Система електронних переказів (СЕП) залишається єдиною системою важливою платіжною системою в Україні опираючись на наступні дані:

– СЕП забезпечує здійснення 98% міжбанківських платежів в державі, що підкреслює його значимість у фінансовій інфраструктурі.

– СЕП виконує операції з державними цінними паперами на відкритому ринку, що підтверджує його роль у забезпеченні безперерйного функціонування фінансового ринку.

– СЕП виконує регулювання зобов'язань учасників, що виникають в інших платіжних системах, що підкреслює його центральну позицію в координації та забезпеченні фінансової стабільності.

Таким чином, системна важливість СЕП підтверджується через його розширену роль у здійсненні міжбанківських платежів, операціях з цінними паперами та регулюванні зобов'язань учасників. Останнім часом все більш популярною стає безконтактна оплата, яка дозволяє швидко та зручно здійснювати оплату за допомогою спеціальних пристроїв, які читають інформацію з чіп-карт або смартфонів. Українські банки активно пропонують своїм клієнтам можливість використовувати безконтактну оплату, а також встановлюють спеціальні термінали для її здійснення.

За результатами моніторингу діяльності платіжних систем України у 2022 році НБУ визначив перелік важливих об'єктів платіжної інфраструктури (табл.1).

Таблиця 1 - Перелік важливих об'єктів платіжної інфраструктури України [1]

Важливих платіжних систем	Важливі учасники платіжних систем	Важливі оператори послуг платіжної інфраструктури
"MasterCard", MasterCard International Incorporated, США	АТ КБ "ПриватБанк" (СЕП НБУ, "MasterCard", "Visa")	ПрАТ "Український процесінговий центр"
Visa, Visa International Service Association, США	ТОВ "ФК "Контрактовий Дім" ("Фінансовий світ"	ТОВ "ЕЙСІ ДІСІ ПРОЦЕСІНГ"
"NovaPay", ТОВ "НоваПей", Україна	ТОВ "Універсальні платіжні рішення" ("Фінансовий світ")	ТОВ "ТАС ЛІНК"
"Фінансовий світ", ТОВ "Українська платіжна система", Україна		
Поштовий переказ", АТ "Укрпошта", Україна.		

Зазначимо, що у 2002 році НБУ створив платіжну систему НПС "ПРОСТІР" з дотриманням відкритих міжнародних стандартів, це державна платіжна система, в якій розрахунки за товари та послуги, одержання готівки та інші операції здійснюються за допомогою електронних платіжних засобів. Учасниками ПРОСТІР є банки та небанківські установи (усього 52 учасника на сьогодні). Основним продуктом системи є платіжні картки ПРОСТІР (560 тис карток), що випускаються українськими банками до рахунку клієнта. З їх використанням можна здійснювати будь-які платіжні операції на території України – розрахунки в торговельній мережі та мережі Інтернет, отримання готівки в банкоматах (14 тис. банкоматів) та через термінали (50 тис. терміналів самообслуговування та 330 тис. платіжних терміналів) на касах магазинів, перекази коштів з картки на картку та інші операції.[1]

Як висновок можемо зазначити, що Україна має значні перспективи розвитку банківської системи. Це в першу чергу пов'язано зі стрімким розвитком технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, обробка даних в реальному часі тощо. Ці нові технології впливають на платіжні системи, сприяючи їх більш ефективному, безпечному та зручному функціонуванню. З цього випливають наступні ефекти – це розширення безготівкових платежів та цифрова трансформація, адже ці фактори неодмінно прискорюють транзакції, зменшують витрати на обробку готівки, полегшують аналіз фінансових операцій та боротьбу зі злочинністю. І найголовніше – це все ж таки орієнтація на користувачів, і тому цифрова трансформація дозволяє банкам підвищити доступність послуг, запровадити інноваційні платіжні рішення та покращити взаємодію з клієнтами.

Список використаних джерел

1. Національний Банк України. *Річний звіт з оверсайта інфраструктур фінансового ринку за 2022 рік*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2022.pdf?v=4 (дата звернення 6 травня 2023).

2. Худолій Ю., Таранець Б. (2021) Сучасний стан та інноваційні напрями розвитку платіжних систем в Україні. *Соціальна економіка*. 2021, 62, 177–191. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socoeconom/article/view/18258/16861> (дата звернення 4 травня 2023).

Тези виконано в межах науково-дослідних робіт № 0121U114364 «Соціально-економічні виклики в умовах цифровізації суспільних відносин»; № 0121U114570 «Конвергенція економічних та освітніх трансформацій в умовах діджиталізації»

УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ СИСТЕМОЮ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

*Михайлович Анастасія Михайлівна,
студентка гр. ЕН-91/46фк-0,
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Плікус Ірина Йосипівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Діджиталізація змінює життя людей у різних сферах життєдіяльності. Керівники підприємств майже в усіх галузях використовують цифрову трансформацію, включаючи різні платформи, аналітику для підвищення продуктивності тощо, це дозволяє покращити конкурентоспроможність, якість обслуговування клієнтів і визначити нові можливості для розвитку.

Події останніх років, пов'язаних з пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням в Україну, переконала всіх у перевагах використання електронних технологій у всіх сферах ділового та суспільного життя. Підприємства або компанії, які раніше ввели в практику електронний бізнес лише збільшили обороти. Але ті компанії, які відкладали це рішення на потім, як показала практика, лише понесли збитки. Проте, цифрова трансформація в кожній галузі відбувається по своєму, відповідно до рівня своїх можливостей.

Вивчення процесу діджиталізації є досить актуальним у наш час, оскільки більшість вітчизняних та міжнародних компаній впроваджують новітні технології та переходять на нові рівні ведення бізнесу з урахуванням усіх процесів. Коли компанія трансформує власні процеси, то першочергово вона змінює позиції на ринку та створює нові технологічні бар'єри, які можуть бути непосильними для конкурентів. На даний момент, діджиталізація є невід'ємною частиною функціонування не тільки різних компаній, але і держав загалом, бо змінюються норми та конкурентоспроможні моделі.

Єдиного загальноживаного терміну «діджиталізація» немає, більше того діджиталізація та цифрова трансформація використовуються як взаємозамінні поняття, тому на основі цих визначень можемо запропонувати в межах теми дослідження таке: діджиталізація – це процес переходу від традиційної індустріальної епохи до епохи, яка характеризується цифровими технологіями та інноваціями в цифровому бізнесі для зміни бізнес-процесів в компаніях та надання нових перспектив для підвищення прибутку та розвитку компанії в цілому.

Процеси діджиталізації приносять зміни майже в усі сфери та галузі, а також дають можливості для впровадження нових технологій та розробки

нових бізнес-моделей. Тому виділяють три основні способи впливу діджиталізації на зміну бізнес-процесів та моделей компанії:

- оптимізація вже існуючих бізнес-моделей;
- трансформація бізнес-моделей (розширення бізнесу, або переорієнтація);
- розроблення нових бізнес-процесів (нові технології, продукти чи послуги).

За результатами нещодавніх досліджень компанією Ernst & Young, діджиталізація найбільше впливає на складові бізнес-процесів, такі як: управління внутрішньою інфраструктурою, вартісну пропозицію та взаємодію з клієнтами. В своїй більшості зміни у вигляді нових пропозицій, продуктів та послуг з елементами цифрових процесів є досить дієвими факторами процесу цифрової трансформації бізнесу [1].

Цифрова перебудова компаній проводиться з метою впровадження новітніх технологій, які приводять до зростання доходу та зменшення витрат. Основними елементами цифрової трансформації бізнес-процесів є [2]:

- реалізація (щоб забезпечити успішну стратегію, організації повинні мати чітке уявлення про те, як все відбувається чи змінюється в їх областях бізнесу. Необхідно вивчити конкурентів, а також провести аналіз ринку);
- результат (результатом цього етапу буде рішення про те, чи потрібно переходити до цифрового перетворення чи ні);
- аналіз (необхідно провести поглиблений аналіз того, що організації можуть краще виконувати з поточними бізнес-процесами. Необхідно ретельно вивчити існуючі процеси і зрозуміти сильні сторони технологій, якими вони в даний час володіють. На основі цієї інформації необхідно визначити, які технологічні досягнення можуть бути прийняті для забезпечення позитивних змін в бізнесі);
- визначення (в процесі цифрової трансформації організаціям необхідно визначити зміни, які вони можуть впровадити в процеси, щоб зробити їх кращими. Ці зміни включають дії, затвердження, документацію, взаємодії, повідомлення, нагадування, оновлення статусу та інше);
- розставлення пріоритетів (організаціям необхідно переосмислити виявлені зміни, провести аналіз витрат і вигід, оцінити можливості, ресурси, бюджети тощо, а потім на основі цього вони повинні розставити пріоритети);
- впровадження (цей етап відноситься до реалізації змін. Він включає в себе отримання необхідних бюджетів, визначення груп, відповідальних за впровадження, перепроєктування процесів з виявленими змінами і виконання технічної реалізації з використанням ідентифікованих технологій і технічних продуктів);
- розгортання (останній крок у структурі полягає в тому, щоб зробити нову систему доступною для використання. Це також включає розробку

чіткого плану розгортання з чітко визначеними ролями, обов'язками і термінами).

Поняття «Індустрії 4.0» є відносно новим для всього світу, оскільки є переходом на сучасніші та прогресивніші моделі ведення бізнесу. Вона бере свій початок з 2011 року, тоді відбулась промислова виставка в Ганновері. На ній уряд Німеччини представив мету, щодо розширення використання інформаційних технологій у виробництві та вперше висловився про масштабну діджиталізацію бізнес-процесів [3;4].

Як зазначає Олександр Юрчак: «Термін Індустрія 4.0 (Industry 4.0) часто плутають з 4-ою промисловою революцією. Насправді, це трішки різні речі. Industry 4.0 є частиною 4-ої промислової й відноситься до цифровізації виробничих процесів у промисловості, але також стосується енергетики, транспорту, інфраструктури та логістики. Натомість, автор не виключає те, що в Індустрії 4.0 є інші сфери економіки та соціальної сфери – банки, ритейл та дистрибуція, телеком, охорона здоров'я, освіта, е-урядування тощо, де є свої тенденції та напрямки щодо цифровізації» [5].

Україна має всі шанси досить швидкого переходу до Індустрії 4.0. Але все таки, українському уряду варто приділити більше уваги цій категорії, а компаніям переглянути власні бізнес-моделі, знайти більше шляхів для залучення інвестицій, співпрацювати з навчальними закладами, зокрема із університетами, а також дослідницькими закладами, та правильно розпоряджатися власними коштами.

Список використаних джерел:

1. Лісова Р. М. (2019). Вплив діджиталізації на бізнес-моделі: етапи та інструменти цифрової трансформації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 24 (2), 114–118.
2. The 2017 State of Digital Transformation, Brian Solis. Available online at: https://www.prophet.com/wp-content/uploads/2018/04/Altimeter_-_2017-State-ofDT.pdf.
3. Войтко С. В. (2019). Управління проектами та стартапами в Індустрії 4.0. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 200 с.
4. Савицька О. М., Салабай В. О. (2020). Результати моніторингу стану розвитку Індустрії 4.0 в Україні. *Сучасний рух науки*. Дніпро, URL: <http://www.wayscience.com/en/11th-conference-8-9- october-2020>.
5. Юрчак О. (2019). 5 років Індустрії 4.0 – де Україна? *Investgazeta*. URL: <https://investgazeta.ua/blogs/5-rokivindustriji-4-0-de-ukrajina>.

Тези виконано в межах науково-дослідних робіт № 0121U114364 «Соціально-економічні виклики в умовах цифровізації суспільних відносин»; №0121U114570 «Конвергенція економічних та освітніх трансформацій в умовах діджиталізації»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ ПРОГРАМАМИ В УКРАЇНІ

*Черненко Юрій Володимирович,
Генеральний директор
ГО «МА «ГІ «Міст», м. Київ
Басанцов Ігор Володимирович
д.е.н., професор
Сумський державний університет, м Суми*

В сучасному світі, де роль інформаційних технологій набуває критичної важливості, Україна потребує нового підходу до державного управління та контролю, який включає відкритість і активне використання біг-дати. Застосування відкритих систем, які можуть обмінюватися інформацією зі своїм оточенням і адаптуватися до змін, виявляється вкрай актуальним у цьому контексті. Впровадження таких систем та використання аналізу великих даних можуть значно підвищити прозорість, ефективність та демократичність процесів прийняття рішень, сприяючи створенню більш справедливого та ефективного управління.

На шляху до створення системи сучасного державного управління Україна зіткнулася з низкою викликів. Перш за все, це монополія чиновників на інформацію і часта нестача в них фаховості та професійного досвіду. Посилює ці проблеми конкуренція між ними за обмежені ресурси. Одним із рішень цих проблем може стати активізація громадської участі в процесі управління державою, а саме моніторингу, збору та аналізу інформації, що відкриє нові горизонти для взаємодії громадян із державою. Це надасть громадянам можливість активного впливу на прийняття важливих рішень, контролю за їх виконанням та механізми обрання та відкликання чиновників з посад.

Забезпечення державної таємниці та активна участь громадськості в розв'язанні державних питань є важливими аспектами сучасного управління. Це вимагає ефективних заходів з інформаційної безпеки, особливо при впровадженні цифрових технологій, щоб запобігти потенційній шкоді державі та "Загальному благу". Такий підхід стане важливим кроком на шляху до прозорого та ефективного управління, який відповідає потребам сучасного суспільства.

Для підвищення ефективності управління державним(економічним) розвитком, Україні слід розробити та впровадити Концепцію, засновану на цифрових технологіях та системі громадського контролю. Одним із ключових інструментів в реалізації цього процесу може стати Координаційна Рада національного єднання та стратегічного розвитку України. Ця структура

спроможна буде забезпечити ефективний зв'язок між громадськими організаціями, державними органами, національними рухами, науковцями та міжнародними ініціативами.

У контексті організації роботи Координаційної Ради можуть бути корисними принципи ергономіки, які були розглянуті в [1]. Ці принципи здатні оптимізувати робоче середовище та процеси, що мають підвищити ефективність роботи Ради.

Слід зазначити, що одним з важливих аспектів є розробка компетенцій команди управління, що розглядається в [2]. У складі Координаційної Ради повинні бути представники з різними компетенціями, які зможуть ефективно управляти проектами та реагувати на можливі виклики сьогодення.

Особливої уваги варто приділити протидії ризикам, що виникають під час управління проектами. В [3] подано ряд рекомендацій, які можуть бути адаптовані для роботи Координаційної Ради. Процес управління ризиками включає ідентифікацію потенційних загроз, оцінку їх впливу на проект, розробку стратегій реагування та перегляд ризиків на регулярній основі. Це може допомогти Раді прогнозувати та запобігати можливим проблемам.

Всі ці принципи, застосовані до роботи Координаційної Ради, можуть сприяти підвищенню її ефективності та забезпечити успішне впровадження стратегій національного єднання та розвитку держави. Разом вони складають комплексний підхід до управління проектами, який може бути корисним в контексті управління державним розвитком.

Основна мета Ради - створення системи громадського контролю в управлінні державними програмами (ресурсами, включаючи і фінансові). Деталі щодо роботи Ради можна знайти за посиланням на відкритий меморандум приєднання - <https://bit.ly/43w44Ni>.

Держава також повинна забезпечити створення ефективних громадських та науково-експертних рад при міністерствах та інших державних установах. Це вдосконалив взаємодію між громадськістю та експертами, що зараз достатньо ускладнено через відсутність розробленої методології та синхронізації.

На наш погляд, в Україні слід розробити та впровадити методологію управління програмами державного розвитку, засновану на ІТ -технологіях та системі громадського контролю, що має забезпечити оптимальне використання ресурсів (у т.ч. фінансових), покращити якість управління та активізувати участь громадськості в прийнятті рішень.

Централізація управління ресурсами в таких аспектах, наприклад, як інфраструктура кол-центрів, бухгалтерія, юридичні служби та державні закупівлі, може підвищити ефективність та зменшити витрати. Також варто переглянути децентралізовану систему держуправління для її оптимізації.

Використання цифрових технологій, таких як соціальні мережі, месенджери, бази даних, штучний інтелект сприяє підсиленню громадського

контролю. Особливо важливим є створення "Операційної системи громадського контролю" – комплексу програмного забезпечення для ефективної взаємодії між громадськими організаціями та державними структурами. Основні функції цієї системи мають включати моніторинг, збір, аналіз та обробку інформації для оптимального прийняття рішень; створення доступних баз даних з актуальною інформацією; та аналіз професійної діяльності посадових осіб для виявлення можливих конфліктів інтересів, непрофесійності, фаворитизму та інших негативних явищ.

Рис.1. Схема методології управління програмами державного розвитку: інтеграція даних, взаємодії, технології та участь громади.

Створення ефективних інструментів комунікації між громадянами та представниками влади, таких як Народна лінія довіри та інші ініціативи, є важливим кроком для прозорого та ефективного спілкування. У рамках відкритого меморандуму про створення Координаційної Ради національного єднання та стратегічного розвитку України, ці ініціативи дозволять громадянам та іншим правосуб'єктам подавати свої скарги та пропозиції, що сприятиме контролю за виконанням прийнятих рішень та заходів.

Співпраця між учасниками з різних галузей знань, що здійснюється через Координаційну Раду, сприяє створенню синергії для проведення наукових досліджень, розробки статей, дисертацій, семінарів та конференцій з актуальних тем, пов'язаних з реформуванням ключових секторів економіки та державного управління в Україні. Цей процес сприятиме розвитку інновацій, обміну ідеями і знаннями, що надасть поштовх до більш продуктивного та ефективного управління.

Проте, для того, щоб громадський контроль був реально ефективним інструментом забезпечення прозорості та участі громадян в управлінні, важливо уникнути впливу державних органів на інструменти громадського контролю. Професійний громадський контроль має забезпечити відкритість та прозорість дій влади, що є важливим елементом в створенні довіри до державних структур.

Враховуючи вищезазначене, для досягнення ефективного державного управління в Україні необхідно впроваджувати відкриті системи, активно використовувати біг-дату і сприяти активній участі громадськості. Це забезпечить можливість для громадян працювати в єдиній системі Влади (ст 5

Конституції України), збирати біг-дату і здійснювати громадський контроль за діями чиновників, що в кінцевому підсумку підвищить ефективність управління та довіру до державних структур.

Рис.2 Структурно-функціональна модель Координаційної Ради національного єднання та стратегічного розвитку України

Отже, впровадження цифрових технологій та розвиток системи громадського контролю будуть сприяти створенню справедливої, відкритої та ефективної системи державного управління в Україні. Це є важливим кроком на шляху до створення сучасної, прозорої та ефективної держави, яка відповідає сучасним викликам та тенденціям, а також відповідає інтересам громадян, підвищуючи їх роль у прийнятті державних рішень.

Список використаних джерел

1. Chernenko, Y. V. (2022). Applying Ergonomics Principles in Managing Development Projects for Utility Service Providers. *World Science*, 6(78). https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30122022/7967

2. Chernenko, Y. (2023). The method of housing and utility services providers' development projects' management team competencies' development. *The Scientific Heritage*, 105(105), 93-97. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7560163>

3. Chernenko, Y., Haidaienko, O., &Tkachenko, V. (2022). Development of a risk management method for development projects of providers of housing and utility services. *Technology Audit and Production Reserves*, 6/2(68), 27-33. <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2022.269494>

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Журавка Олена Сергіївна

к.е.н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Сілюченко Анна Анатоліївна,

студентка

Сумський державний університет, м. Суми

Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики, що реалізує державну політику з питань пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню.

Пенсійний фонд України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України та Положенням про Пенсійний фонд України. Пенсійний фонд України узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства та вносить їх у встановленому порядку на розгляд Президентів України та Кабінету Міністрів України. Пенсійний фонд України в межах своїх повноважень організовує виконання актів законодавства та здійснює систематичний контроль за їх виконанням.

Основними завданнями Пенсійного фонду України є: участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення та соціального страхування; забезпечення збору та акумулювання коштів, призначених для пенсійного забезпечення, повного та своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій та інших соціальних виплат, що здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України; ефективне використання коштів Пенсійного фонду України; здійснення контрольних функцій у межах своєї компетенції; вдосконалення методів фінансового планування, системи звітності та контролю за витратами коштів Пенсійного фонду України [3].

Бюджет Пенсійного фонду України формується за рахунок: коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів; коштів, отриманих за регресними вимогами; добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян; суми штрафів, фінансових санкцій, пені, передбачених за порушення порядку сплати зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування; банківських кредитів; інших надходжень, не

заборонених законодавством. Бюджет Пенсійного фонду України щорічно затверджується Кабінетом Міністрів України [3].

Кошти Пенсійного фонду України спрямовуються на: фінансування виплати державних пенсій та інших соціальних виплат, які відповідно до закону здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України, у тому числі громадянам, які виїхали на постійне місце проживання за кордон; погашення банківських кредитів та відсотків за користування ними; створення та функціонування системи персоналізованого інформаційного обліку в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; утримання центрального апарату та органів Пенсійного фонду України, розвиток їх матеріально-технічної бази; організація просвітницької роботи серед населення та здійснення інших заходів відповідно до завдань Пенсійного фонду України.

Управління діяльністю Пенсійного фонду України здійснює правління Пенсійного фонду України, кількісний і персональний склад якого затверджується Кабінетом Міністрів України. Голова правління Пенсійного фонду України та його заступники призначаються на посади та звільняються з посад в установленому порядку Президентом України.

Управління Пенсійного фонду України [1]:

- 1) визначає поточні та перспективні завдання Пенсійного фонду України;
- 2) подає Кабінету Міністрів України проект річного бюджету Пенсійного фонду України та звіт про його виконання;
- 3) приймає постанови, затверджує положення, інструкції та інші нормативно-правові акти Пенсійного фонду України в межах своєї компетенції;
- 4) заслуховує звіт про діяльність управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, розглядає результати перевірок і ревізій їх роботи;
- 5) затверджує положення про управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, про управління та управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах;
- 6) за погодженням з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями призначає на посади та звільняє з посад начальників управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополь;
- 7) затверджує статuti (положення) підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Пенсійного фонду України, контролює їх дотримання;

8) приймає рішення з інших питань діяльності Пенсійного фонду України. Засідання правління Пенсійного фонду України скликаються в міру необхідності, але не рідше одного разу на квартал. Правління правомочне приймати рішення, якщо на засіданні присутні не менше двох третин його складу. Рішення приймаються більшістю голосів присутніх на засіданні членів правління.

Пенсійну реформу в Україні намагаються провести майже 20 років. Однак ефективного результату поки не видно. На сучасному етапі можна виділити такі проблеми розвитку пенсійної системи України: незбалансованість бюджету ПФУ; складна демографічна ситуація; низький рівень пенсій більшості осіб, які досягли пенсійного віку; високий рівень «тінізації» економіки; макроекономічний стан держави (інфляція, безробіття, кризи); політичний популізм. Серед основних пріоритетів, які дозволять вирішити проблеми пенсійної системи соціального захисту населення, доцільно виділити [2]:

- необхідність усунення (зменшення) дефіциту бюджету ПФУ шляхом збільшення максимального розміру бази нарахування ЄСВ з 15 до 25 мінімальних заробітних плат та запровадження регресивної шкали сплати ЄСВ з заробітної плати;

- законодавчо встановити вимоги щодо сплати ЄСВ для керівників підприємств у розмірі не менше трьох мінімальних заробітних плат;

- створити умови для запровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи – наразі до Верховної Ради уже внесений законопроект № 9212 «Про накопичувальне пенсійне забезпечення» від 17.04.2023 р., який уже розміщено на сайті парламенту. На думку прем'єр-міністра України, запуск в Україні накопичувальної пенсійної системи в найближчі 10-15 років дозволить залучити інвестиційний ресурс у розмірі до 50 млрд. дол.;

- оптимізувати розміри трудових і соціальних пенсій, виплачуючи їх із солідарної пенсійної системи як основної, у розмірі не нижче прожиткового мінімуму та не більше 10 прожиткових мінімумів;

- скасувати необґрунтовані пільги;

- скасувати дострокову виплату пенсій окремим категоріям громадян до досягнення ними пенсійного віку;

- забезпечити динаміку зростання заробітної плати в економіці країни; зменшити соціальне навантаження;

- враховуючи багаторічний досвід європейських країн, збільшити відрахування ЄСВ.

Пропозиції можуть бути враховані при розробленні та реалізації фінансово-економічної політики щодо вдосконалення пенсійної системи. Хочеться вірити, що в найближчі роки держава зможе вийти на більш високий

рівень соціального захисту, а головне – задовольнити прагнення, надії та сподівання людей, які досягли пенсійного віку.

Список використаних джерел

1. Положення про Пенсійний фонд України. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2014 р. № 280. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2148251-polozhennya-pro-pensijnyj-fond-ukrayiny/>

2. Корнацька, Р. М. (2023) Реалії та перспективи пенсійного забезпечення в Україні. Світ фінансів. № 3. С. 30–35. URL: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/741/749>

3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ НЕДОВІРИ ДО ЦИФРОВИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Літовцева Вероніка Євгенівна
аспірант кафедри фінансових технологій та підприємництва,
Сумський державний університет, м. Суми

Бричко Марина Михайлівна
к. е. н., доцент,

доцент кафедри промислової економіки
Технологічного інституту Блекінге, Швеція;
старший науковий співробітник кафедри фінансових технологій та
підприємництва
Сумського державного університету, м. Суми

Цифрова трансформація фінансового сектору відбувається в багатьох аспектах діяльності фінансових установ та має значний потенціал для покращення розвитку інновацій, запобігання шахрайства, мобільності фінансових послуг та зменшення бюрократичних перешкод. Проте, на заваді розвитку цифрових фінансових послуг може стати суспільна недовіра до них. Однією з причин недовіри до цифрових фінансових послуг є низький рівень розвитку електронного уряду в країні, адже слабка інфраструктура електронного уряду та низька залученість громадян перешкоджає ефективній взаємодії споживачів фінансових послуг, фінансових установ та держави, збільшуючи вірогідність махінацій, шахрайських схем та корупції.

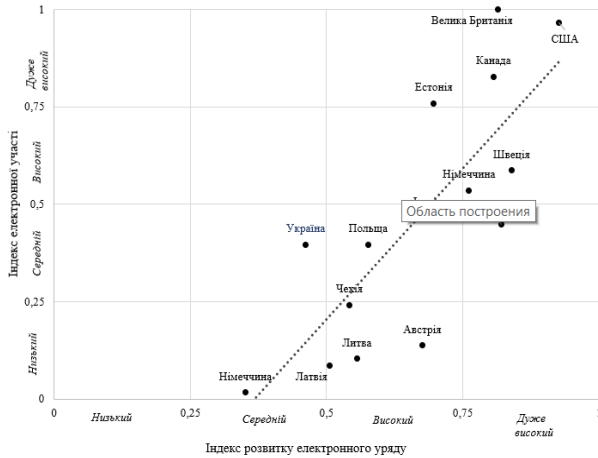
Опитування ООН щодо рівня розвитку електронного уряду стало незамінним інструментом "ранжування, картографування та вимірювання" для політиків і аналітиків, які займаються порівняльним аналізом і сучасними дослідженнями впровадження цифрових технологій у державному секторі (UN E-Government Knowledgebase, 2020). Це дослідження включає два показники: Індекс розвитку електронного уряду (E-Government Development Index EGDI) та Індекс електронної участі (E-Participation Index), які відображають стан розвитку електронного уряду в державах-членах ООН, в тому числі в Україні (Рисунок 1а та 1б). Індекс розвитку електронного уряду включає аналіз функцій доступності (цифрової інфраструктури) для онлайн-сервісів, телекомунікацій і людського потенціалу, щоб відобразити, як країна використовує інформаційні технології для просування якісних послуг. Індекс електронної участі розширює вимір опитування, зосереджуючись на використанні онлайн-сервісів для полегшення надання урядами інформації громадянам (обмін електронною інформацією), взаємодії із зацікавленими сторонами (електронні консультації) та участі в процесі прийняття рішень (електронне прийняття рішень). Значення індексу EGDI та E-Participation Index

може коливатися від 0 до 1, де 0-0,25 – низький рівень, 0,25-0,5 – середній рівень, 0,5-0,75 – високий і 0,75-1 – дуже високий рівень розвитку електронного уряду в країні.

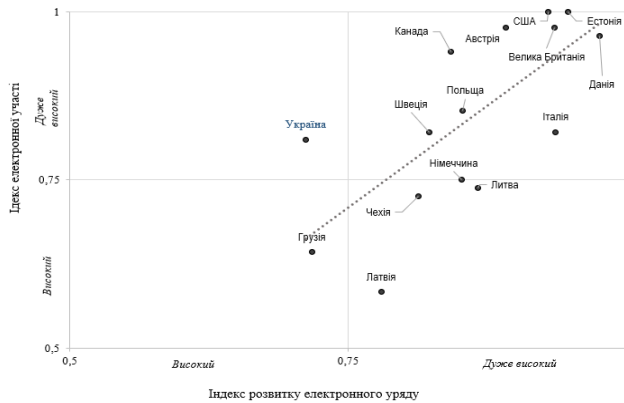
Загалом для аналізу було відібрано 15 держав-членів ООН: США, Велика Британія, Канада, Німеччина, Італія, Данія, Швеція, Польща, Литва, Латвія, Естонія, Австрія, Чехія, Грузія та Україна. У 2003 році рівень розвитку електронного уряду в країнах вибірки був значно нижчим, ніж у 2020 році (Рисунок 1.а). Грузія та Латвія мали середній індекс розвитку електронного урядування та низький індекс електронної участі. Литва, Австрія та Чехія мали високий рівень розвитку електронного уряду з низьким рівнем участі громадян. За обома показниками Україна мала середній рівень. Середній рівень індексу електронної участі мали Польща, Італія та Данія, причому остання мала найкращі позиції в Індексі розвитку електронного уряду. Естонія, Швеція та Німеччина мають високий і дуже високий рівні за цими показниками, а лідируючі позиції займають США, Велика Британія та Канада.

Як показано на малюнку 1, жодна з країн, відібраних для аналізу, не залишалася на низькому чи середньому рівнях у 2020 році. Проте Грузія все ще перебуває в найгіршій ситуації. Україна значно покращила свої позиції, але онлайн-обмін інформацією, консультації та прийняття рішень розвинені набагато краще, ніж цифрова інфраструктура онлайн-сервісів і телекомунікацій. З іншого боку, Латвія, Чехія, Литва та Німеччина навпаки, мають переважаючий Індекс розвитку електронного уряду над Індексом електронної участі. Серед країн-лідерів у розвитку електронного уряду у 2020 році було втричі більше країн, ніж у 2003 році: додалися Швеція, Польща, Італія, Естонія, Данія та Австрія. Значний розвиток цифрових технологій у державному секторі спостерігається в Австрії та Польщі, де здійснили цифрову трансформацію уряду.

Таким чином, аналіз розвитку та залучення електронного уряду показав, що деякі країни мають проблеми з цифровою інфраструктурою та телекомунікаціями, які є необхідними для побудови ефективної системи електронного урядування. У той же час, інші країни з високим рівнем розвитку електронного урядування стикаються з проблемами у залученні громадян до цифрових державних послуг. Це свідчить про низький рівень довіри до електронного уряду та цифрових технологій загалом і становить загрозу для ефективного впровадження цифрових фінансових послуг.

а) 2003

б) 2020

Рисунок 1. Індекс розвитку електронного уряду та індекс електронної участі в країнах ООН

Джерело: розроблено авторами на основі опитування ООН [1]

Список використаних джерел

1. UN E-Government Knowledgebase. (2020). Available at: <https://publicadministration.un.org/egovkb/Data-Center>

Виконано в рамках виконання НДР на тему: «Імітаційне моделювання траєкторії впливу поведінкових атракторів на макроекономічну стабільність: роль транспарентності та суспільної довіри» (№ д/р 0121U100469).

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ НА ЗАСАДАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Рябушка Людмила Борисівна

к.е.н., доцент

Сумський державний університет, м. Суми

Гончарова Юлія Іванівна

здобувач вищої освіти

Сумський державний університет, м. Суми

Фіскальна політика держави, яка є активним елементом фінансової системи, забезпечує відповідний рівень фінансової стабільності. Для України фінансова політика держави має фундаментальне значення, що проявляється під час негативних явищ, які відбуваються в державі. Систематизація економічних ознак сутності фіскальної політики держави запропонованих науковцями говорить про присутній плюралізм думок до розуміння цього терміну, який іде від методів управління податками до загального регулювання бюджету та економіки в цілому. Отже, під фіскальною політикою слід розуміти сукупність програмних заходів держави у сфері податків, зборів і платежів, фіскального регулювання діяльності суб'єктів господарювання задля формування доходної частини та фінансування видаткової частини бюджетів різних рівнів з метою забезпечення фінансової стабільності та сталого економічного зростання. Сучасна роль фіскальної політики держави полягає у забезпеченні такого стану платоспроможності уряду, що гарантує: - збалансованість доходів і видатків державного та місцевих бюджетів; - ефективне використання фінансових ресурсів бюджетної системи при виконанні функцій держави та місцевого самоврядування (громадська безпека, міжнародна діяльність, фінансування науки, освіти, культури та охорони здоров'я; забезпечення національної безпеки та оборони, реалізація інвестиційної та екологічної політики) шляхом підтримки фінансової стабільності до впливу загроз і небезпек. Сучасні вимоги до фіскальної політики держави базуються на засадах цифровізації послуг державної податкової служби України.

На сьогоднішній день ДПСУ позиціонує себе як повністю прозорою та технологічною службою, яка надає якісні та зручні послуги платникам, ефективно адмініструє податки, збори та платежі і має нульову терпимість до корупції. Серед стратегічних цілей ДПСУ на 2022-2024 рр. зазначено : ефективно управління діяльністю, ефективно адміністрування податків і зборів, формування іміджу ДПСУ як європейського зразка з великим рівнем довіри у суспільстві, протидія ухиленню від оподаткування шляхом запровадження міжнародних стандартів та вдосконалення аналітичних

інструментів [ ]. Серед пріоритетів діяльності ДПСУ в умовах воєнного стану запровадження та розвиток існуючих електронних сервісів для платників податків.

Інтернет інструменти фіскальної політики держави в Україні дуже активно доповнюються. Не дивлячись на воєнний стан в країні продовжується цифровізація послуг ДПСУ у напрямку безпеки взаємодії платників податків та громадян. До кінця 2023 р. ДПСУ повинна повністю перейти на електронні сервіси, українці отримують податкову у смартфоні. В питаннях цифровізації послуг для платників ДПСУ тісно співпрацює з Мінцифри. На порталі та у застосунку «Дія» доступні сервіси у розділі «Мої податки»: перегляд реєстраційних та облікових даних платника, дані про банківські рахунки, стан його розрахунків з бюджетом; отримання відомостей з ДРФО про виплачені доходи та утримані податки; подання декларацій для ФОП - платників єдиного податку, у т. ч. платників єдиного податку 3-ї групи; перегляд раніше поданих декларацій; сплата податків та ЄСВ. Також для бізнесу у «Дії» доступна низка інших сервісів, які пов'язані з податковими питаннями: реєстрація ТОВ на підставі модельного статуту та обрання системи оподаткування; подання заяви на резидентство в "Дія.City" - спеціальному правовому режимі для ІТ-індустрії; автоматична реєстрація ФОП та обрання загальної чи спрощеної системи оподаткування; подання онлайн-форми заяви на закриття ФОП. Підписана заява автоматично надсилається до реєстратора, інформація про закриття надсилається до податкової служби; внесення змін про ФОП (зокрема, щодо громадянства, видів економічної діяльності, контактної інформації).

Важливість застосування принципів прозорості та цифровізації у формуванні та реалізації фіскальної політики держави дозволяє підвищити довіру до Уряду, обумовлює зменшення витрат на обслуговуючий персонал в органах ДПСУ, мотивує громадськість впливати на ефективність планування і виконання бюджетних програм, підвищує інформаційну грамотність серед населення, сприяє відкритості та прозорості загальній системі управління державними фінансами. Слід зазначити, така орієнтація діяльності ДПСУ є виправданою в сучасних реаліях. В той же час необхідно зосередити увагу на стратегічних напрямках фіскальної політики держави – оптимізації податкового навантаження, що підвищить ділову активність суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Державна податкова служба України: місія, стратегічні цілі та пріоритети. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/misiya-ta-strategichni-tsili>

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМ ПОРТФЕЛЕМ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Журавка Олена Сергіївна,

к. е. н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Кожушко Ірина Олександрівна,

студентка,

Сумський державний університет, м. Суми

Зважаючи на сучасні умови поглиблення інтеграційних процесів та посилення конкуренції серед учасників страхового ринку все більш актуальним стає питання фінансового захисту страхових компаній від існуючих та потенційних загроз. У свою чергу, ключовим елементом у процесі забезпечення фінансової стійкості страховика є формування страхового портфелю з дотриманням оптимальної структури, яка б дозволила максимізувати прибуток компанії за умови прийнятного рівня ризику [3].

Залежно від переліку цілей та завдань, а також з огляду на основні функції, що виконує страховий портфель страхової компанії можемо виокремити декілька найбільш вагомих етапів управління ним (рис. 1). Крім того, страховий портфель потребує постійного аналізу, контролю та регулювання з метою дотримання його оптимальної структури та забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. З огляду на це, можемо виділити найбільш вагомі етапи управління страховим портфелем [1-3]:

- формування страхового портфелю у відповідності до обраної моделі, типу та виду;
- управління ризиками, що пропонуються на страхування;
- управління ризиками, що вже прийняті на страхування;
- оптимізація страхового портфелю.

Загалом, перший етап управління страховим портфелем повністю збігається з процесом реалізації стратегічних завдань щодо управління ним. Тобто, іншими словами, це етап на якому здійснюється розробка та попереднє формування страхового портфеля. Відповідно, наступні етапи управління страховим портфелем стосуються саме поточної діяльності компанії і в загальному полягають у застосуванні низки актуарних методів, технічних прийомів та іншого інструментарію управління ризиками, що приймаються на страхування і вже перебувають у межах відповідальності страховика [2].

Найбільш фундаментальним етапом у процесі управління страховим портфелем є саме перший етап, на якому закладається основа для подальшої діяльності компанії, а саме здійснюється вибір способу управління, типу та виду страхового портфелю за структурою. У першу чергу компанія має

приділити особливу увагу у розрізі моделей управління: активна або пасивна. За активної моделі управління страховим портфелем компанія проводить ретельний відбір ризиків, що приймаються на страхування з урахуванням змін попиту та дохідності на ринку. За умови ж вибору пасивної моделі управління страховим портфелем страховик формує диверсифіковану структуру страхового портфелю з «класичним» набором пропонованих послуг [1].

Також важливим для подальшого ефективного функціонування страхової компанії є етап вибору типу страхового портфеля. Загалом, страховий портфель може бути трьох видів: агресивний (страховий портфель з високим рівнем ризику, високою дохідністю, але, разом з тим, низькими показниками фінансової стійкості), консервативний (страховий портфель з низьким ступенем ризику, низькою дохідністю, але достатнім рівнем фінансової стійкості) або диверсифікований (страховий портфель, що характеризується поміркованим рівнем ризиковості, дохідності та фінансової стійкості [2].

Іншою класифікацією страхового портфелю страхової компанії та, одночасно, наступним кроком у розрізі першого етапу управління ним є визначення виду страхового портфеля за структурою: класичний, спеціалізований або комбінований. У свою чергу визначення структури страхового портфелю відбувається за питомою вагою груп однорідних ризиків, що включені до нього.

Класичний страховий портфель є найбільш поширеним серед вітчизняних страхових компаній. Для нього зокрема характерним є досить широкий набір видів страхових ризиків, які, при цьому є незначними. На противагу класичному деякі страхові компанії формують спеціалізований страховий портфель, до якого більшою мірою включаються саме рідкісні, несистематичні ризики. Певним поєднанням наведених підходів є утворення комбінованого страхового портфелю, що передбачає наявність у його структурі як традиційних, так і певної частки нових спеціалізованих видів страхування. Також комбінованим страховим портфелем можемо вважати такий, що складається суто з традиційних видів страхування, але з суттєвим переважанням певного одного виду.

Отже, страхові компанії на першому етапі управління страховим портфелем в першу чергу мають визначити головну мету своєї діяльності на ринку – максимізація прибутку, забезпечення фінансової стійкості, захоплення або збереження частки страхового ринку, тощо. В залежності від поставлених цілей у подальшому формується провідний портфель та здійснюється управління ним відповідно до обраної моделі (активної або пасивної).

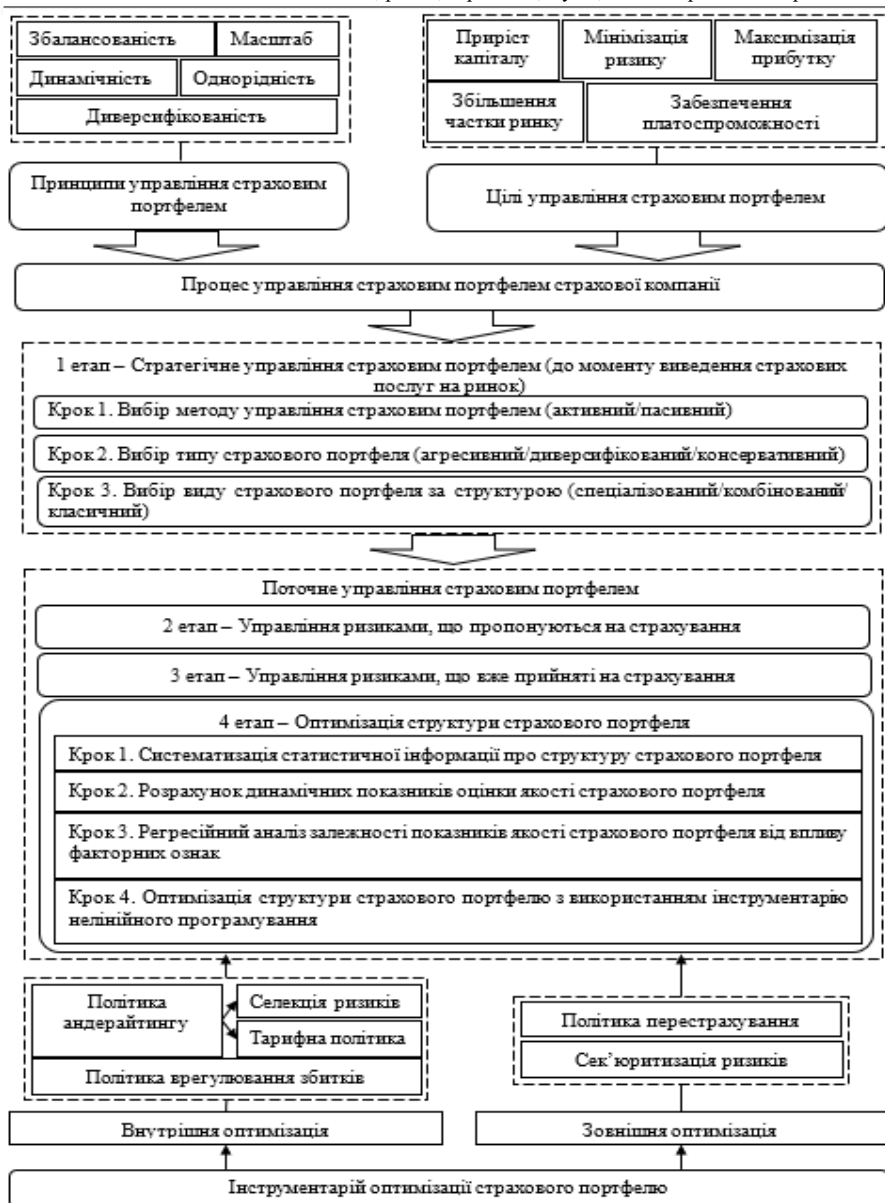

Рисунок 1 – Алгоритм управління страховим портфелем страхової компанії
Джерело: систематизовано автором на основі [1-3].

Наступний другий етап управління страховим портфелем зводиться до управління страховою компанією ризиками, що пропонуються на страхування. Тобто, іншими словами, на даному етапі відбувається селекція ризиків у відповідності до можливостей страховика взяти їх у свою відповідальність, а також розробка та впровадження тарифної політики, застосування певного набору маркетингових заходів з метою формування страхового портфелю [3].

Після формування страхового портфелю з відповідними характеристиками на першому та другому етапах виникає необхідність в управлінні ризиками, що вже прийняті на страхування компанією, що є головним завданням третього етапу. Реалізація даного аспекту здійснюється з використанням широкого спектру інструментів перестраховування та інших механізмів часткової передачі ризику. Крім того, важливим напрямом діяльності страховика на етапі управління страховим портфелем є розробка та впровадження ефективної політики врегулювання реалізованих збитків.

Говорячи про процес управління страховим портфелем страхової компанії варто зазначити, що він є неперервним та потребує постійних дій зі сторони страховика, спрямованих на забезпечення оптимальної структури страхового портфелю. З огляду на це, наступним і одним з найбільш відповідальних етапів управління, який до того ж відбувається на довготривалій основі, є оптимізація страхового портфелю, яка відбувається у відповідності до спеціального алгоритму.

Так, першим кроком є збір та систематизація статистичної інформації у розрізі характеристики структури страхового портфелю на основі якої компанія може проводити розрахунки та робити висновки з достатнім рівнем достовірності. Наступним кроком є розрахунок динамічних показників оцінки страхового портфелю. Зокрема проводиться розрахунок середніх значень коефіцієнтів, що характеризують страховий портфель. Наступним кроком у розрізі четвертого етапу управління страховим портфелем є регресійний аналіз залежності розрахованих коефіцієнтів, що характеризують страховий портфель від впливу на них варіації факторних ознак (зокрема у даному аспекті за факторні ознаки доцільно прийняти питому вагу кожного окремого виду страхування, який входить до страхового портфелю компанії). Результатом застосування цього алгоритму є оптимізація структури страхового портфелю з використанням інструментарію нелінійного програмування [3]. Загалом, систематизувавши результати проведених розрахунків та нелінійного програмування страхова компанія отримує реальну можливість щодо формування оптимальної структури її страхового портфелю та подальшого моніторингу даного аспекту.

Список використаних джерел

1. Кузьменко, О. Г. (2016). *Управління страховим портфелем компанії в процесі трансформації фінансового ринку* : дис. канд. екон. наук : 08.00.08. Суми: Українська академія банківської справи, 216 с.
2. Dacorogna, M. (2018). Achange of paradigm for the insurance industry. *Annals of Actuarial Science*, Vol. 12, no. 2. P. 211–232. URL: <https://doi.org/10.1017/s1748499518000040> (date of access: 16.05.2023).
3. Oliynyk, V. (2015). Modeling of the optimal structure of insurance portfolio. *Problems and Perspectives in Management*, Vol. 13, no. 2. P. 230–234.

“BUSINESS – EDUCATION – SCIENCE” COOPETITION AS A FACTOR OF DIGITAL TRANSFORMATION: IMPACT ASSESSMENT

*Anastasiia Samoilikova, PhD, Senior Lecturer,
Vladyslav Bondarenko, PhD Student,
Summy State University, Ukraine*

For a long time “business – education – science” coopetition has played a role of an important driver of innovation development. In conditions of Industry 4.0 and 5.0 it is a significant factor especially of digital transformation. Therefore, research purpose is to confirm the influence of “business – education – science” coopetition on digital transformation.

To achieve this purpose the cross-country sample was formed. It includes the data for 30 top countries in University-Industry R&D Collaboration as a component of Global Innovation Index – 2022 [1] with available data for the following indicators: University-Industry R&D Collaboration, ICT use and e-participation as components of Global Innovation Index [2, 3, 4], ICT services export and ICT goods export [5,6]. Investigated time is the last 10 available years – 2011-2020 (the 2020 is explained by data limit in case of the of ICT goods export).

Table 1 presents the results of correlation analysis to prove the link between indicators of chosen indicators of “business-education-science” coopetition and digital transformation taking into account time lags when this link is the closest. It was based on Pearson’s and Spearman’s approaches and the previous results of Shapiro-Wilk test for grounding normal data to choose the above method.

The obtained results show that link between University-Industry R&D Collaboration and ICT use is direct in 12 countries from the sample and inverse in 18 countries with high / moderate strength (in 26 countries) and time lag from 0 to 3 years. The relationship between University-Industry R&D Collaboration and E-participation is direct in 12 countries and inverse in 17 countries with high / moderate strength (in 29 countries) and time lag from 0 to 3 years. The link between University-Industry R&D Collaboration and ICT services export is direct in 12 countries and inverse in 18 countries with high / moderate strength (in 28 countries) and time lag from 0 to 3 years. And the relationship between University-Industry R&D Collaboration and ICT goods export is direct in 19 countries and inverse in 11 countries with high / moderate strength (in 21 countries) with time lag from 0 to 3 years.

Table 1. The results of link assessment between indicators of “business-education-science” cooperation (UIC) and digital transformation (ICT, EP, ICTs, ICTg) (correlation coefficient / time lag)

Country	ICT	EP	ICTs	ICTg
Austria	0.37 / 3	0.73 / 2	0.40 / 3	-0.82 / 2
Azerbaijan	0.93 / 3	0.95 / 3	-0.85 / 2	0.40 / 0
Belgium	-0.83 / 2	-0.82 / 2	-0.89 / 2	-0.71 / 3
Canada	-0.82 / 0	-0.75 / 0	0.85 / 1	0.75 / 0
China	-0.60 / 0	-0.50 / 0	-0.61 / 0	0.79 / 3
Czech Republic	-0.82 / 0	0.76 / 2	-0.72 / 1	0.72 / 2
Denmark	0.24 / 0	0.83 / 3	0.36 / 3	0.35 / 3
Finland	0.83 / 0	-0.98 / 0	0.55 / 1	0.29 / 0
Germany	0.66 / 1	0.42 / 2	-0.50 / 0	0.30 / 0
Hong Kong	0.53 / 1	n.d.	0.70 / 3	0.77 / 3
Iceland	-0.85 / 1	-0.79 / 0	-0.78 / 1	-0.70 / 1
Indonesia	-0.86 / 3	-0.85 / 3	0.88 / 2	0.85 / 3
Ireland	0.38 / 0	-0.75 / 2	-0.67 / 2	0.35 / 0
Israel	0.92 / 0	-0.95 / 2	0.85 / 3	0.33 / 3
Italy	0.90 / 2	0.89 / 3	0.55 / 0	0.31 / 0
Japan	-0.85 / 0	-0.91 / 2	-0.86 / 1	0.75 / 1
Luxembourg	0.70 / 3	0.52 / 3	-0.48 / 3	0.34 / 3
Netherlands	0.91 / 3	0.54 / 3	0.55 / 1	-0.52 / 0
New Zealand	-0.79 / 3	-0.82 / 2	-0.72 / 1	0.37 / 3
Norway	-0.95 / 1	-0.99 / 0	-0.88 / 1	-0.72 / 2
Pakistan	0.85 / 2	0.87 / 2	0.67 / 0	-0.79 / 0
Portugal	-0.67 / 0	-0.93 / 2	-0.67 / 3	0.56 / 3
Qatar	-0.99 / 3	-0.87 / 1	-0.85 / 0	-0.81 / 3
Republic of Korea	-0.67 / 0	0.65 / 0	-0.85 / 0	-0.88 / 0
Saudi Arabia	-0.81 / 1	-0.57 / 0	0.68 / 2	-0.52 / 2
Singapore	-0.93 / 3	0.69 / 2	-0.94 / 2	-0.98 / 3

П Міжнародна науково-практична конференція «Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії», Суми, 17 – 19 травня 2023 р.

Sweden	-0.63 / 0	-0.58 / 0	-0.86 / 3	0.86 / 0
Switzerland	-0.90 / 2	-0.96 / 3	0.38 / 0	0.55 / 2
United Kingdom	-0.83 / 2	-0.95 / 2	-0.77 / 3	0.40 / 1
USA	-0.33 / 3	0.42 / 3	-0.41 / 0	-0.19 / 2

Note: UIC – University-Industry R&D Collaboration, ICT – ICT use, EP – e-participation, ICTs – ICT services export, ICTg – ICT goods export.

Source: calculated by the authors using STATA based on [2-6].

According to the results of correlation analysis, the greatest impact of University-Industry R&D Collaboration occurs in the case of the export of ICT goods based on the maximum number of countries, where this impact turned out to be positive and statistically significant. To formalise it Arellano–Bover/Blundell–Bond dynamic regression model for estimation of panel data was built. It accounts for lags of the dependent variable and unobserved panel-level effects that are in turn correlated with the lagged dependent variables. The results are given in Table 2.

Table 2. Results of formalizing the influence of University-Industry R&D Collaboration on ICT goods export

Indicator / p-value ($P > z $)	Model adequacy
ICTg (L1) / 0.000	Prob > chi2 = 0.0000
UIC (L2) / 0.000	Wald chi2(7) = 73523.53
Const / 0.017	
Regression equation: $ICTg = 0.68ICTg_{t-1} + 0.07UIC_{t-2} + 2.28$	

Source: calculated by the authors using STATA

Arellano-Bond test for checking zero auto correlation gives no evidence of model misspecification. Therefore, increasing the level of University-Industry R&D Collaboration Indicator estimated according to Global Innovation Index) by 1% brings increasing of ICT goods export by 0,07% with two-year lag. The obtained results can be useful for future research and decision-making in the sphere of “business – education – science” cooperation and digital transformation.

This research was funded by the Ministry of Education and Science of Ukraine and performed the results of the project «Business-Education-Science Cooperation: Institutional and Economic Models of Innovation Transfer for National Security and Sustainable Development» (№ 0122U000772).

References

1. WIPO (2022). Global Innovation Index 2022. What is the future of innovation driven growth? 15th Edition. WIPO, Geneva, Switzerland. 2022. 266 p.

2. INSEAD (2011). The Global Innovation Index 2011. Accelerating Growth and Development. France, Fontainebleau, 381 p.

3. INSEAD & WIPO (2012). The Global Innovation Index 2012. Stronger Innovation Linkages for Global Growth. France, Fontainebleau, 464 p.

4. WIPO (n.d.) THE Interactive Database of The GII Indicators. Retrieved from: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>

5. World Bank (n.d.a). ICT goods exports (% of total goods exports). Retrieved from: <https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.ICTG.ZS.UN>

6. World Bank (n.d.b). ICT service exports (% of service exports, BoP). Retrieved from: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.CCIS.ZS>

МІЖНАРОДНА ЕКСПАНСІЯ УКРАЇНСЬКОГО ФІНТЕХУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ЗАХИСТУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

*Похилько Світлана Василівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Єременко Анна Юрійівна,
аспірантка,
Сумський державний університет, м. Суми*

На сьогодні український фінтех готовий до поширення економічного впливу в інші країни з метою розширення ринків збуту. Це пов'язано й з тим, що велика кількість українських бізнесів та компаній розвиваються та працюють за межами нашої країни. Але через рутинність у звичках і через повномаштабну війну, яка йде в Україні часто іноземці проходять стороною фінтех-продукти з України.

Особливостями фінтеху займалися такі дослідники як Белінська Г. В., Деркач А. О., Корнєєва М. В., Абакуменко О. В., Коваленко В., Екпу V., Д'яконова І., Павленко Л., Криклій О. та інші. Ця тема є відносно новою, й сама індустрія розвивається нерівномірно, і стає революцією у самій фінансовій системі. Саме тому дослідження даної сфери є надзвичайно актуальним та перспективним [1].

Навіть заснувавши український фінтех-стартап за кордоном у формі юридичної особи, підприємці не можуть одразу почати працювати, стикаються з багатьма складнощами виходу на ринки ЄС. Українська асоціація фінтех- та інноваційних компаній нараховує в Україні 250 фінтех-компаній, з яких кожна 3-тя вже працює за кордоном, а більшість вже попередньо визначилась з міжнародною експансією [2].

Плануючи вливатися на нові ринки, український фінтех, стикається з такими проблемами як нерозуміння купівельної поведінки, нормативної бази в країнах, в яких передбачається розвиток цієї сфери, та місцевої бізнес-культури. Також у ЄС значна частина платежів здійснюються не картками, а за IBAN, невеликі магазини або салони краси взагалі можуть не використовувати картки, це свідчить про неготовність Європи до сучасних фінтех-рішень. На сьогодні Україна має рішення, за яких дозволяється перетворювати мобільний телефон на платіжний термінал, і планує ділитися своїм досвідом з іншими.

Результати бібліографічного аналізу робіт у Scopus Database за терміном «fintech», використовуваним у дослідженнях за 2020-2023 рр., які подано на рисунку 1, показують, що на жаль на сьогодні кібератаки займають важливе місце в фінтех.

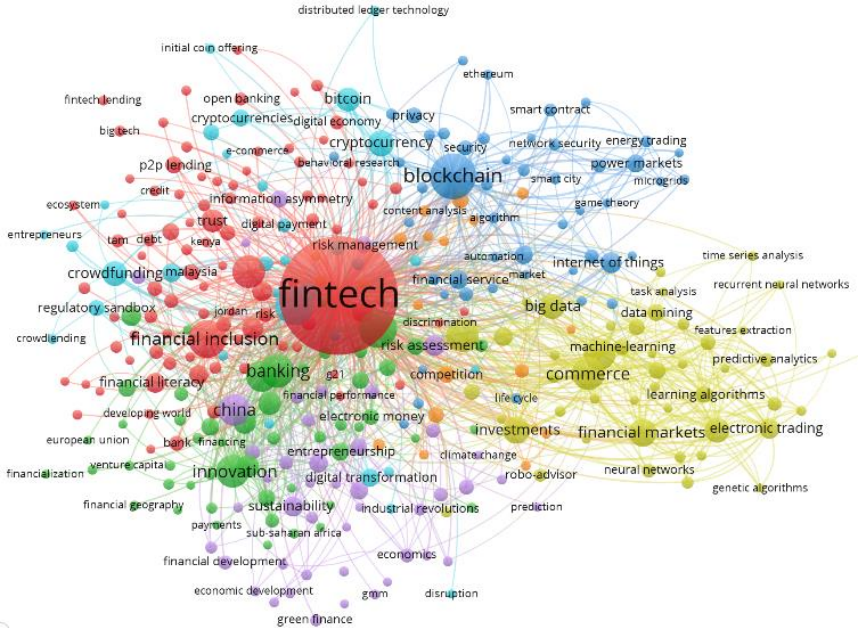

Рисунок 1 – Бібліографічний аналіз за терміном «fintech»
 Джерело: побудовано авторами на основі бази даних Scopus)

Кібератак на український фінтех в 2022 році стало в рази більше, аніж до війни, включаючи DDoS-атаки та фішинг [3].

На рисунку 2 показано на яких суб'єктів господарювання найчастіше направлено кібератаки.

<p>На першому місці за частотою звернень – банки</p>	<p>на другому – ІТ-компанії</p>	<p>далі – платіжні сервіси, що планували надавати ~ ~</p>
--	-------------------------------------	---

Рисунок 2 – Фінтех-сфери, які найбільше страждають від кібератак
 Джерело: побудовано авторами на основі джерел [3])

Від кібератак захищає шифрування конфіденційних даних, створення безпечного коду, архітектури і аутентифікації та впровадження захисту відповідно до Due diligence Mastercard (багаторівнева перевірка), за даними керівників українських фінтех-компаній [4].

Отже, проекти з України мають високі шанси на успіх закордоном в сфері фінтеху. Для цього, необхідно здобути довіру на європейському ринку і запевнити іноземців, що команда українського проекту у безпеці і доступна у будь-який час [2]. І варто завжди пам'ятати, що для фінтеху кіберзахист є потрібним. Без цього він не буде виконувати необхідні функції роботи.

Список використаних джерел

1. Вадим Синьогін. Відкриті можливості: як розвивається український фінтех [Електронний ресурс] // *Mind* – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/openmind/20245729-vidkriti-mozhливosti-yak-rozvivayetsya-ukrayinskij-finteh>

2. Ірина Бегаль. *Надто швидко. Понад 80 фінтех-проектів з України вже працюють за кордоном. Як вони проходять випробування складними ринками Європи, США та Азії* [Електронний ресурс] // *Forbes Ukraine* – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://forbes.ua/money/nadto-shvidki-ponad-80-fintekh-proektiv-z-ukraini-vzhe-pratsyuyut-za-kordonom-yak-voni-prokhodyat-viprobuvannya-skladnimi-rinkami-evropi-ssha-ta-azii-24042023-13243>

3. *7 Top Trends in Cybersecurity for 2022* [Електронний ресурс] // *Zvit Gartner* – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gartner.com/en/articles/7-top-trends-in-cybersecurity-for-2022>

4. Ірина Бегаль. Броня фінтеху за сотні тисяч доларів [Електронний ресурс] // *Forbes Ukraine* – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://forbes.ua/money/bronya-fintekhu-za-sotni-tisyach-dolariv-pid-chas-viyni-kiberataki-na-finansoviy-biznes-pochastishali-v-razi-yak-kompanii-zakhishchayutsya-vid-napadiv-04052023-13434>

CRM-СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ

*Харченко Гліб Євгенович,
студент,*

Сумський державний університет, м. Суми

За визначенням, CRM (Customer Relationship Management) – це ідея, що розшифровується як «управління взаємовідносинами з клієнтами». Вона включає стратегії, методології та інструменти, якими користуються компанії для залучення та утримання клієнтів. Якщо узагальнити, то можна сказати що такий підхід має на меті задовольнити потреби клієнта та поставити його в центр діяльності компанії.

Ключова ціль використання CRM систем – це створення єдиного середовища для залучення нових клієнтів і побудови відносин з наявними. Управління відносинами означає залучення нових клієнтів, перетворення нейтральних клієнтів на лояльних клієнтів і побудову ділових партнерських відносин із постійними клієнтами.

Системи CRM надають компаніям багато переваг. Однією з переваг є те, що дані про кожного клієнта збираються в одній базі даних, з якою можуть працювати безліч менеджерів. Таким чином, відстежувати шлях клієнта та надавати відповідні пропозиції на кожному кроці стає набагато легше та може скоротити цикл продажів на 8-14%.

CRM-системи також можуть допомогти компанії визначити інтереси та вподобання своїх клієнтів, щоб надавати персоналізований досвід і створювати відповідні маркетингові кампанії. Згідно з дослідженням Findstack, 74% респондентів кажуть, що CRM-система забезпечує легший доступ до даних клієнтів, що перетворюється на більш персоналізоване обслуговування.

Тепер розглянемо докладніше, як управління взаємовідносинами з клієнтами може допомогти компанії досягти позитивних результатів. Для цього розглянемо основні завдання, які вирішують CRM-системи:

1. Створення портрета клієнта: система CRM дозволяє збирати контактну інформацію, демографічні дані та іншу важливу інформацію від потенційних клієнтів і покупців, а також легко керувати цими даними.

2. Комунікація та відстеження активності: системи CRM надають можливість відстежувати спілкування з клієнтами через різні канали, такі як чат, менеджер, телефон, електронна пошта тощо. Це дозволяє зберігати всю важливу інформацію про вашу взаємодію з клієнтами на одній платформі.

3. Оцінка ефективності взаємодії: деякі CRM-системи надають звіти з детальними даними про ефективність взаємодії компанії та клієнтів. Це

дозволяє оцінити ефективність різних стратегій маркетингу та продажів і внести відповідні зміни.

4. Автоматизація взаємодії: одним із ключових елементів будь-якої CRM-системи є автоматизація процесів маркетингу та продажів. Це дозволяє ефективно виконувати щоденні завдання для підвищення продуктивності та ефективності роботи.

Тобто, можна сказати, що CRM-система вирішує різноманітні завдання підприємства у галузі комунікації. Далі розглянемо основні види програмного забезпечення для управління відносинами з клієнтами.

Універсальні CRM-системи – явище досить рідкісне. Як правило, одна частина програмного забезпечення краще підходить для вирішення конкретного завдання, ніж інша. За функціональними можливостями CRM-системи можна розділити на кілька основних видів:

1. Операційні CRM-системи: вони допомагають керувати повсякденними бізнес-процесами та автоматизувати рутинні завдання. Наприклад, автоматична обробка замовлень чи автоматизація комунікації з клієнтом за допомогою прописаних заздалегідь відповідей на часті запитання.

2. Аналітичні CRM-системи: ці системи містять великі бази даних з детальною інформацією про клієнтів і бізнес-процеси. Це дозволяє аналізувати дані, звіти та прогнози, щоб приймати кращі рішення в маркетингу, продажах і обслуговуванні клієнтів.

3. Колективні CRM-системи: вони спрямовані на підвищення ефективності взаємодії між різними підрозділами компанії. Це дає змогу обмінюватися даними, спілкуватися та співпрацювати між відділами, щоб забезпечити більш інтегрований та скоординований підхід до обслуговування клієнтів.

Ці типи систем CRM задовольняють різноманітні потреби бізнесу. Вибираючи CRM-систему, важливо враховувати конкретні завдання та потреби компанії, щоб забезпечити максимальну ефективність і ефективність управління взаємовідносинами з клієнтами.

Виходячи з вище описаних критеріїв, можна виділити декілька CRM-систем, які можна впровадити у роботу малого бізнесу, що надає послуги регулярного сервісного обслуговування систем водоочиснення: Bitrix24, Perfectum CRM+ERP, KeyCRM, Uspasy. Але, детально розглянувши функціонал кожної системи та врахувавши вартість, для впровадження у роботу вище вказаного бізнесу, було обрано CRM-систему Bitrix24.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Касьяненко Тетяна Вячеславівна

Список використаних джерел

1. Що таке CRM: Визначення. (2023). SendPulse. <https://sendpulse.ua/support/glossary/crm>
2. Що таке CRM-система простими словами. (2021). Stream Telecom. <https://streamtele.com/uk/shho-take-crm-systema-prostymy-slovamy/>
3. 32 helpful CRM statistics, trends & facts for 2023. (2023). Findstack. <https://findstack.com/resources/crm-statistics/>

ВІДКРИТИЙ БАНКІНГ ЯК ІННОВАЦІЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

*Акопян Дарина Едуардівна,
аспірантка,*

Сумський державний університет, м. Суми

Банківські установи традиційно мали виключне право аналізувати та використовувати дані клієнтів, що надавало їх певні переваги. Інноваційна концепція відкритого банкінгу кардинально змінює підхід до надання фінансових і платіжних послуг, підвищуючи їх якість та конкуренцію на ринку.

Відкритий банкінг передбачає надання банками доступу до користувацьких даних (за його згодою) стороннім компаніям через інтерфейси прикладного програмування (Application Programming Interface - API) для розробки на їх основі нових, персоналізованих продуктів та послуг. В широкому розумінні відкритий банкінг передбачає партнерське співробітництво учасників екосистеми – банку, клієнта та третіх сторонніх компаній (FinTech-компанії, IT компанії, інші банки). Слід зауважити, що банки також можуть вбудовувати сервіси сторонніх компаній в свої продукти і таким чином пропонувати додаткові послуги своїм клієнтам (Довгань, Галіцейська, 2021). Відкритий банкінг надає більшу фінансову прозорість для власників рахунків, створює ширші можливості для маркетингу та перехресних продажів.

API являють собою певний набір правил і специфікацій програмного забезпечення з метою формування інтерфейсу задля полегшення взаємодії між різними програмами. Відповідно до Звіту Базельського комітету з банківського нагляду (2019), виокремлюють такі види API:

- відкритий API (зовнішній, публічний) - інтерфейс, що надає засоби доступу до даних на основі публічного стандарту;
- закритий API (внутрішній) - інтерфейс, що надає засоби доступу до даних на основі приватного стандарту;
- партнерський API – інтерфейс, створений стратегічними партнерами для спільного створення програм та додатків через API.

Серед факторів, що сприяють розвитку відкритого банку, слід виокремити:

- розвиток інформаційних технологій – поширення мережі інтернет, мобільних пристроїв створює цифровий канал дистрибуції продуктів та послуг; штучний інтелект (AI), Big Data дозволяють створювати та аналізувати великі обсяги даних щодо споживачів.
- зміна вподобань і потреб споживачів – молоді покоління хочуть отримувати банківські послуги онлайн швидко та у зручному форматі;

компанії, на основі аналізу даних споживачів, намагаються задовольнити споживачів, пропонуючи персоналізовані продукти та послуги;

- висока конкуренція на ринку банківських та платіжних послуг – змушує компанії розробляти нові інноваційні послуги і шукати вільні ніші на ринку.

- пандемія COVID-19 – сприяла швидкому поширенню онлайн технологій в усіх сферах економіки.

Термін «відкритий банкінг» почав активно використовуватися з затвердженням Другої платіжної директиви PSD2 у 2015 році. Проте витoki концепції відкритого банкінгу сягають 1980х років, коли Федеральною поштою Німеччини (Deutsche Bundespost) було проведено експеримент з дистанційного банківського обслуговування з екранним тестуванням на 5 зовнішніх комп'ютерах (Rodrigues, 2023). В рамках експерименту користувачі могли здійснити онлайн перекази за допомогою спеціального коду. Це стало першим прототипом банківського самообслуговування.

Наступним етапом стала розробка та запуск у 1998 році комп'ютерного інтерфейсу Home Banking (HBCI) у Німеччині, що визначав протоколи та процедури безпеки, передачі інформації та формати повідомлень (Open Banking Explained: History, Industry, and APIs, 2022). У 2002 році HBCI був замінений на Financial Transaction Services (FinTS), який передбачав використання карток підпису та процедури PIN/TAN для ідентифікації особи користувача та запобігання шахрайства. PIN-код був необхідний для входу та здійснення переказу, а одноразовий номер автентифікації транзакції (TAN) використовувався для другого рівня авторизації. Нова версія FinTS 4.0 включала перетворення даних у XML та схеми, подібні до XML, а також додаткові інтерфейси HTTPS для підвищення рівня безпеки.

У 2004 році відбулося об'єднання HBCI та сканування екрану, що отримало назву SOFORT. Сканування або зчитування екрану полягало у зборі відображених на екрані даних та їх перетворення для забезпечення можливості передачі іншій програмі. За допомогою SOFORT банк, за згодою клієнта, надавав небанківській установі (постачальнику послуг) доступ до банківських даних клієнтів (Rodrigues, 2023).

Європейською комісією у 2007 році була прийнята Директива про платіжні послуги (PSD1), яка заклдала правову основу для функціонування безпечних і інноваційних платіжних послуг в рамках єдиного платіжного ринку ЄС. Директива PSD1 визначила нових учасників галузі – провайдерів платіжних послуг, забезпечила правову базу для здійснення фінансових операцій небанківськими установами, впроваджувала правила прозорості для постачальників платіжних послуг, а також сприяла розвитку FinTech-компаній (Rodrigues, 2023).

З метою модернізації нормативно-правової бази з урахуванням нових типів платіжних послуг, у 2015 році була затверджена Друга платіжна директива

(PSD2), яка набула чинності у 2018 році і стала основою концепції відкритого банкінгу в ЄС. PSD2 передбачає, що банки мають надавати доступ до відкритих інтерфейсів API авторизованим третім сторонам. PSD2 охоплює нові послуги та нових учасників ринку, розширюючи сферу дії послуг та надаючи їм доступ до рахунків, і відповідно сприяючи розвитку ефективного платіжного ринку ЄС (Open Banking Explained: History, Industry, and APIs, 2022). Для посилення безпеки PSD2 зобов'язує постачальників платіжних послуг застосовувати надійну автентифікацію клієнта (SCA). Автентифікація клієнта має складатися з двох і більше елементів, класифікованих як знання (те, що знає лише користувач - пароль), власність (те, чим володіє лише користувач – картка, мобільний телефон) та притаманність (використання відбитка пальця або розпізнавання голосу) для підтвердження користувача або транзакції (Payment Services Directive, 2018).

В рамках директиви PSD2 компанії, які пропонують платіжні послуги на основі доступу до інформації з платіжного рахунку (постачальники платіжних послуг), поділяються на два типи (Payment Services Directive, 2018):

- постачальники послуг ініціації платежу (PISP) – ініціюють перекази в режимі онлайн;

- постачальники інформаційних послуг щодо облікових записів (AISP) – надають послуги консолідації різних платіжних рахунків, класифікації витрат та інші інформаційні послуги, допомагаючи у фінансовому плануванні.

Отже, Друга платіжна директива PSD2 запровадила відкритий банкінг на платіжному ринку ЄС, встановила правила для нових учасників ринку, підвищила конкуренцію, розширила інноваційні можливості та підвищила безпеку здійснення електронних платежів.

В Україні впровадження відкритого банкінгу здійснюється на основі закону України «Про платіжні послуги» (2021). Цей закон враховує норми європейського законодавства, зокрема Другої платіжної директиви PSD2, модернізує український ринок платіжних послуг та створює основу для інтеграції вітчизняної платіжної системи з платіжною системою ЄС. Введення в дію Глави 4 закону України «Про платіжні послуги» відбудеться у 2025 році, до чого мають бути розроблені стандарти API, профіль безпеки для користувачів, операційні вказівки тощо.

Від запровадження відкритого банкінгу отримують переваги усі учасники платіжного ринку: і банки, і небанківські компанії, і споживачі. Так, перевагами для клієнтів є широкий вибір постачальників фінансових послуг, менший розмір комісій, швидкі та доступні банківські послуги, підвищення якості фінансових послуг та їх персоналізація, покращення менеджменту особистих фінансів та можливість управління різними рахунками на одній платформі, отримання цілісного клієнтського досвіду.

Для компаній перевагами від запровадження відкритого банкінгу (Sonpatki, 2021):

1. Підвищення клієнтоцентрованості – відкритий банкінг дозволяє розвивати клієнтоцентровану бізнес-модель на основі проведеного аналізу даних користувачів, пропонувати необхідні користувачу послуги у відповідний момент, що підвищує лояльність клієнтів.

2. Підвищення операційної ефективності – за рахунок підвищення прозорості ціноутворення, прийняття обґрунтованих рішень на основі баз даних.

3. Збільшення прибутковості – більший спектр послуг за менших операційних витрат.

4. Покращення рівня сумісності – дозволяє консолідувати широкий асортимент різноманітних послуг на одній платформі.

Отже, відкритий банкінг відкриває широкі можливості для розвитку платіжної системи, FinTech-стартапів, модернізації банківського обслуговування та покращення клієнтського досвіду. Для успішного функціонування концепції відкритого банкінгу необхідне законодавче підґрунтя, розроблені стандарти та правила.

Список використаних джерел:

1. Довгань Ж., Галицька Ю. (2021). Open-банкінг як тренд розвитку фінансових технологій. Інноваційна економіка, (5-6), 111–116. <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2021.5-6.16>

2. Про платіжні послуги. 1591-IX § розд IV. Гл.4 (2021).

3. Open Banking Explained: History, Industry, and APIs - Adaptigent. <https://www.adaptigent.com/resources/open-banking-explained-history-industry-apis/>

4. Payment Services Directive. (2018). European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/MEMO_15_5793

5. Report on open banking and application programming interfaces. (2019). Bank for International Settlements. <https://www.bis.org/bcbs/publ/d486.pdf>

6. Rodrigues, A. (2023). The origins of open banking: a brief history. Online Payment Processing Solution. <https://cutt.ly/o6Fb3iZ>.

7. Sonpatki S. (2021). Open banking: unleashing the power of data and seizing new opportunities. Deloitte. <https://cutt.ly/n6FmE8S>

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Криклій Олена Анатоліївна,

к.е.н, доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Банківський менеджмент в умовах війни являє собою надскладне завдання, оскільки вимагає врахування та адаптації до динамічного та непередбачуваного операційного середовища, що включає ризики, шоки та зміни, пов'язані з наслідками воєнних дій.

Важливу роль у цих умовах набуває формування антикризової комунікаційної стратегії та забезпечення на цій основі транспарентності діяльності банку для всіх ключових стейкхолдерів (НБУ, інші учасники фінансового ринку, клієнти та персонал) з використанням ефективних комунікаційних каналів. Це зокрема передбачає надання точної та правдивої інформації про вплив війни на діяльність банку, ризики, з якими він стикається, а також заходи, вжиті для забезпечення стійкості та захисту інтересів стейкхолдерів. Це забезпечить збереження довіри до банків та дозволить до певної міри звузити інформаційний канал поширення кризових явищ в банківській системі.

Високий рівень невизначеності також вимагає трансформації системи банківського менеджменту шляхом реконфігурації його інструментарію та /або організаційних структур й застосування принципів адаптивного підходу, переваги якого дозволять швидко реагувати на зміни ендегенних або екзогенних факторів.

Суб'єкти банківського менеджменту мають забезпечити адаптацію банківської політики та стратегій, щоб знизити концентрацію ризиків та чутливість до екзогенних загроз та шоків шляхом зниження ризик-апетиту та толерантності до ризиків.

У процесі адаптації банківської політики та стратегій суб'єкти банківського менеджменту мають ідентифікувати ключові загрози стійкості банку та розробити сценарії їх розвитку в контексті впливу на його життєздатність. За результатами розробки сценаріїв реалізації загроз визначаються алгоритми дій та заходи для їх усунення або локалізації.

Залежно від ідентифікованих менеджерами банку зон загроз наростання кризового потенціалу ці заходи можуть включати планування капітальних резервів та резервів ліквідності, перегляд кредитної та інвестиційної політики, зміну підходів до оцінки та управління ризиками, а також зміцнення кібербезпеки.

Крім цього важливо забезпечити оптимальний розподіл активів між різними видами позичальників, галузями та типами банківських операцій та інвестицій. Диверсифікація портфеля дозволить збалансувати ризики та забезпечити різноманітність джерел доходу.

За оцінками НБУ [1] до найбільш ризикових зон відносяться операції з клієнтами, у яких: «активи розташовані у прифронтових регіонах або розташовані на територіях, охоплених бойовими діями; відсутні надходження в іноземній валюті (для валютних кредитів); кінцевий бенефіціарний власник боржника – громадянин росії; наявні вагомі руйнування основних засобів та втрата важливих об'єктів».

У контексті забезпечення галузевої диверсифікації необхідно врахувати, що «наявні значні ризики втрати доходів для галузей (зелена енергетика, нерухомість)» [1]. Найпомітнішим вплив війни буде для «енергомістких секторів добувної, хімічної та металургійної промисловості, які можуть тимчасово зупинити виробництво. Через порушення виробничих циклів, починаючи з виготовлення або вирощення до зберігання готової продукції, можуть зазнавати збитків галузі харчової промисловості» [1].

Також банки України мають трансформувати політику та інструментарій ризик-менеджменту, оскільки у період війни ризики, пов'язані зі стійкістю та безпекою банку, значно зростають (рис. 1).

Рисунок 1 – Карта ризиків фінансового сектору [1]

Примітка: 0 – найнижчий рівень ризику, 10 – найвищий рівень ризику. Оцінка відображає очікуваний стан на наступні 12 місяців.

В умовах війни необхідно переглянути ризик-апетит та толерантність щодо потенційних ризиків, визначити карту ризиків, які найбільшою мірою впливають на стійкість та життєздатність банку та розробити й застосовувати до них відповідні антикризові стратегії, оновити вимоги до звітності за ризиками та підвищити частоту її подання, налагодити ефективні комунікації з усіма підрозділами, що беруть участь в управлінні ризиками та зацікавленими сторонами.

Особливу увагу слід приділити менеджменту у такій сфері, як безпека, захист інформації та запобігання можливим хакерським атакам та кіберзлочинності. Це включає посилення мережевої безпеки, шифрування даних, моніторинг потенційних загроз та навчання працівників основам інформаційної безпеки.

Отже, банківський менеджмент в умовах війни вимагає швидкої реакції, гнучкості та адаптації до складної ситуації. Це зокрема передбачає активну взаємодію з регуляторами, трансформацію системи банківського менеджменту, розробку адаптивної банківської політики та стратегії, ефективне управління ризиками та посилену безпеку, як фізичну, так і інформаційну.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. (2022, грудень). *Звіт про фінансову стабільність*. Національний банк України.
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4.

ФІНТЕХ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Мордань Євгенія Юріївна

к.е.н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Хилько Анастасія Анатоліївна,

студентка,

Сумський державний університет, м. Суми

Термін ФінТех або фінансова технологія походить від двох слів: фінансові послуги та цифрові технології. Простими словами, ФінТех – це інноваційне використання технологій у формуванні та наданні фінансових послуг.

ФінТех було представлено як технологію внутрішньої системи для фінансових установ і банків. Однак з тих пір його визначення істотно змінилося. Сьогодні він включає в себе кілька програм для споживачів, які можуть допомогти вам торгувати акціями, керувати коштами та оплачувати страхування та харчування за допомогою цієї технології.

ФінТех для банківської справи вплинула на безліч програм і змінила спосіб оцінки фінансів для клієнтів. Його вплив варіюється від додатків для мобільних платежів, таких як Square, до інвестиційних і страхових компаній. Цей глибокий вплив ФінТех також можна розглядати як потенційну загрозу для звичайних або традиційних банків.

Крім того, у сучасну цифрову еру клієнти не хочуть користуватися послугами традиційних банківських систем. Натомість вони віддають перевагу послугам, які є швидкими та безпечними. Завдяки цьому ФінТех набирає популярності та руйнує банківську індустрію.

Згідно з дослідженням О. Крилової [1], станом на 2022 рік кількість користувачів смартфонів становила близько 7,26 мільярдів. Цієї статистики достатньо, щоб зрозуміти, що використання смартфонів у сучасному світі значно зросло. Отже, всі ці користувачі є потенційними клієнтами як банків, так і фінтеху. Але банки не могли дістатися до всіх місць через операційні витрати. Ось де фінансові технології допомагають банкам охоплювати та залучати більше клієнтів. Сьогодні люди можуть купувати будь-що в Інтернеті. Будь то такі продукти, як ліки та продукти, чи такі послуги, як прибирання та догляд, все можна знайти та купити в Інтернеті.

Що стосується банківських послуг, платіжні рішення ФінТех пов'язуються з відповідним банківським рахунком користувача, а потім користувач може використовувати кошти в банку для здійснення онлайн-платежів за послуги, доступні в додатку ФінТех, наприклад бронювання квитків, оплата рахунків, ЕМІ, та багато іншого.

Фінтех-компанії використовують передові технології для захисту фінансової інформації клієнтів. Вони використовують штучний інтелект для виявлення шахрайства, блокчейн для безпечного зберігання даних, RegTech для відповідності, а мультихмарність і Інтернет речей для розумніших рішень безпеки. Ці заходи гарантують захист фінансової інформації клієнтів від таких загроз, як шахрайство та хакерство. Фінтех-компанії використовують цілісний підхід до безпеки, впроваджуючи низку технологій і рішень для збереження даних клієнтів у безпеці. Фінтех-компанії використовують сучасні інструменти, такі як гейміфікація, щоб зробити фінансові завдання, такі як складання бюджету, більш привабливими для клієнтів. Банки повинні взяти до уваги цей оновлений підхід до брендуння застарілих послуг, оскільки він може допомогти їм залучити та утримати клієнтів. Застосовуючи ці сучасні технології, банки можуть покращити взаємодію з клієнтами та залишитися конкурентоспроможними на ринку.

Фінтех-компанії зруйнували індустрію фінансових послуг своїм інноваційним підходом до обслуговування клієнтів. Вони мають репутацію швидших, ефективніших і безпечніших, ніж традиційні банки, а також мають нижчі витрати. Це призвело до того, що багато фінтех-компаній завоювали довіру своїх клієнтів завдяки винятковим послугам і залученню клієнтів на основі рекомендацій. Банки можуть скористатися цим, взявши приклад із фінансових технологій і зосередившись на покращенні власного досвіду клієнтів. Це може призвести до кращого обслуговування клієнтів і, зрештою, до підвищення довіри та лояльності до банку. Коротше кажучи, банки можуть покращити свої послуги, використовуючи клієнтоорієнтований підхід фінансових технологій. Електронний гаманець – одне з найкращих фінтех-рішень у фінансовій галузі. Величезне зростання електронних гаманців є показником зростання послуг ФінТех.

Електронні гаманці позитивно впливають на банківську індустрію, оскільки вони є основним джерелом цифрових платежів, оскільки користувачам потрібно додавати дані свого банківського рахунку в гаманець, щоб додати в нього кошти. Крім того, електронні гаманці збільшили кількість користувачів, які здійснюють цифрові платежі, що зрештою принесло користь банкам. Більше того, величезний успіх електронних гаманців змусив багато банків усвідомити їх важливість і визнати електронні гаманці як спільний захід для впровадження технологічних досягнень.

ФінТех у банківській галузі породив багато інновацій, і біометричні датчики є однією з них. Майже всі найкращі прогнози та тренди фінтеху містять згадки про це нововведення. Біометричні датчики разом зі сканерами райдужної оболонки ока є двома технологічними досягненнями, свідками яких є банкомати.

Біометрична технологія викликає величезне полегшення у всіх клієнтів, які панікують від думки про втрату картки банкомату. Завдяки біометрії вони можуть отримати доступ до своїх коштів, навіть якщо їхня картка загубиться. Таким чином, спостерігається значний вплив біометричних технологій на банківський сектор.

Збільшення використання смартфонів змусило банки розробити мобільні додатки, які пропонують зручні банківські послуги ФінТех. Використання цих програм називається мобільним банкінгом. Згідно з дослідженням Allied Market Research, очікується, що глобальний ринок мобільного банкінгу досягне приблизно 1824,7 мільйонів доларів США до 2026 року.

Сьогодні більшість банків мають програму мобільного банкінгу, яка має зручний інтерфейс і надає майже всі послуги, доступні в традиційних банках. Вони також представили функцію розпізнавання відбитків пальців для користувачів. Програма виконує цю функцію без біометричного додатка чи обладнання. Мобільний банківський додаток забезпечує швидкий доступ до коштів, і користувач може виконувати кілька банківських функцій, таких як швидка оплата рахунків, чекові депозити, баланси на рахунках, виписки та багато іншого.

З роками штучний інтелект став важливим у банківських послугах ФінТех. За даними Business Wire, глобальний штучний інтелект на банківському ринку, за оцінками, досягне 64,03 мільярда доларів США до 2030 року, порівняно з 3,88 мільярда доларів США у 2020 році, із середньорічним зростанням 32,6% протягом прогнозованого періоду. І штучний інтелект у поєднанні з машинним навчанням є життєво важливим для виявлення шахрайства. Банки використовують програмне забезпечення для виявлення шахрайства, яке генерує сповіщення щоразу, коли є потенційно шахрайська транзакція. Пізніше це підтверджується розслідуванням, яке визначає, чи була атака справньою чи помилковою.

Проте з часом виявлення атак стає складнішим, оскільки з плином дня атаки стають все більш витонченими. Таким чином, старий метод є лише дорогим і трудомістким. Крім того, ризик втрати даних клієнта є завжди. Для боротьби з цією проблемою банки зараз застосовують технологію ШІ.

Крім того, за допомогою штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання банки можуть використовувати історичні дані для прогнозування та визначення моделей шахрайських атак. Це наполовину зменшить ручні зусилля. А розширення використання ШІ та ML у фінансових послугах також може допомогти банкам автоматизувати їхні процеси та отримати детальну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень.

Постачальники фінансових технологій також розробили чат-боти для обслуговування клієнтів на основі штучного інтелекту, які стали популярними в нещодавньому минулому. Відповідно до дослідження, проведеного Juniper

Research, було встановлено, що до кінця 2022 року сервісні розмови чат-ботів забезпечать економію приблизно на 8 мільярдів доларів. Чат-боти — це програмне забезпечення, яке використовує машинне обладнання та ШІ та обробку природної мови, щоб імітувати людину. У режимі чат-боту розмова відбувається за допомогою голосового або текстового зв'язку.

Таким чином, чат-боти стали невід'ємним активом для всіх банків, оскільки вони зменшують витрати, підвищують задоволеність клієнтів і дозволяють їхнім агентам у кол-центрах зосередитися на додаванні вартості.

Поява передових технологій у поєднанні з попитом клієнтів на безпечні та більш зручні банківські послуги змусили банки та фінансові служби прийняти ФінТех та його послуги. Сьогодні ФінТех більший і успішніший, ніж будь-коли, оскільки він включає в себе всі елементи, які були описані нами вище. Найближчими роками кампанія маніфестації залучення ШІ у бізнес-процеси може стати ще більшою завдяки своїм фінтех-рішенням для бізнесу, роздрібному банківському програмному забезпеченню, базовому фінансовому банківському програмному забезпеченню та багатьом іншим компонентам, які входять до нього. Лише час покаже, наскільки великий вплив ФінТех матиме на банківський світ.

Список використаних джерел

1. Крилова О., Замковий О. (2021) Інтеграція України у світовий фінансовий простір за сучасних умов трансформації та тенденцій розвитку світового ринку фінансових послуг. Економічний вісник, вип. 4, с. 126–132.
2. Пасічник І.В., В'язовий С.М. (2019) Розвиток ФінТех-індустрії в Україні та її ризики для банківської діяльності / О.В. Східна Європа: економіка, бізнес та управління, вип. 21, стор. 480–484.
3. Соляник Л.Г., Замковий О.І., Водоп'янов В.С. (2022) Ринок ФінТех-послуг в Україні: тенденції розвитку і розширення на тлі оптимізації банківських ризиків [Текст] / О.В. Чорноморські економічні дослідження, вип. 70, стор. 143–150.
4. Cecchetti, Stephen, and Stephen Schoenholtz. (2022). “Let Crypto Burn: Just Say No to Legitimacy-Infering Regulation.” Financial Times, November 17. <https://www.ft.com/content/ac058ede-80cb-4aa6-8394-941443eec7e3>.
5. Krugman, Paul, (2022). “Is This the End Game for Crypto?” New York Times, November 17. <https://www.nytimes.com/2022/11/17/opinion/crypto-banks-regulation-ftx.html>.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

*Дехтяр Надія Анатоліївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Гончарова Вікторія Іванівна,
бакалавр,
Сумський державний університет, м. Суми*

В сучасних умовах важливим інструментом регулювання темпів суспільного розвитку на рівні окремих територіальних одиниць є місцеві бюджети, основним призначенням яких є формування фінансової бази для розвитку сіл, селищ, міст, ОТГ, районів, областей та виконання соціально-економічних завдань покладених на органи місцевого самоврядування. Поглиблення процесів децентралізації в Україні вимагає не тільки задекларованої на законодавчому рівні фінансової незалежності органів місцевої влади, а й створення сучасних дієвих механізмів реального забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів. Використання ефективних науково-практичних підходів, інформаційних систем та цифрових інновацій до формування місцевих бюджетів, особливо в умовах воєнного стану, є важливою складовою забезпечення місцевого соціально-економічного розвитку в у всіх сферах життя населення.

З 2022 р. до сьогоднішня ОТГ функціонують в умовах воєнного стану. Проте органи місцевого самоврядування довели свою життєздатність, зберегли свою функціональність і керованість, здатність здійснювати ефективне управління у співпраці з державною владою завдяки інноваційним методам та цифровізації бюджетного процесу. Цифровізація та прозорість діяльності органів місцевого самоврядування, відображається на офіційних сайтах: Міністерства Фінансів України, Децентралізації влади, сайтах ОТГ та інших інформаційно-аналітичних ресурсах (порталах), таких як: Є - data, Logica, Dozorro, Дія, Є - DEM та інші. Рекомендації щодо формування місцевих бюджетів транслуються на YouTube. Також серед основних досягнутих результатів формування місцевих бюджетів умовах розвитку інноваційних технологій в Україні необхідно відзначити запровадження: публічності бюджетного процесу, гендерно-орієнтованого бюджетування, упровадження громадського бюджету, бюджетного календаря, бюджетного регламенту, методичних вказівок PEFA щодо оцінювання місцевих бюджетів; запровадження ІАС «LOGICA» для планування та прогнозування місцевих бюджетів та інше. В умовах воєнного стану відбулися інноваційні зміни в бюджетному процесі і на 2023 р. прогноз місцевих бюджетів складався на рік.

Серед ключових нововведень та змін щодо формування місцевих бюджетів слід зазначити наступні: на рівні 64% ПДФО продовжено норму зарахування до бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад; горизонтальне вирівнювання здійснено на основі надходжень ПДФО у 2022 р.; утворено фонд ліквідації наслідків збройної агресії; удосконалюється механізм визначення ліміту загального обсягу місцевого та гарантованого боргу; змінюються норми фінансування охорони здоров'я у зв'язку із переходом до державних фінансових гарантій; зарахування до державного бюджету єдиного податку, платником якого є електронний резидент (e-резидент); КМУ в умовах воєнного стану надано повноваження здійснення окремих видатків місцевих бюджетів від однієї до іншої місцевої ради у вигляді міжбюджетного трансферту [1-3]. В умовах воєнного стану наповнення місцевих бюджетів відбувалось в цілому за рахунок ПДФО, власних надходжень бюджетних установ, місцевих податків і зборів, офіційних трансфертів. Фінансування видатків відбувалось за принципом мінімальної достатності за загальним фондом, більш видатків спеціального фонду місцевих бюджетів не були профінансовані. Але незважаючи на зазначені проблеми, експерти відмічають, що органи місцевого самоврядування показали свою спроможність реагувати на виклики, зокрема, завдяки результатам фінансової децентралізації та підтримці партнерів. Місцева влада продемонструвала себе якнайкраще в питаннях реагування на кризу і взяли на себе вирішення багатьох проблем в умовах воєнного стану. Представники органів місцевого самоврядування здобули значний досвід за час реформи децентралізації, та й Уряд, міжнародні партнери, серед яких і USAID, доклали багато зусиль для посилення фінансової спроможності територіальні громад у ефективному використанні ресурсів та управлінні ними [4].

Список використаних джерел

1. Фінансовий потенціал об'єднаних територіальних громад: шлях до збільшення (Ресурси ОТГ). URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/278-279/pdf/37-45.pdf>
2. Як змінилися бюджети громад під час війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/7/693539/>
3. Яким для місцевого самоврядування буде Державний бюджет 2023. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15794>
4. Місцеві бюджети 2023: пріоритети громад та механізми підтримки від держави - тези обговорення. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16106>

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Захаркіна Людмила Сергіївна,
к.е.н, доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Чухно Руслана Юріївна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

Поняття прозорості є дуже актуальним у сучасному світі. Воно відображає ступінь прозорості та доступності інформації про діяльність певної організації, компанії, уряду чи іншої інституції. Прозорість у фінансовій діяльності підприємства означає, що його фінансова інформація доступна та зрозуміла для всіх зацікавлених сторін, таких як інвестори, партнери, клієнти, працівники, регулюючі органи та громадськість загалом. Така доступність інформації сприяє відкритості та прозорості в діяльності підприємства, довірі споживачів та інших зацікавлених сторін, а також сприяє вирішенню можливих конфліктів. Прозорість є важливою складовою інвестиційної привабливості підприємства. Чим більш прозорим і доступним є підприємство для інвесторів, тим більш ймовірно, що вони будуть зацікавлені в його фінансовій діяльності та готові вкладати у нього свої кошти.

Підприємство повинно також забезпечити прозорість управління та корпоративного управління. Це означає, що інвестори повинні мати можливість ознайомитися зі структурою управління, політиками компанії, правами акціонерів та іншими важливими аспектами, пов'язаними з управлінням підприємством.

Ефективне управління підприємством сприяє розвитку інновацій та підвищенню конкурентоспроможності компанії на ринку. Компанії, які ефективно використовують свої ресурси та впроваджують новітні технології, можуть швидше реагувати на зміни в ринкових умовах та бути успішнішими у конкуренції з іншими підприємствами. Компанії, які дотримуються високих стандартів управління та забезпечують якість своїх продуктів та послуг, можуть залучати нових клієнтів та зберігати існуючих, а також залучати та зберігати талановитих співробітників [1].

Варто виділити основні переваги прозорості фінансової звітності підприємства.

Забезпечення довіри: чим більш відкритий та прозорий фінансовий звіт підприємства, тим більше довіри та лояльності він зможе залучити з боку інвесторів, споживачів та інших зацікавлених сторін. Коли фінансові відомості

є доступними та зрозумілими, людям простіше приймати рішення щодо інвестування, покупки товарів та послуг.

Підвищення ефективності: прозорість фінансової звітності дозволяє управлінню підприємством більш ефективно розробляти стратегії та приймати рішення, оскільки зрозуміло, як функціонує суб'єкт господарювання та що потрібно робити для покращення його діяльності.

Підвищення конкурентоспроможності: прозорість фінансової звітності може допомогти залучити нових інвесторів та клієнтів, оскільки висвітлює діяльність суб'єкта господарювання та відповідальне управління його фінансами, що може забезпечити їхню стійкість на ринку та виходу підприємства на новий конкурентоспроможний рівень.

Репутація: прозорість фінансової звітності допомагає підприємству зберігати та підвищувати свою репутацію серед інвесторів, клієнтів та громадськості.

Відповідність вимогам законодавства: прозорість фінансової звітності є обов'язковою в багатьох країнах, оскільки законодавство вимагає, щоб суб'єкти господарювання оприлюднювали свої фінансові звіти та інші фінансові відомості.

Сприяння розширенню джерел фінансування: суб'єкти господарювання, які мають прозору фінансову звітність, можуть залучити більше різних видів фінансування. Це може допомогти забезпечити більш стабільну фінансову базу для подальшого розвитку [2; 3]

Прозорість є ключовим фактором для забезпечення стабільного, демократичного та прозорого бізнесу. Попри всі переваги, які можна отримати впроваджуючи прозорість на підприємстві не варто забувати й про ризики, які можуть виникнути при недостатній увазі до деталей і неконтрольованому доступі до інформації. Наприклад, відкритий доступ до конфіденційної інформації може призвести до її неправомірного використання сторонніми особами, що може завдати шкоди бізнесу. Крім того, при недостатньому контролі над прозорістю може виникнути небажаний вплив зовнішніх факторів на підприємницьку діяльність, що може призвести до втрати довіри клієнтів і порушення репутації компанії. Тому важливо забезпечувати належний рівень захисту відкритої інформації [4].

Сучасні інформаційні технології значно спрощують сам процес підвищення рівня інформаційної прозорості будь-яких установ. Блокчейн технологія є потужним інструментом для забезпечення прозорості, безпеки та довіри між бізнес-партнерами, клієнтами та іншими зацікавленими сторонами. Особливо вона корисна для підприємств, які працюють у галузях, де важлива точність та безпека транзакцій.

Враховуючи потенціал блокчейну для забезпечення прозорості, простоти та ефективності шляхом створення нової інфраструктури та процесів

фінансових послуг, ця технологія швидко набирає обертів у всіх галузях. У фінансовому секторі блокчейн може бути використаний для забезпечення прозорості та безпеки фінансових транзакцій. Блокчейн може використовуватися для реєстрації та зберігання всіх транзакцій, що здійснюються у системі. Це дозволяє забезпечити прозорість та підтвердження всіх транзакцій, що здійснюються в системі, та запобігти можливим шахрайським діям та іншим видам злочинної діяльності. Крім того, блокчейн може бути використаний для забезпечення прозорості та безпеки даних про клієнтів. За допомогою блокчейн технології можна зберігати та обробляти дані про клієнтів у безпечний та прозорий спосіб, що дозволяє забезпечити безпеку та конфіденційність даних про клієнтів, а також запобігти можливим порушенням цих даних [5].

Блокчейн технологія є потужним інструментом для забезпечення прозорості. Впровадження блокчейн технології на підприємствах може принести багато переваг, зокрема забезпечити прозорість та безпеку операцій, зменшити ризики та підвищити ефективність роботи. Ця технологія дозволяє забезпечити прозорість та точність даних, що допомагає запобігти можливим помилкам та злочинній діяльності, та забезпечує більшу довіру між учасниками ринку. Тому можна очікувати, що у майбутньому використання блокчейн технології стане ще більш поширеним у всіх сферах економіки та на різних рівнях бізнесу.

Робота виконана в рамках дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України «Цифровізація та прозорість публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку» (реєстраційний номер: 0122U000774).

Список використаних джерел

1. Безус П., Терещенко В. (2017). Управління конкурентоспроможністю організації в умовах євроінтеграції. *Ефективна економіка*, 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5583>
2. Світлана К., Тетяна, Т. (2022). Прозорість облікової інформації. *Економічний аналіз*, 4, 86-197
3. Чижевська Л., Корещька Ю., Паламарчук А. (2019). Прозорість фінансової звітності, складеної за МСФЗ, як інструмент антикорупційної діяльності в Україні. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, 1. 2019, 110-115.
4. Сталінська О. (2019). Система економічної безпеки підприємства в умовах розвитку цифрової економіки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 38, 80-86.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Мордань Євгенія Юріївна,
к.е.н., доцентка,
Сумський державний університет, м. Суми
Пасько Анастасія Віталіївна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

Під час початкових тижнів вторгнення Росії в Україну багато людей спрямовували свої зусилля на зняття готівки з поточних рахунків, маючи намір зберегти свої заощадження. Проте з плином першого місяця банки продовжували нормально функціонувати та надавати послуги на територіях, які були підконтрольними уряду України. З часом населення переконалось у більшій надійності зберігання коштів у банках, а не вдома. Навіть при невідгідних процентних ставках, гроші почали повертатися до банків.

Національний банк України (далі – НБУ) взяв на себе захист "фінансового фронту" шляхом виконання величезної роботи. Регулятор надавав підтримку банківській системі, забезпечуючи її велику стійкість та ліквідність. В період війни НБУ впроваджував заходи з підтримки банків, зокрема пом'якшення економічних нормативів, не застосовування санкцій за порушення нормативів банками, подання звітності та встановлення обмежень на відкриту валютну позицію. Також були запроваджені бланкові кредити рефінансування та зміни у роботі ризик-орієнтованої моделі.

З 24 лютого офіційно купити долар у банках було неможливо. Закрилися міжбанківський валютний ринок і фондова біржа. Долар можна було здати лише за фіксованим курсом – 29,25 гривень за долар США. Його можна було купити на чорному ринку, за 2-3 дні його вартість зростала до 42-43 гривень за долар, але до 25 березня ціна впала до 32,5 гривень за долар.

Це створювало певні проблеми для людей, які виїжджали за кордон, адже обміняти гривню на валюту готівкою було практично неможливо, але з безготівковими розрахунками українськими картками за кордоном проблем не було.

Наступною проблемою було забезпечення соціальних виплат, заробітної плати бюджетникам, фінансування пенсій. Фактично припинилися надходження до бюджету. Нацбанк та інші держоргани терміново перерахували до бюджету частину прибутку за 2021 рік та організували терміновий випуск військових облигацій, які були викуплені НБУ.

Після військового нападу Росії на Україну, Національний банк України ухвалив одразу кілька рішень спрямованих на підтримку стабільності

фінансово системи України. НБУ оперативно прийняв Постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 від 24 лютого 2022 року [9], якою було передбачено:

- банки забезпечують роботу відділень в безперервному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення;
- банки продовжують роботу з урахуванням обмежень, визначених цією постановою;
- забезпечується доступ до сейфових скриньок в безперервному режимі;
- безготівкові розрахунки здійснюються без обмежень;
- банкомати підкріплюються готівкою без обмежень;
- НБУ здійснює підкріплення готівкою без обмежень;
- НБУ здійснює бланкове рефінансування банків для підтримки ліквідності без обмежень за сумою терміном до одного року з можливістю пролонгації ще на один рік;
- платежі Уряду України здійснюються без обмежень, згідно із законодавством про особливий період [9].

Це новий етап розвитку фінансового сектору, який стає ще більш технологічним та орієнтованим на потреби сучасного споживача. Пандемія COVID-19 та воєнний стан в Україні стали каталізаторами для швидкого впровадження діджитал-технологій у фінансову сферу.

Ці нововведення мають численні позитивні наслідки для усіх учасників ринку. Однією з основних переваг діджиталізації є оптимізація ресурсів компаній, що працюють у фінансовому секторі. Вона дозволяє зменшити операційні витрати та ефективніше використовувати ресурси, що призводить до зростання прибутковості та стійкості фінансових установ. Крім того, діджиталізація зменшує потребу у фізичних установах, що раніше були необхідні для задоволення потреб клієнтів. Це дозволяє економити час та зусилля як клієнтам, так і фінансовим установам.

Ще однією важливою перевагою є зменшення безпосереднього контакту з клієнтами. Це особливо актуально в період пандемії, коли фізичні зустрічі та спілкування обмежені. Завдяки діджиталізації, клієнти можуть отримувати фінансові послуги та консультації дистанційно, зручно та безпечно. Це сприяє швидкому та ефективному задоволенню потреб клієнтів, а також забезпечує більш гнучку та персоналізовану обслуговування.

Введення воєнного стану в Україні сприяло прискореному розвитку діджитал-технологій на всіх сегментах фінансового ринку, зокрема на ринку капіталу, цінних паперів, кредитних ресурсів, інвестицій та валютному ринку. Для клієнтів доступні різні інструменти для користування фінансовими послугами, такі як мобільні додатки відповідних установ, веб-сайти компаній, соціальні мережі та інше. Інноваційні технології, такі як блокчейн,

краудфандинг, шерінг, штучний інтелект, хмарні технології і інші, сприяють підвищенню якості надання послуг і спрощують взаємодію з клієнтами на відстані .

Крім того, важливо розглянути можливості, які відкриває діджиталізація в окремих сегментах ринку фінансових послуг. На ринку цінних паперів клієнти можуть придбати акції, облігації та інші цінні папери через веб-сайти фінансових посередників-брокерів або мобільні додатки компаній. Усю необхідну інформацію для аналізу та прийняття інвестиційних рішень можна знайти відкрито. Крім того, держава пропонує громадянам стати інвесторами та підтримати економіку шляхом купівлі військових облігацій внутрішньої державної позики. Це можливо завдяки діджиталізації через мобільні додатки певних банків, таких як Альфа-Банк, Monobank, ПУМБ, Південний, Укргазбанк та Укрексімбанк, а також мобільний застосунок "Дія".

На ринку кредитних ресурсів спостерігається великий прогрес завдяки діджиталізації та інноваційним технологіям. Завдяки хмарним технологіям, працівники банків отримують швидкий доступ до необхідної інформації про клієнтів, що дозволяє здійснювати кредитування швидко та без вимоги особистої присутності. Інші інноваційні рішення, такі як шерінг інформації, дозволяють прискорити процес ідентифікації та верифікації особи клієнта. Мобільні додатки дозволяють клієнтам контролювати свої витрати, редагувати кредитний ліміт та отримувати розширені фінансові сервіси.

Діджиталізація також має значний вплив на галузь страхування. Вона дозволяє традиційним страховим компаніям знижувати витрати та підвищувати ефективність роботи. Завдяки інноваційним технологіям та онлайн-платформам, клієнти можуть оформити та керувати своїми полісами страхування, подавати заявки на відшкодування, спілкуватися зі страховими компаніями та отримувати необхідну інформацію швидко та зручно. На ринку дорогоцінних металів процеси діджиталізації можуть бути складнішими через фізичну складову угоди. Однак, клієнти мають можливість моніторити ціни на ринку онлайн або замовити банківські метали на веб-сайтах банків. Загалом, проведене дослідження показує, що ринок фінансових послуг в Україні готовий адаптуватися до змінних умов та відповідати новим інтересам та вимогам клієнтів. Діджиталізація в різних сегментах ринку фінансових послуг сприяє оптимізації ресурсів компаній, зниженню витрат, покращенню якості надання послуг та забезпеченню зручності та швидкості взаємодії з клієнтами на відстані.

Незважаючи на активну боротьбу в Україні, банки працюють у штатному режимі, і всі внутрішні міжбанківські платежі здійснюються без затримок. За кордоном безперебійно працюють картки українських банків. Всі зарплати та пенсії виплачуються вчасно. Незважаючи на складну фінансову ситуацію, Україна виплачує всі свої зовнішні та внутрішні зобов'язання. Курс

української гривні до долару США та євро стабілізувався і вже можна знімати валюту в банках з рахунків фізичних осіб з обмеженнями – до 3400 доларів США на добу. Поступово починає працювати міжбанківський валютний ринок, частково працює фондовий ринок.

Не лише економісти, а й усі українці розуміють жахливі наслідки війни для економіки та фінансової системи України, і, незважаючи на важкі часи, які попереду, українці готові відбудувувати свою країну, сподіваючись на фінансову підтримку світових фінансових організацій.

Список використаних джерел

1. Романовська Ю., Складанюк М. Діджиталізація банківського сектору в умовах пандемії. Економіка та суспільство. 2022. № 36. URL: <https://cutt.ly/eDR0hCU> (дата звернення: 16.05.2023).

2. The Next Normal The recovery will be digital. August 2020. URL: <https://cutt.ly/xVxo8xP> (дата звернення: 16.03.2023).

3. Шевченко О. Розвиток технології блокчейн у забезпеченні безпеки фінансового ринку. URL: <https://cutt.ly/8VxpSZi> (дата звернення: 16.05.2023).

4. Смолянська О., Борисова І. Сутність фінансового ринку та його роль у фінансовій системі держави. URL: <https://cutt.ly/7Vxa8yT> (дата звернення: 16.05.2023).

5. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп: Постанова Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23. URL : https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_25022022_23 (дата звернення: 16.05.2023).

6. Як працюють банки в умовах воєнного стану. Українське радіо: вебсайт. URL: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=98728> (дата звернення: 16.05.2023)

7. Ву, Дж., Ян, Ю., Чен, М. і Чон, Б. Н. (2022). Грошово-кредитна політика, економічна невизначеність і банківський ризик: дані з різних країн. *Journal of International Money and Finance*, 122. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2021.102580> (дата звернення: 16.05.2023)

8. Національний банк України. (2022). Дані наглядової статистики. [Національний банк України. Наглядова статистика]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervisionstatist/data-supervision> (дата звернення: 16.05.2023)

9. Постанова «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення: 16.05.2023)

КРАУДФАНДИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ

*Піддубна Володимира Валентинівна,
студентка гр. Фз-91с,
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Плікус Ірина Йосипівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми*

На сьогоднішній день малий бізнес відіграє вирішальну роль в інноваціях та креативності в економіці. Завдяки своїй гнучкості малі підприємства можуть адаптуватися до мінливих ринкових умов і розробляти нові продукти та послуги, які відповідають потребам клієнтів, як наслідок, малі підприємства часто стимулюють інновації, що призводить до розробки нових технологій, процесів і продуктів, які покращують загальну конкурентоспроможність економіки [1,2].

Аналіз інтересу до питань малого бізнесу підтверджують результати дослідження кількості пошукових запитів в мережі Інтернет за відповідною тематикою в пошуковій системі Google. Даний аналіз було проведено за допомогою засобів Google Trends (рис. 1). Результати демонструють, що в світовому масштабі наявний більший інтерес до діяльності малих підприємств і відповідно до залучення інвестицій у малий бізнес.

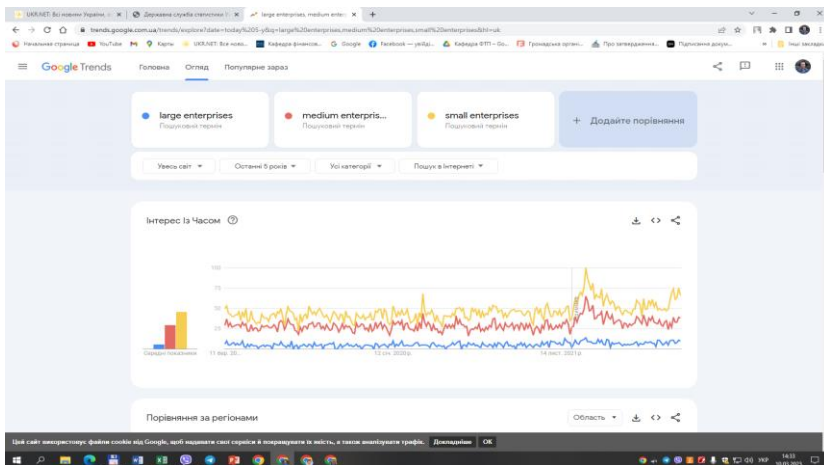

Рисунок 1 – Наявність інтересу до питань функціонування різних розмірів бізнесу (авторська розробка)

Проте, проблеми існування малого підприємництва в Україні пов'язані із забезпеченням його фінансовими ресурсами [3].

Стрімке поширення інформаційно-комп'ютерних технологій сприяє появі нових граней фінансових відносин у малому бізнесі, краудфандингу, під яким розуміємо взаємини суб'єктів економічного простору щодо залучення коштів за допомогою цифрових технологій для реалізації різних проєктів в малому бізнесі. Краудфандинг дозволяє широкому колу непрофесійних інвесторів брати участь в інноваційному та венчурному фінансуванні, будучи реальною альтернативою мікрофінансуванню, оскільки, на відміну від останнього, має принципово іншу філософію [4,5]. В основі краудфандингу лежить не залучення ресурсів для негайного споживання, а їхня акумуляція для розвитку інвестиційного проєкту, який матиме віддачу в майбутньому. Для малого та середнього бізнесу це зручний та дешевий спосіб залучення коштів. Серед українських краудфандингових платформ найвідомішими є (табл.1).

Таблиця 1 – Найвідоміші українських краудфандингові платформи

Платформа	Застосування	Фінансові умови
Спільнокошт	проєкти, пов'язані з економікою, подорожами, транспортом, освітою, соціальним бізнесом тощо	винагорода для користувачів у форматі подарунків. Комісія за послуги 10% за умови 100% зібраних коштів або понад 50%.
Na-Starte	проєкти соціальні та комерційні	передбачено подарунки в залежності від обсягу вкладених коштів. Комісія за послуги складає 8% за умови 100% зібраних коштів. Платіжна система комісії не передбачає
RazomGO	проєкти в сфері дизайну, ігор, технологій, освіти, фото й відео, музики, науки, соціальних подій, здоров'я тощо	винагорода для користувачів: майстер-класи або подарунки в залежності від суми вкладених коштів. Комісія за послуги становить 8% за умови 100% зібраних коштів, 15% – якщо зібрано більше 50%. Платіжна система комісії не передбачає

Джерело: згруповано виходячи [6,7]

Завдяки розвитку цифрової економіки краудфандінг став реальною можливістю безперешкодного залучення коштів, минаючи традиційні кредитні організації. Можна припустити, що найближчим часом він стане одним із основних фінансових механізмів інвестування населенням заощаджень у реальний сектор [4].

Список використаних джерел

1. Дідур С.В., Крот Л.М. (2018). Управління формуванням фінансових ресурсів малого бізнесу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 6(17). URL: <http://www.easterneuropeebm.in.ua/index.php/17-2018-ukr/95.pdf>. (дата звернення 4 травня 2023).
2. Погрішук Г.Б., Волошук Р.Є. (2019). Особливості управління фінансами малих підприємств. *Держава та регіони*, 3 (108), 239–246.
3. Мірошник Р.О., Прокоп'єва У.О. (2020). Розвиток малого і середнього бізнесу в Україні: проблеми і перспективи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 4, 63-71.
4. Версаль Н., Шолохова Г. (2020). Переваги та недоліки зовнішніх джерел фінансування малих і середніх підприємств в Україні. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 182–194.
5. Семенов А. Ю., Доброгорська В. П. (2019). Теоретичні засади використання краудфандингу як способу зовнішнього фінансування підприємств малого та середнього бізнесу. *Проблеми системного підходу в економіці*, 2 (70), 74–80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-2-36> (дата звернення 6 травня 2023).
6. Носань Н., Мартінович В. (2020). Альтернативні форми фінансування суб'єктів малого підприємництва: перспективи використання в Україні. *Економіка та суспільство*, 21, 71-78.
7. Спориш К. (б.д.). Огляд 7 краудфандингових платформ. URL: <https://buduysvoe.com/publications/oglyad-7-kraudfandyngovyh-platform> (дата звернення 6 травня 2023).

Тези виконано в межах науково-дослідних робіт № 0121U114364 «Соціально-економічні виклики в умовах цифровізації суспільних відносин»; № 0121U114570 «Конвергенція економічних та освітніх трансформацій в умовах діджиталізації»

УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Криклій Олена Анатоліївна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний Університет, м. Суми

Рябушка Людмила Борисівна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний Університет, м. Суми

Батанін Владислав Дмитрович,

здобувач вищої освіти,

Сумський державний університет, м. Суми

В умовах повномасштабної війни великого значення набуває стійкість банківської системи, її ліквідність, здатність виконувати основні функції. Належне розв'язання питань з формування стійких джерел фондування є підґрунтям розширення кредитування, особливо важливого в умовах значних руйнувань майна держави, підприємств, населення. У поточних умовах банки України мають підтримувати належну ліквідність, залишатися платоспроможними, одночасно кредитуючи клієнтів.

Складність розробки та реалізації управлінських впливів у сфері забезпечення ліквідності ускладнюється тим, що до традиційних факторів впливу на неї додалися специфічні фактори війни, що спричинили різке падіння економічної активності та ВВП, вилучення коштів з рахунків, панічні настрої щодо курсу національної валюти, значне зниження попиту на фінансові послуги, перебої в роботі платіжних систем з-за частих блек-аутів, зміни у фінансовому моніторингу у зв'язку зі значним розширенням санкційних списків та припиненням обслуговування резидентів росії та білорусі тощо. Також слід зазначити, що ризик ліквідності має спіральний ефект та тенденцію інтегрувати інші ризики, такі як кредитний ризик та ринковий ризик.

У цих умовах для підтримання стійкості фінансової системи Національним банком України (далі НБУ) реалізовано комплекс антикризових регуляторних заходів, зокрема для контролю за ліквідністю: підвищення вимог до обов'язкового резервування; підвищення до 25 % облікової ставки, що впливає на високі ставки за депозитними сертифікатами НБУ; незастосовування заходів впливу за порушення економічних нормативів ліквідності та капіталу (якщо вони були викликані наслідками війни); впровадження нового порядку тендерів з підтримання ліквідності банків та визначення параметрів операцій з рефінансування.

Завдяки активним діям НБУ та підтримці банків ліквідність банківської

системи в цілому залишається високою, іноді – рекордною (завдяки державним програмам підтримки кредитування). Це підтверджується тим, що абсолютна більшість банків не просто виконує нормативні значення (LCR_{вв}, LCR_{ів} та NSFR), але й значно їх перевищує, тобто спостерігається надлишок ліквідності. Нові кошти концентруються переважно на поточних рахунках у державних банках. Водночас окремі малі банки відчувають брак ліквідності. Так, в АТ «БАНК ФОРВАРД», АТ «АЙБОКС БАНК» спостерігалось невиконання нормативів та поступове погіршення ситуації.

Слід звернути увагу, що на рівень ліквідності та життєздатності значною мірою впливатиме ризик-профіль бізнес-моделі банку. Так, АТ «АЙБОКС БАНК» мав специфічну, абсолютно нетипову для банків бізнес-модель. У сфері управління ліквідністю практично не мав проблем, в тому числі через практичну відсутність кредитного ризику, характерного для традиційної банківської діяльності. Більш того, кошти фізичних осіб у зобов'язаннях банку були мінімальними, що також зменшувало ризики для ліквідності. Водночас банк мав значні надходження готівкових коштів з мережі «айбоксів» по всій Україні, що також практично унеможливлювало наявність проблем із нею. Вільні кошти останніми місяцями банк активно вкладав в депозитні сертифікати, що згодом могло б принести понад 500 млн грн доходів на рік, що тільки посилило б його і так досить прибуткові позиції. Тобто нетипова для банків бізнес-модель, з одного боку, захищала банк від ризиків ліквідності, а з іншого – стала причиною його проблем в частині фінансового моніторингу, і призвела до ліквідації банку.

Отже, можна зробити висновок, що в умовах війни більшість банків України опинилася в умовах надлишкової ліквідності, спричиненої значними обсягами надходжень на поточні рахунки клієнтів та відсутністю мотивації кредитувати (розвиток відновлюватиметься лише із поживленням економіки). Рівень ліквідності на рівні окремого банку значною мірою визначався ризик-профілем його бізнес-моделі. Водночас подальші руйнації майна, економіки загалом призведуть до визнання банками збитків, що зрештою вплине на їх стійкість, ліквідність, ефективність.

У таких умовах особливої уваги потребує такий напрям банківського менеджменту, як антикризове управління ліквідністю, що має на меті багатоаспектний характер, виходячи з виділення в ній наступних основних складових: достатній обсяг готівкових коштів; здатність погашати зобов'язання в строк; здатність розширювати кредитну діяльність.

Відповідно до вимог НБУ щорічно кожен банк має розробити / переглянути політику управління ризиком ліквідності, а також порядки та процедури управління ним, які повинні містити певні елементи, зазначені у нормативних актах регулятора (індикатори раннього реагування, стрес-тестування, звітність, перелік значних загроз ліквідності, інше).

Процедури управління ризиком ліквідності повинні включати аналіз та прогнозування грошових потоків як за балансовими (активними чи пасивними), так і позабалансовими операціями в розрізі інтервалів часу. Складність цих процедур зумовлена тим, що в умовах війни жодні історичні стресові сценарії (поведінки клієнтів та контрагентів банку, економічних агентів, самого банку), очевидно, не підходять для управління та прогнозування ризику ліквідності. Відповідно, суб'єкти управління ліквідністю банку мають розробляти абсолютно новий інструментарій, що враховуватиме надвисокий рівень невизначеності та волатильності операційного середовища.

При формуванні антикризових заходів менеджмент має враховувати особливості регуляторного поля, в тому числі монетарну політику НБУ, спрямовану на абсорбцію надлишкової ліквідності.

Наразі в банківській системі активно використовується депозитний сертифікат НБУ як спосіб вилучення гривні з обігу задля пригнічення інфляції. Як тільки почнеться відбудова економіки та активізується кредитування та імпорт, гривня (яка вивільниться з депозитних сертифікатів) у величезних обсягах потрапить в обіг, створюючи додатковий тиск на ціни та курс валют. Одним з варіантів зменшення зазначеного впливу можуть стати дії регулятора зі стимулювання привабливості активів в національній валюті. Іншим варіантом зменшення цього ризику може стати стимулювання «перетікання» коштів з рахунків до запитання в строкові інструменти, що спостерігається вже зараз. Але наразі банки не мають значної зацікавленості в заохоченні населення вкладати кошти в строкові депозити з відповідними процентами. Якщо нічого не зміниться, НБУ коригуватиме монетарну політику, щоб забезпечити фінансовий ринок від ризиків втрати стійкості.

Менеджменту банку також слід урахувати, що подальший розвиток зовнішнього контролю за ліквідністю буде чітко пов'язаний з проведенням діагностики, оцінки стійкості банківської системи та банків. У 2023 році заплановано проведення стрес-тестування для оцінювання якості активів, визначення достатності формування резервів та розміру регулятивного капіталу.

Отже, банки України мають формувати антикризовий механізм управління ліквідністю, що має мати адаптивний характер, та враховувати всю сукупність зовнішніх факторів впливу на неї та формувати стійку та життєздатну бізнес-модель.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт АТ "АЙБОКС БАНК". URL: <https://iboxbank.online/ua/>.

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ

*Рубанов Павло Миколайович,
д.е.н., доцент,
Сумський державний університет, Україна
Білошанка Вікторія Анатоліївна,
студентка гр. ЕН-02/2ф,
Сумський державний університет, Україна*

Цифрова валюта центрального банку (ЦВЦБ або CBDC – central bank digital currency) – це цифрова форма фіатних грошей, яка на відміну від електронних грошей і криптовалюти емітується самим центральним банком і тому є визнаним законним платіжним засобом на теренах відповідної країни.

Більшість центральних банків проводять дослідження чи вже запустили експериментальні пілотні програми з розробки та впровадження ЦВЦБ. Тому детальний аналізу досвіду впровадження CBDC в різних країнах дозволяє підвищити ефективність цього процесу.

За даними аналітичного центру неурядової організації США Atlantic Council (2022) з травня 2020 року до грудня 2022 року кількість країн, які досліджують можливості використання ЦВЦБ зросла з 35 до 114 країн, чий сумарний ВВП складає понад 95% світового. Зокрема всі країни G7 та 18 країн з G20 вже перейшли до етапу розвитку ЦВЦБ. У той же час 11 країн, що розвиваються (Нігерія, Ямайка, Багамські острови та 8 країн, що входять до організації Східнокарибських держав), вже повністю запустили цифрову валюту. Це підтверджує глобальну зацікавленість центральних банків зовсім різних за своїм економічним потенціалом країн у використанні ЦВЦБ і високу доступність цифрових фінансових технологій для країн з низьким економічного рівнем розвитку.

Серед 18 країн, які вже запустили пілотний проект з ЦВЦБ найбільш успішним і масштабним є проект у Китаї, що охоплює 260 мільйонів людей та передбачає його подальше впровадження по всій країні. Окрім того, у 32 країнах проекти ЦВЦБ знаходяться на стадії розробки, а у 40 країнах проводяться дослідження щодо впровадження CBDC. Так, реалізація експерименту Федеральною резервною системою Нью-Йорка «Project Cedar» з використанням оптової версії CBDC перевела США з групи країн, що лише досліджують ЦВЦБ до країн, що їх розвивають (Atlantic Council, 2022).

За планами на 2023 рік понад 20 країн мають намір підготувати і розпочати пілотні проекти ЦВЦБ. У 2023 році такі країни, як Австралія, Таїланд, Бразилія, Індія, Південна Корея та РФ планують почати або продовжувати пілотне тестування ЦВЦБ. Різні країни мають різну мотивацію у запуску

ЦВЦБ. Підвищений інтерес і фінансування подібних проєктів терористичними країнами, такими, як Росія, і їх торговельними партнерами обумовлений намаганнями обійти чи полегшити фінансові санкції і обмеження, які зараз реалізуються у валютних системах долара США і євро, та міжнародних платіжних системах. Станом на кінець 2022 року запущене тестування транскордонних оптових і роздрібних ЦВЦБ (9 і 7 проєктів відповідно), що майже вдвічі більше від кількості проєктів у 2021 році. (Atlantic Council, 2022).

Основними факторами, які стимулюють центральні банки займатися проблемою впровадження ЦВЦБ стали:

- поява інновацій на основі технології блокчейн, які дозволяють підвищити ефективність електронних платежів (швидкість обігу грошей і проведення розрахунків, включаючи транскордонні, при зниженні транзакційних витрат), зменшити залежність від фінансових посередників;

- можливість зменшення готівкових розрахунків, підвищення прозорості транзакцій, поява нового інструменту реалізації монетарної та фіскальної політики держави;

- стрімкий розвиток ринку цифрових квазі-активів, зокрема, криптовалют і стейблкоїнів, спроможних заміщувати собою окремі функції фіатних валют, створення децентралізованої екосистеми обігу криптовалют, яка має потенціал до зменшення впливу центральних банків на грошову систему і підштовхує їх до створення власної альтернативи;

- конкуренція між центральними банками у сфері розвитку цифрових технологій для заповнення глобальної ринкової ніші, сформованої учасниками з різних країн, готовими використовувати віртуальні гроші;

- спроможність цифрових грошей забезпечувати розрахунки навіть в умовах недостатньо розвиненої традиційної фінансової інфраструктури, підвищувати фінансову інклюзію, зокрема шляхом надання фінансових послуг малозабезпеченим верствам населення та без необхідності мати банківський рахунок чи доступ до мережі фінансових посередників;

- намагання державних структур підтримати розвиток інноваційних фінансових технологій і не втратити контроль над грошовою системою країни тощо (Король та Співак, 2021; Ходакевич та ін., 2022; Isler, 2021).

Одним з проблемних питань, яке повинен вирішити центральний банк є обрання типу ЦВЦБ. Типи ЦВЦБ та інші параметри пілотних проєктів у країнах, які впровадили або запустили проєкти ЦВЦБ наведені в таблиці 1.

В залежності від сфери використання розрізняють два типи ЦВЦБ:

- для загальних цілей використання або роздрібні ЦВЦБ (e-R або CBDC-R – retail CBDC), які можуть використовуватися усіма учасниками. Роздрібна ЦВЦБ є електронними грошима центрального банку і так само, як готівка, безпосередньо доступні споживачам і нефінансовим корпораціям;

– оптові ЦВЦБ (e-W або CBDC-W – wholesale CBDC) випускаються центральним банком для лише для фінансових установ, щоб замінити фіатну валюту і забезпечити дешевші, швидші і безпечніші транзакції.

Таблиця 1 – Характеристики CBDC в країнах, де було здійснено пілотний проєкт та запуск валюти

Країна	Тип ЦВЦБ	Модель обігу	Технологія
<i>CBDC, які запуснені в обіг</i>			
Багамські о-ви	Роздрібний	Посередницька	DLT, Conventional
Нігерія	Роздрібний	Посередницька	Conventional
Ямайка	Роздрібний	Посередницька	DLT
<i>CBDC на рівні пілотних проєктів</i>			
Україна	Не визначено	Не визначено	DLT
Швеція	Роздрібний	Посередницька	DLT
Китай	Роздрібний та оптовий	Посередницька	DLT, Conventional
Саудівська Аравія	Оптовий	Не визначено	DLT
Австралія	Роздрібний та оптовий	Не визначено	Ethereum
Казахстан	Роздрібний	Посередницька	DLT, Conventional
ОАЕ	Оптовий	Не визначено	DLT
Південна Корея	Роздрібний	Посередницька	DLT, Ethereum
Тайланд	Роздрібний та оптовий	Посередницька	DLT, Conventional
Гана	Роздрібний	Посередницька	–

Джерело: узагальнено на основі (Atlantic Council, 2022; Національний банк, 2019)

Роздрібна ЦВЦБ (централізована модель) є юридичною вимогою безпосередньо до центрального банку, тоді як зараз існуючі електронні гроші є вимогою до фінансового посередника, який їх емітував. При такій формі центральний банк виступає суб'єктом обліку операцій і балансу рахунків, усі операції клієнтів проходять через його сервер. Таким чином, роздрібна ЦВЦБ не має ризиків, пов'язаних з ризиком банкрутства фінансового посередника і виступає цифровим аналогом готівкових грошей (Ходакевич та ін., 2022; Національний банк, 2019). Така модель прямої ЦВЦБ (direct CBDC) передбачена лише у трьох невеликих країнах, де проєкт ЦВЦБ знаходиться у неактивному стані (в Ісландії і Данії) або вже скасований (у Сенегалі) (Atlantic Council, 2022).

Водночас, за існуючої зараз грошово-фінансової системи необхідність клієнтської підтримки, забезпечення вимог KYC («знай свого клієнта») і фінансового моніторингу, вирішення суперечок і надання пов'язаних послуг є значними операційним завданнями, які краще виконують фінансові посередники, аніж центральний банк. Враховуючи необхідність полегшення управління грошовими коштами і транзакціями для клієнтів, забезпечення конфіденційності та повної ідентифікації клієнтів, більшість країн націлені на модель посередницької ЦВЦБ (intermediated CBDC), яку також називають непрямую ЦВЦБ (indirect CBDC). При такій моделі ЦВЦБ так само є

юридичною вимогою безпосередньо до центрального банку (Ходакевич та ін., 2022; Національний банк, 2019). Зі 116 країн таку архітектуру ЦВЦБ запланували і реалізують 33 % країни, тоді як інші країни з цим ще не визначились (Atlantic Council, 2022).

При децентралізованій або синтетичній моделі ЦВЦБ (synthetic CBDC) вона є зобов'язанням не центрального банку, а фінансового посередника, який також здійснює і обліковує операції клієнта. Враховуючи, що своїми резервами на коррахунку центрального банку фінансовий посередник лише частково покриває вимоги з боку клієнтів, вартість синтетичної ЦВЦБ не буде повністю забезпеченою (Atlantic Council, 2022; Ходакевич та ін., 2022; Національний банк, 2019).

Хоча реалізація проектів роздрібної цифрової валюти вважається більш складною ніж оптової, в країнах де вже була впроваджена ЦВЦБ, її використовують саме для роздрібної торгівлі. Впровадження роздрібних цифрових валют забезпечує низку таких переваг, як легкість та ефективність її використання, а також підвищена фінансова доступність. Окрім того, імплементація моделі роздрібної CBDC допомагає поліпшити контроль за обігом національної валюти та націлена на зменшення використання готівкових коштів населенням країни.

Найчастіше для цифрової валюти використовують технологію розподіленого реєстру (Distributed Ledger Technology – DLT), яка дозволяє записувати та використовувати дані в мережі (Isler, 2021).

При виборі параметрів ЦВЦБ центральний банк має забезпечити її відповідність існуючій грошово-фінансовій системі, врахувати позитивні наслідки і значні ризики для різних учасників.

Список використаних джерел

1. Atlantic Council. (2022). *Central Bank Digital Currency Tracker* [Data set]. Retrieved May 14, 2023, from <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/>
2. Isler, M. (2021). *Complete Guide to CBDC (Central Bank Digital Currency)*. iMi Blockchain. <https://imiblockchain.com/complete-guide-to-cbdc/>
3. Національний банк України. (2019). *Аналітична записка за результатами пілотного проекту «Е-гривня»*. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/e-hryvnia>
4. Король, М. М., & Співак, В. (2021). Аналіз світового досвіду впровадження центральними банками цифрових валют. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*, 39, 95–103. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-39-17>
5. Ходакевич, С. І., Пономаренко, К. О., & Урванцева, С. В. (2022). Цифрові валюти центральних банків: сутність та перспективи впровадження. *Стратегія Економічного Розвитку України*, 50, 71–81. <https://doi.org/10.33111/sedu.2022.50.071.081>

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

*Палаженко Тетяна Юріївна,
студентка,
Сумський державний університет, м. Суми*

Сьогодні все більше споживачів віддають перевагу безготівковим платежам замість традиційних грошових переказів і чеків. Комерційні установи шукають шляхи для полегшення та оптимізації платежів, задля зменшення ризиків пов'язаних з наявністю готівки та збільшити ефективність своїх фінансових операцій. У зв'язку з цим, дослідження платіжних систем є дуже важливим для розуміння, які системи працюють краще для різних ситуацій, які мають свої переваги та недоліки. Окрім того, дослідження дозволить виявити технологічні та юридичні аспекти використання електронних платежів, які необхідно враховувати для забезпечення безпеки та конфіденційності платежів.

Дослідження платіжних систем є важливим для розвитку нових інноваційних технологій, таких як блокчейн, які можуть змінити спосіб, яким ми здійснюємо платежі в майбутньому.

Зазначені платіжні системи в таблиці 1 мають деякі подібні функції, такі як підтримка Visa та Mastercard, а також наявність мобільних додатків та API підтримки. Однак, кожна з них має свої особливості щодо комісійних відсотків, способів оплати та інших функцій.

В Україні найпоширенішими платіжними системами є Приват24, Portmone, LiqPay, Wayforpay, та інші. Вони мають деякі подібні функції, такі як підтримка Visa та Mastercard, а також наявність мобільних додатків та API підтримки. Однак, кожна з них має свої особливості щодо комісійних відсотків, способів оплати та інших функцій. Розглянемо ці платіжні системи більш детально.

Приват24 - окрім платіжних послуг, Приват24 також надає можливість переглядати стан рахунку, оплачувати комунальні послуги, кредити, купувати страховку та інше.

Приват24 співпрацює з багатьма партнерами, серед яких банки, страхові компанії, мобільні оператори, інтернет-магазини та інші компанії. Є партнером банків: А-Банк, УкрСиббанк, ПУМБ, Кредобанк та інших. Також Приват24 співпрацює з такими компаніями, як Vodafone, Kyivstar, Lifecell, та інші, щоб забезпечити можливість поповнення мобільного телефону через свій сервіс. Приват24 має співпрацю з інтернет-магазинами, як Rozetka, Citrus, Comfy, Foxtrot, Eldorado та інші, щоб забезпечити можливість оплати замовлень через свій сервіс.[7]

Таблиця 1 Порівняння платіжних систем Приват24, Portmone, LiqPay, Wayforpay

Платіжна система	Опис	Підтримка карток	Комісія	Мобільний додаток	API підтримка
Приват24	Платіжна система, що пропонує послуги онлайн-банкінгу, переказу коштів, оплати послуг та інше.	Visa, Mastercard, ПриватБанк	Залежить від операції	+	+
Portmone	Платіжна система, що дозволяє проводити оплату послуг та товарів через мережу Інтернет.	Visa, Mastercard, ПриватБанк, Монобанк	1,5% за транзакцію	+	+
LiqPay	Платіжна система, що дозволяє проводити оплату через мобільний додаток або Інтернет.	Visa, Mastercard, ПриватБанк, Монобанк	Залежить від операції	+	+
Wayforpay	Платіжна система, що дозволяє проводити оплату товарів та послуг через Інтернет.	Visa, Mastercard, ПриватБанк, Монобанк	2,5% за транзакцію	+	+

Portmone - це електронний гаманець та платіжний сервіс, який надає можливість користувачам здійснювати онлайн-платежі, оплачувати послуги, купувати товари та інше. Акції Portmone можуть бути продані приватним інвесторам, які мають інтерес до розвитку цієї компанії. Водночас, Portmone спеціалізується на співпраці зі сферою комунальних послуг та багатьма провайдерами послуг в інших галузях, таких як телекомунікації, страхування та онлайн-магазини.

Приват24 та Portmone - це дві з найбільш популярних платіжних систем в Україні. Основними джерелами їх доходів є комісійні збори за проведення операцій та послуги з обслуговування. Обидві системи дозволяють виконувати оплату рахунків, мобільного зв'язку, Інтернет-послуг, а також здійснювати переказ коштів між користувачами. Приват24 належить приватному банку "Приватбанк", який є її основним емітентом карток. Портмоне не є банком, але співпрацює з декількома банками в Україні, які є емітентами її карток.

Однак, їх бізнес-моделі дещо відрізняються. Приват24 більше спрямована на обслуговування клієнтів приватного банку, і може бути використана тільки клієнтами цього банку. Portmone з іншого боку, надає послуги більш широкому колу клієнтів, що дозволяє їй заробляти на більшому колі операцій.

Приват24 та Portmone - це приватні компанії, які не торгують своїми акціями на публічних біржах. Однак, ПриватБанк, який є власником Приват24, є публічним банком і його акції торгуються на Українській фондовій біржі. Щодо продажу своїх акцій, ПриватБанк в 2021 році провів IPO на Лондонській фондовій біржі, залучивши приблизно \$2,7 млрд. Цей крок може відкрити двері для подальшої публічної торгівлі акціями компанії.

LiqPay є дочірньою компанією ПриватБанку. Ця карта дає можливість користувачам отримувати безкоштовні платежі від інших користувачів LiqPay, здійснювати перекази на картки будь-яких банків світу та знімати готівку з банкоматів.

Wayforpay була заснована в 2013 році. Компанія пропонує онлайн-платіжні послуги для бізнесу, включаючи прийом платежів через сайт, мобільний додаток або SMS. Бізнес-модель компанії полягає у заробітку на комісійних від проведених транзакцій. Комісія залежить від типу платіжної карти, якою користується клієнт, а також від обсягу проведених транзакцій. Крім того, Wayforpay заробляє на випуску власних карточок, вартість яких становить 3,5 долари.

WayForPay також заробляє на комісійних відрахуваннях.

EasyPay - це сервіс онлайн-платежів та електронних грошей. Клієнти можуть створити особистий кабінет на сайті EasyPay, де можна додати гроші на рахунок та здійснювати платежі без комісії. Також є можливість поповнення рахунку через термінали EasyPay, банківські картки, електронні гроші та інші сервіси. EasyPay заробляє на комісійних зборах за проведення платежів та переказів коштів, а також на видачі фізичних карток EasyPay, які можна використовувати для безготівкових платежів. Є послуга EasyP2P - безкоштовний переказ грошей між користувачами системи.

PayMaster - це платіжна система, яка пропонує послуги оплати послуг і товарів, поповнення рахунків мобільних операторів, інтернет-провайдерів та інші послуги. Клієнти можуть здійснювати платежі через особистий кабінет на сайті PayMaster, за допомогою SMS або через термінали, що знаходяться в різних точках країни. PayMaster заробляє на комісійних зборах за кожен проведений платіж або переказ коштів, а також на видачі фізичних карток PayMaster.

Отже, під час порівняльного аналізу платіжних систем українського ринку було виявлено, що Приват24 та Portmone є лідерами з-поміж них, з великою кількістю користувачів та широким спектром послуг. Приват24 є внутрішньою платіжною системою, що належить ПриватБанку, тоді як Portmone має

незалежну структуру. LiqPay та Wayforpay також пропонують широкий спектр послуг, але їх користувачна база менша, ніж у лідерів ринку. Щодо EasyPay та PayMaster, вони мають меншу користувальницьку базу, проте пропонують інноваційні рішення та зручний інтерфейс. З усіх платіжних систем українського ринку, найбільш популярні - Приват24 та Portmone.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Касьяненко Тетяна Вячеславівна

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Skrill URL: https://www.skrill.com/en/?btag=a_96814b_3273c_513768923887kwd-298174514829-g-c-EAIAIQobChMlloi1rLL4_gIVqwV7Ch3YjAfXEAAAYASAAEgLSC_D_BwE&program=SKRILL&gclid=EAIAIQobChMlloi1rLL4_gIVqwV7Ch3YjAfXEAAAYASAAEgLSC_D_BwE
2. Онлайн – журнал України Fondy.ua про особливості платіжної системи Apple Pay URL: <https://fondy.ua/uk/method/apple-pay/>
3. Stripe | Payment Processing Platform for the Internet URL: <https://stripe.com/>
4. Офіційний сайт Visa URL: <https://visa.mfa.gov.ua/visa/index>
5. ОТП банк про Технологію 3D Secure URL: <https://www.otpbank.com.ua/privateclients/pay-cards/3dsecure/>
6. Офіційний сайт Платіжна система Mastercard | Mastercard Ukraine URL: <https://www.mastercard.ua/uk-ua.html>
7. Офіційний сайт Приват24 URL: <https://next.privat24.ua/>

СУЧАСНИЙ СТАН, ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕОБАНКІВ

*Рубанов Павло Миколайович,
д.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Шенкаренко Владислав Олександрович,
студент гр. ФМ-22,
Сумський державний університет, м. Суми*

З появою і прискореним розвитком новітніх технологій, цифровою трансформацією різних сфер економічної діяльності та відповідними змінами потреб сучасних клієнтів у процесі споживання банківських фінансових послуг на ринку з'явилися учасники, альтернативні традиційним банкам – необанки. Це банки нового формату, які пропонують банківські послуги на основі цифровізації бізнес-процесів, використання інноваційних технологій і дистанційних форм обслуговування клієнтів. У свою чергу, конкуренція з необанками стимулює традиційні банки також вдосконалювати свої послуги шляхом запровадження цифрових фінансових технологій. Тому дослідження особливостей розвитку необанкінгу, його переваг та обмежень порівняно з традиційним банкінгом дозволяє визначити пріоритетні напрямки і перспективи розвитку фінансових інновацій у цій сфері.

Необанк (*neobank*), який також має альтернативні назви «мобільний банк» (*mobile bank*), «інтернет-банк» (*internet-only bank*), віртуальний банк (*virtual bank*) «прямий / директ-банк» (*direct bank*), «онлайн-банк» (*online bank*), «банк-челенджер» (*challenger bank*) або «цифровий / діджитал банк» (*digital bank*), – це повністю цифровізовані фінансові установи, які функціонують на основі онлайн-платформ та використання фінансових технологій, і не мають власних фізичних банківських філій чи відділень (Лобозинська та ін., 2021; Федина, 2022; Маркевич, 2022).

На січень 2022 року загальна кількість діючих необанків у всьому світі становила 397 установ, які обслуговували близько 1 млрд клієнтів і мали ринкову вартість близько 300 млрд дол. США. Іще 42 необанки знаходилися на стадії створення у 2022 році (Stegmeier & Verburg, 2022). На цей же час в Україні були створені і діяли 7 необанків: izibank, monobank, neobank, O.Bank, sportbank, todobank, «Банк Власний Рахунок» (Іршак & Творидло, 2022).

Пік створення необанків спостерігався у 2020 році, коли на світовому ринку з'явилися 94 необанки, після чого у 2021 році кількість запущених проєктів необанків знизилась до 59. Разом з тим, менше ніж 5% від усієї кількості необанків світу досягли беззбитковості (Stegmeier & Verburg, 2022).

Успішна і прибуткова діяльність необанків залежить від багатьох факторів, включаючи наявність осучасненої нормативно-правової бази та адекватне регулювання. Разом з тим, перспективність розвитку необанків визначається їх конкурентоспроможністю і новими можливостями, які вони надають клієнтам. Перевагами цифрових банків, які загалом не є характерними для традиційних нецифровізованих банків, можуть бути підвищена дохідність депозитних ставок, відсутність комісії за операціями з картковим рахунком, нижчі ставки кредитування, забезпечення цілодобової підтримки клієнта і зручність цифрових каналів надання послуг. Також необанки більш динамічно реагують на зміни у розвитку фінансових технологій і цифрової економіки (Маркевич, 2022). Порівняння характеристик традиційних банків та необанків наведено у таблиці 1.

Не існує єдиної нормативно-правової основи щодо регламентування цифрових банків, тому вони орієнтуються за чинне законодавство, зокрема «Закон про банки та банківську діяльність» (Крухмаль & Сухонос, 2020).

До позитивних змін у напрямку цифровізації банківської системи України відноситься те, що Міністерство цифрової трансформації Україні одним із перших у світі запустило послугу передачі (шерингу) цифрових документів, що дозволяє клієнту дистанційно ідентифікувати свою особистість у цифровому банкінгу та надавати документи для відкриття банківських рахунків у цифровому форматі.

Поряд з перевагами необанки мають певні недоліки і обмеження у порівнянні з традиційними банками, зокрема такі:

на рівні необанку:

– найчастіше більш звужений, спеціалізований спектр послуг (платежі, кредити, рідше депозити);

– орієнтація на більш вузьку цільову клієнтську базу (наприклад, більш молоду аудиторію) або певний сегмент ринку (наприклад, пов'язаний з оплатою комунальних послуг, наданням кешбеку на спорт-послуги і товари, чи оплати картою тощо);

– неможливість самостійно отримати банківську ліцензію (ліцензію цифрового банкінгу) через діючі в Україні законодавчі норми;

– низька диверсифікованість фінансових послуг через орієнтованість у більшості випадків на фізичних осіб і мале підприємництво, відсутність або низький рівень залученості бізнес-клієнтів;

– високий рівень конкуренції з банками і фінтех-компаніями, обмежена можливість залучення клієнтів від традиційних банків (оскільки вони також інтенсивно цифровізують свої послуги) або через пошук клієнтів на нішевих ринкових сегментах, ще не зайнятих іншими необанками;

– додаткові ризики через наявність двох команд менеджерів, відповідно у віртуальному банку і класичному банку, на основі ліцензії якого необанк надає банківські послуги);

Таблиця 1 – Порівняння традиційних та необанків

Характеристика	Традиційні банки	Необанки
Позиції на ринку банківських послуг	Абсолютне домінування	Найбільше представлені у роздрібному сегменті
Рівень спеціалізації / диверсифікації	Висока диверсифікованість послуг	Висока спеціалізація (карткові продукти, платежі, рідше кредитні і депозитні продукти)
Цільова аудиторія	Усі типи споживачів	Переважно фізичні особи з достатньою цифровою грамотністю, частково бізнес.
Привабливість для клієнта	Різноманіття фінансових послуг і продуктів	Переваги у вартості послуг, підвищений кешбек
Рівень нормативно-законодавчої урегульованості	Чітко регламентовані нормативно-правовими актами	У процесі розробки
Тип регулювання	Безпосередній з боку державного регулятора	Опосередкований, здебільшого через банк, що надає свою ліцензію
Правова підстава для ведення діяльності	Банківські і інші ліцензії (на провадження діяльності з надання фінансових послуг, на окремі види професійної діяльності на ринках капіталу)	Використання банківських ліцензій банків-партнерів
Канали надання послуг	Особисте обслуговування клієнтів через філії і відділення (включаючи касове), інтернет-банкінг	Лише інтернет-банкінг; каси, банкомати і платіжні термінали партнерів
Доступні операції	Здійснення банківських та небанківських операцій, у т.ч. з банківськими металами і монетами. Особисте і дистанційне обслуговування клієнтів	Здійснення банківських операцій, діяльність на фінансових ринках

Джерело: вдосконалено на основі (Лобозинська та ін., 2021; Федина, 2022)

на рівні клієнтів необанку:

– менша довіра з боку населення (зокрема, осіб старшого віку або з недостатнім рівнем цифрової грамотності);

- обмеження операцій клієнтів з готівкою (комісії, обмеження суми зняття готівки), оскільки вони здійснюються через партнерські або сторонні сервіси;
- наявність лише мобільного застосунку, відсутність веб-застосунку для комп'ютера;
- недостатня урегульованість і складність захисту прав споживачів цифрових фінансових послуг (Крухмаль & Сухонос, 2020; Лобозинська та ін., 2021; Гриньков, 2021).

Черговий етап розвитку цифровізації розповсюджується на увесь банківський ринок. Традиційні комерційні банки в умовах конкуренції з необанками також впроваджують у свою роботу новітні фінансові технології, використовують онлайн- і мобільні додатки, оновлюють і модернізують програмне забезпечення для надання якісних послуг своїм клієнтам. Тому переваги небанків, які надають клієнтам можливість цілодобового обслуговування, використання віддаленої ідентифікації та верифікації тощо, активно впроваджують і традиційні банки, що забезпечує загальне поглиблення цифрової трансформації банківських послуг і їх надання з орієнтацією на потреби різних клієнтів. Через це ще більше актуалізується питання осучаснення нормативно-законодавчого регулювання діяльності небанків і цифрового банкінгу в цілому. Це стосується питань створення та ліцензування небанків, підвищення довіри до цифрових фінансових сервісів, захисту баз даних клієнтів тощо. Своєчасне вирішення цих питань дозволить не лише поліпшити умови функціонування цифрового банкінгу, але й створить сприятливі умови для подальшого розвитку вітчизняного небанкінгу і цифрових сервісів традиційного банкінгу, зокрема, на основі впровадження штучного інтелекту і інших перспективних технологій.

Список використаних джерел

1. Гриньков, Д. (2021, 19 липня). *Скільки небанків потрібно Україні*. Мінфін. <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/skolko-neobankov-nuzhno-ukraine/>
2. Іршак, О. С., & Творидло, О. І. (2022). Розвиток небанків в Україні. *Економіка та суспільство*, 36. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-10>
3. Кльоба, Л. Г. (2018). Цифровізація – інноваційний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*, 12, 1–8. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.84>
4. Крухмаль, О. В., & Сухонос, В. В. (2020). Розвиток банківського бізнесу в умовах цифрової економіки. *Ефективна економіка*, 11. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.98>
5. Лобозинська, С., Скоморович, І., & Владичин, У. (2021). Діяльність небанків на ринку фінансових послуг в Україні та світі. *Фінансовий простір*, 43(3), 7–21. [https://doi.org/10.18371/fp.3\(43\).2021.071821](https://doi.org/10.18371/fp.3(43).2021.071821)

6. Маркевич, К. (2022, 17 лютого). *Необанки vs традиційні банки: Як необанки змінюють фінансову систему*. Разумков Центр. <https://razumkov.org.ua/statti/neobanku-vs-tradytsiini-banku-iak-neobanku-zminiuiut-finansovu-systemu>

7. Федина, В. В., & Богріновцева, Л. М. (2022). Необанки: Світовий досвід та вітчизняна практика. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, 6. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-08-02>

8. Stegmeier, C., & Verburg, M. (2022). *The Future of Neobanking: How can Neobanks unlock profitable growth?* Simon-Kucher & Partners. https://www.simon-kucher.com/sites/default/files/WP_Neo-Banking_A4_Digital_CBU.pdf

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

*Пігуль Наталія Георгіївна,
к. е. н., доцент,*

Сумський державний університет, м. Суми

*Пігуль Євгеній Ігорович,
аспірант,*

Сумський державний університет, м. Суми

Однією зі складових успішного розвитку країни є наявність відповідного рівня її економічної безпеки. Побудова ефективної системи економічної безпеки держави дає можливість визначати загрози вітчизняним економічним інтересам, а також перешкоджати впливу наслідків негативних чинників на соціально-економічну систему. Економічна безпека держави сприяє збереженню стійкості як до зовнішніх так і до внутрішніх загроз, забезпечує її зовнішню незалежність та внутрішню стабільність, спроможність підтримувати реалізацію національно-державних інтересів, нормальні умови функціонування суб'єктів господарювання та життєдіяльності населення.

В сучасних економічних умовах особливо актуальним є завдання підвищення рівня економічної безпеки держави за рахунок посилення впровадження цифрових інновацій, які є одними із основних рушійних сил, що забезпечують розвиток економіки, а також суспільних відносин. Цифрові інновації являють собою імплементацію нових технологій, процесів чи моделей бізнесу, що використовують цифрові технології з метою досягнення нових результатів або удосконалення існуючих процесів. Вони можуть містити в собі використання штучного інтелекту, Data Analysis, Blockchain, хмарних технологій, а також інших цифрових інструментів.

Завдяки цифровим інноваціям відбувається стрімкий розвиток цифрової економіки України, що має на меті вирішення наступних завдань: прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні; технологічна і цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв; доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу; реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва [1].

Останні 10 років Україна є одним із європейських лідерів у галузі інновацій та нових технологій, цифровізація дала можливість розвитку української економіки і добробуту громадян. Частка цифрової економіки у ВВП України становить 65%. На сьогоднішній день, країна керується принципом цифрового пріоритету (digital by default). Так, 95% усіх компаній змінили свої бізнес-моделі під впливом нових технологій [2].

Слід зазначити, що цифрові інновації відіграють значну роль у забезпеченні економічної безпеки держави, між ними існує тісний взаємозв'язок. Так, цифрові інновації підвищують рівень конкурентоспроможності держави на міжнародному ринку шляхом імплементації сучасних цифрових технологій, що дозволяє суб'єктам господарювання збільшити ефективність їхнього функціонування, знизити витрати та підвищити якість продукції, товарів, робіт, послуг.

Також, цифрові інновації зменшують залежність держави від імпорту технологій і продуктів. Розвиток власного потенціалу в галузі цифрових технологій дозволяє створювати власні розробки, продукти та послуги, що зменшує потребу в закупівлі від зовнішніх постачальників, що в свою чергу, знижує ризик економічної залежності і сприяє стійкому розвитку економіки держави. Економічна безпека держави залежить від її здатності захистити цифрові системи, інфраструктуру і конфіденційну інформацію від кіберзагроз. Нові цифрові продукти дають можливість впроваджувати більш надійну систему захисту інформації в умовах цифрового розвитку.

Цифрові інновації відіграють важливу роль у боротьбі з корупцією і сприяють підвищенню прозорості та ефективності управління. Корупція має негативний вплив на економічну безпеку держави, а саме сприяє зростанню розмірів тіньової економіки, появи можливостей щодо «відмивання брудних грошей», порушенню умов чесної конкуренції і т.п. Новітні цифрові інструменти та онлайн-платформи сприяють зниженню виникнення ризику корупції. Сучасні електронні системи управління документами, електронні послуги для бізнесу та населення, електронні закупівлі, допомагають полегшити доступ до послуг, зменшити кількість проміжних ланок і мінімізувати можливості для корупційних дій, а також забезпечують транспарентність діяльності уряду та організацій під час державних закупівель.

Отже, з кожним роком цифрові інновації стають все більш важливим фактором забезпечення економічної безпеки держави. Дані інновації дають можливість збільшити конкурентоспроможність економіки, забезпечити її стійкий розвиток економіки та зменшити негативний вплив кібершахрайства.

Список використаних джерел

1. Демчишак, Н. Б., Глутковський, М. О. (2020). Розвиток цифрової економіки в Україні: концептуальні основи, пріоритети та роль інновацій. *Інноваційна економіка*, 5-6 [84], 43-48.
2. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. Відтворено з <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

**ОЧІКУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ ХЛІБА СЕРЕД ПОКОЛІННЯ IGEN
(1997-2010): РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ**

*Заволодько Ганна Едвардівна,
ORCID 0000-0003-0000-8910*

*к.т.н., доцент кафедри системи інформації ім. В.О. Кравця,
Національний Технічний Університет «Харківський політехнічний
інститут», м. Харків*

*Харченко Олександра,
к.е.н., старший викладач кафедри цифрових технологій та проектно-
аналітичних рішень,*

*ТОВ “Технічний університет “Метнівест Політехніка”, м. Запоріжжя
Тягунова Злата,*

*к.е.н., доц., доцент кафедри маркетингу та менеджменту,
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
м. Хмельницький*

В Україні хліб є одним з основних продуктів харчування, тому попит на нього в середньому остається високим. Згідно з даними Державної служби статистики України, в 2013 році попит на хліб склав 123,2 кг на душу населення, в 2014 році - 118,9 кг на душу населення, в 2015 році - 112,5 кг на душу населення. Однак, внаслідок війни та економічної кризи в Україні збільшилась інфляція, що призвело до зростання цін на хліб та інші продукти харчування. Це в свою чергу зменшило попит на хліб, особливо серед бідніших верств населення. За даними Державної служби статистики України за 2021 рік, споживання хліба на душу населення склало 88,2 кг, що є менше порівняно з 2020 роком (89,5 кг). Проте, це все ще вище ніж у 2019 році (87,2 кг), але менше ніж 2015 році.

Загалом, можна сказати, що виробництво хліба зменшилося на 3,8%, до 1,6 мільйона тонн, порівняно з 2020 роком.

Також важливим фактором на ринку хліба є конкуренція з іноземними виробниками. У 2021 році зросла імпортна складова ринку хліба, особливо з країн Євросоюзу. За даними Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України, імпорт хліба та хлібобулочних виробів зріс на 19,8% порівняно з 2020 роком.

У попиті на хліб та хлібобулочні вироби відбуваються зміни. Серед них - збільшення попиту на продукти з натуральних інгредієнтів, які відповідають тренду здорового способу життя. Також, зростає попит на хліб та вироби з додаванням зернових культур. Однак ціни на хліб зросли, що може вплинути на попит на продукти хлібопекарської галузі. Тим часом змінюються пріоритети при виборі продукту. За результатом маркетингового дослідження,

ціна хлібобулочних виробів для споживача знаходиться на 3-му місці, важливішими критеріями є свіжість та якість [1].

Для того, щоб успішно функціонувати на ринку, підприємства повинні бути готові до роботи в умовах високої конкуренції та змінюваного попиту на продукцію.

Тому проведення аналізу споживання хліба громадянами 1997-2010 року народження допоможе модернізувати існуюче виробництво хліба, залучивши додаткову цільову аудиторію.

Згідно з [2] основні учасники ринку хліба України - більше 100 хлібозаводів та понад 400 міні-пекарень. Основні пекарні: ПАТ «Київхліб», ТОВ «ХК «Хлібні інвестиції», ПрАТ «Концерн «Хлібпром», ТОВ «Хлібокомбінат «Куліничі», ГК «Формула смаку», ГК «Хлібодар».

Споживачі постійно вимагають нових і покращених продуктів, що відповідають їх потребам та попиту на ринку. Завдяки розробці нового товару, виробники можуть підвищити свою конкурентоспроможність на ринку, привернути нових споживачів, збільшити обсяги продажів та доходів. Крім того, розробка нового товару може допомогти виробникам зайняти нові ніші на ринку та зменшити залежність від існуючих продуктів, що може знизити ризик втрати частки ринку в разі зниження попиту на існуючі продукти.

Забезпечення ефективного впровадження продукту на ринок та його успішного функціонування в умовах конкуренції обумовлює необхідність використання маркетингових досліджень на етапі вивчення потреб споживачів. Проведення маркетингових досліджень дозволяє виявити потенційні проблеми та пропозиції щодо нового продукту, розуміння характеристик споживачів та їх потреб, визначення потенційної маркетингової стратегії для успішного запуску продукту на ринок. Також, маркетингові дослідження дозволяють визначити оптимальну ціну на продукт та стратегію продажів, що сприяє забезпеченню доходності продукту та досягненню більш високих показників продажів.

В рамках дослідження очікувань споживачів цільової аудиторії “iGen” (1997-2010 р.н.) було проведене польове маркетингове дослідження. Сформований перелік питань відображав запит на отримання первинної інформації від представників цільової аудиторії: смакові уподобання, дієту, переваги щодо складу, форми та розміру хліба. Такий детальний аналіз споживачьких характеристик допоможе розробити ефективну стратегію маркетингу та збільшити конкурентоспроможність продукту на ринку [3;4].

У опитуванні прийняли участь 39 респондентів, які відповідають портрету цільового споживача.

У таблиці 1 наведені результати опитування цільової аудиторії.

Таблиця 1. Загальні результати опитування цільової аудиторії - потенційних споживачів нового виду продуктів у категорії “sGen” (1997-2010 р.н.)

№ з/п	Питання	Загальні дані	Вікова група			
			13-17 років	18-21 років	22-26 років	старше 27 років
1	2	3	4	5	6	7
Розподіл респондентів за віковою групою		100%	10,26 %	66,67 %	15,38%	7,69%
1	Чи вживаєте Ви хліб? так ні	92,3% 7,7%	100% 0%	88,5% 11,5%	100% 0%	100% 0%
2	Чи купуєте Ви хліб для власного споживання? так ні	84,6% 15,4%	100% 0%	88,5% 11,5%	83,3% 16,7%	100% 0%
3	Хто купує хліб у Вашій родині? Ви інша людина ніхто	64,1% 30,8% 5,1%	50% 50% 0%	69,2% 23,1% 7,7%	50% 50% 0%	66,7% 33,3% 0%
4	Який тип хліба Ви зазвичай купляєте? білий хліб житній хліб пшенично-житній хліб власний варіант	64,1% 7,7% 15,4% 12,8%	100% 0% 0% 0%	57,7% 11,5% 19,2% 11,6%	83,3% 0% 16,7% 0%	33,3% 0% 0% 66,7%
5	Які розміри хліба Ви зазвичай купляєте? малий (до 400 г) середній (400-600 г) великий (більше 600 г)	33,3% 64,1% 2,6%	0% 100% 0%	38,5% 61,5% 0%	16,7% 83,3% 0%	66,7% 0% 33,3%
6	Які розміри хліба Ви зазвичай купляєте? кругла квадратна власний варіант	43,6% 38,6% 17,8%	50% 50% 0%	42,3% 42,3% 15,4%	66,7% 16,7% 16,6%	33,3% 0% 66,7%
7	Яку текстуру хліба Ви найбільше любите? м'яка жорстка суха	94,9% 0% 5,1%	100% 0% 0%	96,2% 0% 3,8%	83,3% 0% 16,7%	100% 0% 0%
8	Чи любите Ви хліб із додаваннями? так ні	69,2% 30,8%	75% 25%	69,2% 30,8%	50% 50%	100% 0%

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
9	Яку начинку найбільше любите в хлібі? сир зернятка/горіхи овочі власний варіант	15,4% 61,5% 5,1% 18%	0% 75% 25% 0%	15,4% 61,5% 0% 23,1%	33,3% 33,3% 16,7% 16,7%	0% 100% 0% 0%
10	Чи є у Вас якісь дієтичні обмеження, які впливають на ваш вибір хліба? так ні	7,7% 92,3%	0% 100%	11,5% 88,5%	0% 100%	0% 100%
11	Яку марку хліба Ви зазвичай купляєте? Бородинський Чорноземський Київський Львівський власний варіант	38,5% 0% 23,1% 5,1% 33,3%	50% 0% 50% 0% 0%	34,6% 0% 19,2% 3,8% 42,4%	50% 0% 16,7% 16,7% 16,6%	33,3% 0% 33,3% 0% 33,4%
12	Яка назва хлібу серед наведених Вам подобається найбільше? TeenEnergy TeenHealth TeenSport	23,1% 69,2% 7,7%	25% 50% 25%	19,2% 73,1% 7,7%	33,3% 66,7% 0%	33,3% 66,7% 0%
13	Яка для Вас прийнятна ціна на хліб? До 20 грн 20-25 грн 25-30 грн Більше 30 грн	28,2% 56,4% 10,3% 5,1%	25% 50% 25% 0%	26,9% 57,7% 7,7% 7,7%	16,7% 83,3% 0% 0%	66,7% 0% 33,3% 0%
14	Де найчастіше Ви купуєте хліб? супермаркет фірмовий магазин власний варіант	79,5% 15,4% 5,1%	100% 0% 0%	73,1% 19,2% 7,7%	83,3% 16,7% 0%	100% 0% 0%

Другим етапом роботи із цільовою аудиторією стало опитування щодо вибору варіанту візуалізації нового товару, спираючись на той варіант назви нового продукту, який став лідером у первинному опитуванні представників цільової аудиторії - “TeenHealth”. Респондентам було запропоновано обрати один з чотирьох розроблених візуальних проектів, що були створені з орієнтацією на вподобання покоління “iGen”. Всього в даному опитуванні взяли участь 134 респонденти. Результати між представленими варіантами поділилися таким чином: варіант №1 - 32% респондентів, варіант №2 - 29% респондентів, варіант №3 - 18% респондентів, варіант №4 - 21% респондентів.

Результати опитування очікувань споживачів стосовно уподобань за органолептичними показниками та візуальним представленням мають велику важливість для виробника при розробці нового продукту, зокрема хліба.

Висновки. Враховуючи дані проведених досліджень серед цільової аудиторії “iGen”, можна зробити висновок про те, що майже вся досліджувана цільова аудиторія використовує у своєму повсякденному раціоні хліб, зокрема у віковій категорії 13-17 років та серед респондентів, що старше 27 років цей показник склав 100%. При цьому більш ніж половина опитаних респондентів надали перевагу саме білому хлібу, у вікових категоріях 13-17 років та 22-26 років цей показник склав 100%. Переважна більшість респондентів - 64,1% висловила вподобання щодо середнього (400-600г) розміру хлібу, при цьому вікова група 13-17 років надала саме цьому розміру 100% своїх уподобань. Роблячи висновки про форму нового виробу, можна сказати, що вподобання респондентів розподілилися приблизно однаково: круглу форму обирають 43,6% респондентів, квадратну - 38,6%. Слід також зазначити, що респонденти вікової групи старше 27 років у своїй більшості - 66,7% висловилися про власні уподобання щодо форми, що не збігається з більшістю респондентів - для формування концепції нового продукту ці показники не будуть основними для розробки концепції. Говорячи про текстуру хліба слід зазначити, що переважна більшість респондентів віддають перевагу м'якій текстурі. Більш ніж половина респондентів надають перевагу використанню хліба із різноманітними додаваннями, при цьому 61,5% респондентів у якості додавань до хліба надають перевагу зернам чи горіхам, а третина - сиру, лише мала частина з опитаних надали перевагу сушеним овочам у якості додавання до хліба. При цьому 56,4% респондентів визначили для себе найбільш прийнятну ціну у діапазоні 20-25 грн за буханку хліба, майже третина респондентів висловилися, що вони готові купляти хліб за ціною не вище 20 грн. Говорячи про канали просування 79,5% респондентів показали, що готові купляти хліб у найближчому супермаркеті, а 15,4% - надають перевагу фірмовим магазинам виробників.

Результати проведеного дослідження дозволяють зрозуміти очікування та потреби цільової аудиторії “iGen” та розробити ефективну стратегію маркетингу для збільшення просування нового продукту на ринку, конкурентоспроможності цього продукту на ринку. Крім того, врахування результатів опитування може допомогти не тільки у розробці продукту, що задовольнятиме споживачів, забезпечуючи при цьому високу якість продукту, а й у збільшенні доходності підприємства-виробника.

Список використаних джерел

1. Олександр Тараненко. . – Режим доступу до ресурсу: <https://harch.tech/2022/12/30/oleksandr-taranenko-zvyhajnyj-hl%D1%96b-u-chas-vijny-stav0symbolom-ta-nafieu-na-vyzyvannia/>
2. Ніколаєнко С. М., Куліш С. Г., Янченко А. В. Аналіз виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні. *Приазовський економічний вісник*, 2020, 252-257.
3. Мартиненко Н., Біловол І. (2019). Фактори впливу на споживчу поведінку у сфері харчування в Україні. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, (3), 163-172.
4. Кулініч Т.В., Ярошенко І.В. (2021). Аналіз споживчої поведінки на ринку продуктів харчування. *Економічний аналіз*, 32(1), 94-103.

ЦИФРОВІ АСПЕКТИ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОХОДІВ

*Рябушка Людмила Борисівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Шалапчук Валерія Олександрівна,
здобувач вищої освіти,
Сумський державний університет, м. Суми*

Фіскальне регулювання є важливим інструментом впливу держави на показники сталого економічного зростання. Ефективність його використання в певній мірі залежить від важелів та інструментів фіскальної політики, яка в свою чергу, реалізується за допомогою фіскального механізму. Науковці, практики, експерти наголошують на різних аспектах фіскального регулювання залежно від своїх інтересів та перспектив розвитку питання. Сутність фіскального регулювання пов'язана із категорією «фіск» і означає «казна» (сховище грошей). Тому в економічній літературі досить часто тлумачення фіску орієнтовано до доходної частини бюджету або до процесу мобілізації доходів. В широкому розумінні термін «фіск» необхідно пов'язувати з інструментами фіскальної політики (доходами, видатками, регулюванням боргу, тощо).

Фіскальне регулювання як елемент фіскального механізму охоплює сукупність бюджетного та податкового механізмів, між якими існує тісний взаємозв'язок, що виявляється в розподілі та перерозподілі фінансових потоків між державою, економічними суб'єктами та населенням, для досягнення фінансової та макроекономічної стабільності. Методологія фіскального регулювання повинна враховувати такі атрибутивні характеристики, як рух грошових коштів у вартісній формі, середньострокове програмно-цільове бюджетування, регламентованість, транспарентність та цифровізацію процесу, необхідність здійснення оцінки, моніторингу і контролю за розподілом та перерозподілом фінансових потоків при плануванні та виконанні державного та місцевих бюджетів.

При цьому чинники, що впливають на формування і реалізацію фіскального регулювання пов'язані з: регуляторною системою, що регламентується чинним законодавством під впливом політичних сил; мотиваційною системою, яку формують соціальні та фінансові інститути; інформаційною системою, що базується на принципах транспарентності, цифровізації системи державних фінансів та достовірності інформації.

Таким чином, впливати на стале економічне зростання держава може за допомогою фіскального регулювання, застосовуючи перелік фіскальних інструментів. Змінюючи нормативи відрахувань податкових надходжень,

неподаткових надходжень, обсяги операцій з капіталом і обсяги трансферів (субсидій, субвенцій і дотацій) регулюється загальний обсяг фінансових потоків між рівнями бюджетної системи. Проте, ефективність фіскального регулювання в сучасних умовах цифровізації суспільства залежить, в тому числі, від транспарентності фінансової інформації та зручності її сприйняття. В цьому сенсі цифрові інструменти фіскального регулювання дозволяють будь-якому платнику податків в онлайн режимі у будь-який час без звернення до органів ДПСУ отримати актуальну податкову інформацію щодо агрегованих показників в частині: - сплачених сум податкових платежів; - нарахованих податкових зобов'язань; - сум податкового боргу; - надміру сплачених сум та суми платежів, які сплачені та будуть нараховані у наступних періодах. Запроваджена ДПСУ інтерактивна податкова карта дозволяє отримати зазначену фінансову інформацію у розрізі: регіонів; територіальних громад; видів економічної діяльності; податків; видів бюджетів; систем оподаткування; за організаційно-правовими формами; типом платника (фізичні та юридичні особи); статусом платника (великий, середній, малий бізнес) та неприбуткової бюджетної установи. ДПСУ репрезентує себе як сучасна транспарентна інституція, яка реалізує свою діяльність із використанням меседжерів Telegram та Viber. Сервіс «InfoTAX» це один з зручних інструментів цифровізації у податковій сфері. Для платників податків – фізичних осіб в InfoTAX доступні такі дії як: автоматизований моніторинг податкової накладної, розрахунок коригування оцінки ступеня фіскальних ризиків. За допомогою InfoTAX є можливість отримати фінансову інформацію про стан розрахунків з бюджетом, реєстраційні та облікові дані, результати обробки документів, виникнення податкового боргу, строки подання звітності та сплати податків, інформацію СЕА ПДВ тощо. Як зазначає офіційний сайт ДПСУ, на сьогодні до сервісу «InfoTAX» підключено майже 3 тисячі користувачів. При цьому, «дорожня карта» податкової цифровізації на 2023 рік, містить наступні практичні проекти: модернізація контакт-центру ДПС, розширення функціоналу е-кабінету платника податків та оновлення його інтерфейсу користувача, запуск нового формату спрощеної системи оподаткування "Smart ФОП".

Список використаних джерел

1. Як проходить цифровізація в податкових органах. Державна податкова служба України. URL: <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-475969.html>
2. Податкова диджиталізація. Чого чекати бізнесу в 2023 році. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/22/698331/>

THE CONCEPTUAL-CATEGORICAL FRAMEWORK OF ORGANIZATION'S FINANCIAL SECURITY

*Larysa Hrytsenko,
Doctor of Economics, Professor,
Sumy State University, Ukraine
Liliia Derkach, student,
Sumy State University, Ukraine*

Financial security is a popular and widely used term that circulates within the realms of scientific research. In general, the concept is broad in its meaning and can be used in the context of both macro- and micro- environments. In our abstract, we propose to focus on the financial security of organisations, which is an integral part of the overall view of the financial security of the country's economy and directly affects the well-being of its citizens. After all, the sustainability of a state and high level of its financial and economic development are impossible if organisations within that country are unable to ensure their own financial security. In order to avoid problems in this regard, companies should clearly understand what the category of financial security means. Only then can it be effectively managed. Therefore, the purpose of this abstract is to analyse the concept of financial security of an organization, systematise and generalise approaches to its interpretation, as well as to identify key aspects that can be included in the understanding of this economic category.

It is widely believed that financial security is a broad and multifaceted concept, so there is a need to consider it comprehensively. In this regard, we propose to specify the main approaches to the interpretation of the concept of "financial security" as an economic category and its main characteristics based on recent studies by various scholars in this area and summarise the results of such an analysis in Figure 1.

Indeed, we can see that the concept has a broad understanding and different approaches to its interpretation in scientific research based on the literature review. It is possible to establish that scholars mostly express unanimity of opinion on the dependence of financial security on various factors, risks, challenges and threats, as well as the importance of protection against them. In our opinion, the term "financial security of an organisation" should be understood as the basis of its effective activity, which directly characterises the state that allows it to withstand existing risks and move towards certain goals, while having sustainable economic development in the current period and financial potential in the future. Besides, it should be said that if you consider financial security, it is also appropriate to consider financial stability, liquidity, resource management, profitability and other aspects that may affect the financial security of an organisation.

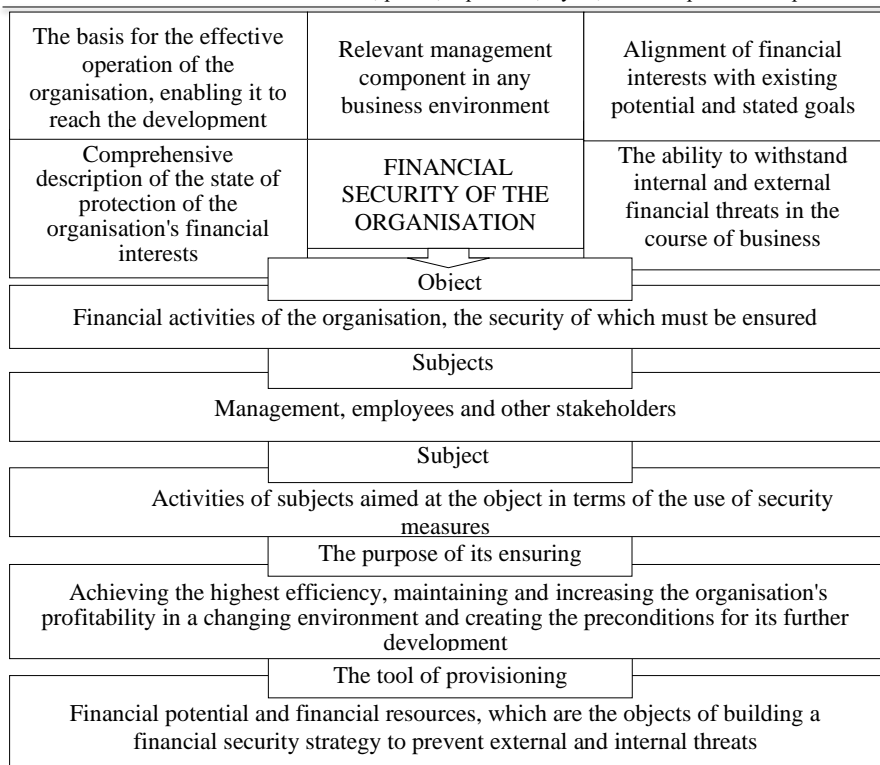

Figure 1 – The conceptual-categorical framework of organization's financial security

Source: built by the authors on the basis of [1, c. 154; 2, c. 153-154; 3, c. 562; 4, c. 17-18; 5, c. 176; 6, c. 62; 7, c. 173]

Thus, in the course of the study, authors have identified the main approaches to the definition of the concept of organisation`s financial security and revealed the diversity of interpretations, which proves the breadth of this economic category. The features and characteristics of the concept were also disclosed, which allowed to expand the understanding of the concept. As a result, authors have formed their own approach to the interpretation of the term, which creates a contribution to the scientific literature and provides a basis for further research in this area. This is important for improving the understanding of financial security management of organisations in order to contribute to the development of the economy.

References

1. Khymych, I., Vynnyk, T., Konstantiuk, N., & Tymoshyk, N. (2021). Enterprise financial security as an anti-crisis management method. *Modern Economics*, (25), 153–159.
2. Zabediuk, M. (2021). Napriamy ta pryntsyipy zabezpechennia finansovoi bezpeky pidpryiemstva [Directions and principles of security financial security of the enterprise]. In *Socially competent management of corporations in behavioral conditions economics* (pp. 153–155).
3. Sukrusheva, H. O., & Koliada, K. V. (2018). Theoretical satisfaction of financial safety of entrepreneurship. *Global and National Problems of Economy*, (23), 560–562.
4. Krasnokutska, N. S., & Koptieva, H. M. (2019). The definition of «financial security of enterprise»: The basic approaches and features. *Business Inform*, (7), 14–19.
5. Levkovets, N. (2021). Finansova bezpeka yak providna skladova ekonomichnoi bezpeky pidpryiemstva [Financial security as a leading component of economic security of the enterprise]. In *Socially competent management of corporations in behavioral conditions economics* (pp. 175–176). *European institute of further education*.
6. Puzyrova, P. V. (2019). Finansovo-ekonomichna bezpeka, yak faktor zabezpechennia rozvytku pidpryiemstv [Financial and economic security as a factor ensuring the development of enterprises]. In *Current state, problems and prospects of development of economics, accounting, finance and law* (pp. 61–62). *Center for financial-economic research*.
7. Matiuk, L., & Korzh, I. (2021). Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpryiemstv [Financial and economic security of enterprises]. In *Socially competent management of corporations in behavioral conditions economics* (pp. 172–173). Recommended for publication by the scientific council Lesya Ukrainka Volyn National University (Minutes № 3 of March 25, 2021).

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ПРОЗОРОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

*Журавка Олена Сергіївна,
к. е. н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Шаповал Олексій Борисович,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Враховуючи зростання сьогоденної популярності у сфері відкритого та прозорого бюджету, фінансова прозорість стала основним підґрунтям успішного розвитку держави та соціально-економічного стану населення.

Прозорість бюджету – це не просто елемент підзвітності уряду чи парламенту, а радше інструмент для сприяння взаємозв'язку між державним бюджетуванням та вимогами ринку, вимогами громадянського суспільства та участю громадян. Прозорість бюджету є особливо важливою для місцевого самоврядування.

На сьогоднішній день фінансові ресурси, які виділяються з місцевих бюджетів, не сприяють розвитку громад та не задовольняють потреби їхніх жителів у основних послугах. Недостатність коштів, які є в розпорядженні місцевої влади, не дозволяє надавати належний рівень допомоги тим, хто проживає в громаді. Місцеві бюджети замість того, щоб слугувати інструментом для конструктивного прогресу, стали лише формальністю, яка викриває бідність та неспроможність місцевої влади задовольнити критичні потреби населення.

Питання належного фінансування місцевих бюджетів для задоволення потреб громади є актуальним. Щоб вирішити цю проблему, місцеві урядовці повинні бути більш ініціативними та продуктивними у своїх зусиллях. Це включає пошук додаткових надходжень до бюджету, впровадження інноваційних рішень та більш ефективний розподіл коштів у сферах, які є справді важливими, враховуючи при цьому думку громадськості.

З вищесказаного випливає, що одна з проблем полягає у відсутності прозорості бюджетного процесу для населення. Бюджети територіальних органів влади в Україні не є легкодоступними та відкритими для громадськості.

Органи місцевого самоврядування зобов'язані бути прозорими, тобто інформувати громадськість про свою діяльність. Від них також вимагається доповідати населенню про свої рішення та обґрунтування. Крім того, будь-які фінансові питання, що стосуються місцевих органів влади, повинні бути розкриті та доступні для громадськості.

Проаналізуємо основні міжнародні документи, які були ратифіковані Україною з питань прозорості бюджету. Правові підвалини до забезпечення бюджетної прозорості закладаються такими фундаментальними документами, як Загальна декларація прав людини і Хартія Європейського союзу з прав людини.

Обґрунтування необхідності розкриття інформації в усіх сферах державного управління та забезпечення доступу до офіційних документів міститься у документі «Національна безпека, свобода висловлювань і доступ до інформації» (так звані Йоганнесбурзькі принципи 1995 р.) та Конвенції Ради Європи, 2008 р. «Про доступ до офіційних документів».

Одним із важливих європейських актів щодо фінансової прозорості місцевих бюджетів, є Європейська хартія місцевого самоврядування, 1985 р., ратифікована Україною у 1997 р. З положень цієї Хартії випливає і право громадян на участь в ухваленні рішень щодо місцевих бюджетів.

Реалізація зазначених базових прав та прозорості бюджетних процедур гарантується дотриманням основних міжнародних стандартів та нормативних документів щодо бюджетної та фінансової прозорості.

Кодекс прозорості бюджету МВФ (IMF Fiscal Transparency Code, 2014) – є міжнародним стандартом розкриття інформації про публічні фінанси. Він визначає фінансову прозорість як повноту, чіткість, достовірність, своєчасність і актуальність державної фінансової звітності та відкритість для громадськості процесу прийняття рішень у сфері фінансової політики [1].

Керівництво щодо забезпечення прозорості у бюджетно-податковій сфері МВФ (IMF Manual on Fiscal Transparency, 2007) – містить конкретні рекомендації щодо впровадження Кодексу фінансової прозорості. Воно детально роз'яснює принципи та практики Кодексу та спирається на досвід країн-членів, щоб проілюструвати низку практичних підходів [2].

До складу цього керівництва входить також Кодекс кращих практик забезпечення прозорості у бюджетно-податковій сфері, який базується на чотирьох фундаментальних елементах: чіткість функцій і обов'язків, відкритість бюджетного процесу, доступність інформації для громадськості й гарантії достовірності.

Рекомендація Ради ОЕСР з питань бюджетного управління (OECD Recommendation on Budgetary Governance, 2015) – трактує бюджетне управління, як процес формування річного бюджету, нагляд за його виконанням та забезпечення його відповідності суспільним цілям [4].

Кращі практики бюджетної прозорості (OECD Best Practices for Budget Transparency, 2002) – за своєю сутністю є довідковим інструментом, який уряди повинні використовувати для підвищення ступеню прозорості бюджету своїх країн [1].

Інструментарій прозорості бюджету ОЕСР (OECD Budget Transparency Toolkit, 2017) – надає доступ до різних глобальних інституцій з бюджетної та фінансової прозорості, офіційних інструментів, стандартів та керівних матеріалів [3].

Необхідність підтримки відкритого та прозорого бюджетного процесу закладена і в основних вітчизняних нормативно-правових документах: «Бюджетний кодекс України», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про Державний бюджет України».

Відповідно до Плану заходів щодо реалізації Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [6] впроваджено систему «Прозорий бюджет». Ця система має на меті гарантувати прозорість у розподілі державних коштів і забезпечити громадськості доступ до інформації.

В Україні працює громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети». Метою його є створення умов для підвищення рівня доступності та зрозумілості інформації про місцеві бюджети, а також залучення громадян до процесу контролю та участі у прийнятті рішень щодо використання бюджетних коштів. Головна увага партнерства приділяється забезпеченню прозорості, ефективності та відповідальності в управлінні фінансовими ресурсами місцевих громад [4].

Таким чином, дуже важливим у прозорості фінансів є забезпечення прямого доступу громадян до бюджетної інформації, що означає не просто фізичний доступ до документів, а й доведення ясності опублікованої звітності до громадян, які безпосередньо зможуть проаналізувати всі дані, що викладені на доступній мові для людей без спеціальної фахової підготовки.

Список використаних джерел

1. Fiscal transparency. URL: <https://www.imf.org/en/Topics/fiscal-policies/fiscal-transparency>
2. High-level principles on fiscal transparency, participation and accountability. URL: <https://fiscaltransparency.net/gift-principles/>
3. OECD Best Practices for Budget Transparency. URL: <https://ukrainesecuritysector.com/publication/oecd-best-practices-budget-transparency/>
4. Губа, М., Линецький, М. (2022). Публічність і прозорість місцевого бюджету як інструмент антикорупційної політики на рівні місцевого самоврядування. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*, 1 (19). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-1\(19\)-79-91](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-1(19)-79-91)
5. Захаркін, О. О., Захаркіна, Л. С., Квілінський, О. С., Чухно, Р. Ю. (2022). Інформаційні інтернет-ресурси в системі забезпечення транспарентності публічних та місцевих фінансів. *Вісник Сумського*

державного університету, 3, 106–112. DOI: 10.21272/1817–9215.2022.3–12

б. План заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>

Тези доповіді підготовлені за результатами дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України «Цифровізація та транспарентність публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку» (реєстраційний номер: 0122U000774).

TIKTOK LIVE STREAMING MARKETING IN E-COMMERCE

*Kuan Zhang, PhD student in Economics,
Sunny State University, Ukraine*

With the development of technology and social media, digital media marketing is constantly evolving and innovating. Digital media marketing is a key application of e-commerce today. The rise of social media has greatly impacted the E-commerce marketing industry and TikTok is no exception. TikTok has over 1 billion active users worldwide [1], and the number of users is growing in different regions (Table 1.) As an emerging social media platform and live-streaming e-commerce platform, TikTok has become one of the key applications for digital media marketing.

Table 1. Annual TikTok user numbers by region from 2018 to 2022 (in millions)

Year	Asia Pacific	North America	Europe	LatAm	MENA
2018	82	28	21	8	5
2019	157	55	53	33	28
2020	234	105	98	78	45
2021	413	147	178	188	101
2022	598	183	257	288	127

Source: Compiled by the author

TikTok is a popular short video sharing platform that has become increasingly popular in recent years, especially among the younger generation. The platform offers new opportunities for businesses to engage with potential customers in unique and innovative ways, and TikTok marketing has become a powerful tool for e-commerce businesses to reach their target audience and promote their products [2]. One of the more effective ways for businesses to use the TikTok platform to sell is through live streaming.

TikTok live streaming marketing is the process of using the live streaming feature of the TikTok platform to market products and promote brands. TikTok live streaming marketing has several features [3]:

1. Real-time: TikTok live streaming marketing is conducted in real time, allowing for real-time interaction with the audience.
2. Interactivity: TikTok live streaming marketing could increase audience engagement and stickiness through gifts, rewards and other interactive methods.
3. Social: TikTok live streaming marketing can leverage the advantages of social platforms to share live content to a wider audience, expanding brand influence and exposure.

The application of TikTok live streaming marketing in e-commerce can help companies to better promote their products and increase sales and customer loyalty. the application of TikTok live streaming marketing includes the following:

1. Live-streaming with products: Hosts on TikTok can showcase products and market them to viewers during live-streaming, increasing sales and brand awareness.
2. New product launches: Companies can use the TikTok live streaming platform to launch new products, attracting the attention and interest of viewers and increasing product exposure and sales.
3. Brand promotion: Companies can work with weblebrities and celebrities on TikTok to promote their brand and increase brand awareness and influence.
4. Marketing activities: TikTok live streaming marketing can be combined with marketing activities, such as lucky draws and red packets, to increase user interaction and brand attention.

However, TikTok live streaming marketing also has several disadvantages [4]:

1. Limited audience: One of the main disadvantages of using TikTok live streaming for e-commerce is the limited audience reach, which means that businesses may struggle to attract a large audience through live streaming, especially if they don't have a large following or their streams don't generate high levels of engagement.
2. Limited product presentation: Another disadvantage of using TikTok live streaming for e-commerce is the limited product display. the live streaming feaure of TikTok only allows for a limited amount of screen space, which makes it difficult for businesses to display their products in a visually appealing way.
3. Transaction restrictions: While TikTok offers the ability to make in-app purchases and integrate with external ecommerce platforms, certain transactional restrictions may hinder the overall ecommerce experience. These limitations may include limited payment options, limited shipping integration or cumbersome checkout processes. Such limitations can affect the seamless execution of transactions and may lead to customer frustration or abandonment of purchases.

Whatever, TikTok live streaming marketing in e-commerce is an area worth exploring and experimenting with. TikTok live streaming can bring many benefits when applied to e-commerce marketing [5]. Brands can use live streaming to engage users, showcase their products, increase user interaction and improve conversion rates, resulting in more marketing results. Businesses should continue to improve their digital media marketing capabilities and make good use of social platforms such as TikTok to achieve better marketing performance and business value.

References

1. Ratu, E. P., Tulung, J. ., Rumokoy, L. J. (2022). The impact of digital marketing, sales promotion, and electronic word of mouth on customer purchase

intention at TikTok shop. *Jurnal EMBA: Jurnal Riset Ekonomi, Manajemen, Bisnis dan Akuntansi*, 10(4), 149-158. doi.org/10.35794/emba.v10i4.43705

2. Ahmadi, F., Hudrasyah, H. (2022). Factors influencing product purchase intention in TikTok live streaming shopping. *International Journal of Accounting*, 7(43), 571-586. doi: 10.55573/IJAFB.074342

3. Guarda, T., Augusto, M. F., Victor, J. A., Mazón, L. M., Lopes, I., Oliveira, P. (2021). The impact of tiktok on digital marketing. In *Marketing and Smart Technologies: Proceedings of ICMarTech 2020* (pp. 35-44). Singapore: Springer Singapore. doi.org/10.1007/978-981-33-4183-8_4

4. Feng, Y. (2022). Research on live e-commerce based on digital marketing: TikTok e-commerce live streaming as an example. *Highlights in Business, Economics and Management*, 2, 125-130. doi.org/10.54097/hbem.v2i.2348

5. Singh, M., Singh, G. (2018). Impact of social media on e-commerce. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(2), 21-26. doi:10.14419/ijet.v7i2.30.13457

USE OF AI PREDICTIVE ANALYTICS TO MODULATE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF BUSINESS STRUCTURES

*Yevhen Nikitchenko, post-graduate,
Summy State University, Ukraine*

The world of finance, once dominated by traditional models, spreadsheets, and risk calculations, is undergoing a technological metamorphosis. At the forefront of this transformation is Artificial Intelligence (AI). Its unprecedented analytical capability has begun reshaping the financial infrastructure, particularly in the sphere of foreign trade activities. As industries become increasingly interconnected, they generate colossal amounts of data, a goldmine for insights, waiting to be tapped. The intersection of finance and technology, often termed 'FinTech', has seen various innovations, but AI Predictive Analytics stands out as a game-changer. Its ability to analyze, decipher, and predict based on vast arrays of historical and real-time data brings about a dynamic shift from reactive to proactive financial strategies. In this exploration, we delve into how AI Predictive Analytics is not just supporting but modulating business structures, making them more robust, adaptive, and future-ready in the complex landscape of foreign trade. The era of intuitive, intelligent finance is upon us, and businesses equipped with AI-driven foresight are poised to lead the charge.

Given its essence, finance is awash with data. Globalization has amplified the intricacy and magnitude of this data from foreign trade. While traditional methods provide detailed analysis, they often trail in real-time adaptability. This is where AI's predictive prowess comes into play, filling the gap by granting strategic financial insights.

Foreign trade's very nature, involving multiple fluctuating currencies and intricate demand-supply dynamics, necessitates keen foresight. AI excels here, diving into past trade records, economic cues, and even geopolitical happenings to anticipate demand, supply, and currency trends. This precision in prediction equips businesses to streamline inventory finances, mitigate currency risks, and safeguard liquidity.

Risk, an intrinsic facet of foreign trade finance, manifests in various forms: evolving regulations, potential partner defaults, or geopolitical shifts. AI Predictive Analytics, with its capability to analyze expansive datasets, offers an overarching view of these risks, allowing businesses to act preemptively, be it through diversifying assets or selecting reliable partners.

Moreover, the uniqueness of every business's financial needs demands tailored solutions. Gone are the days of one-size-fits-all financial strategies. Today, with global markets becoming increasingly complex and diversified, businesses require financial plans as unique as their products, services, and market positions. AI,

equipped with sophisticated algorithms, is perfectly positioned to address this demand. By scrutinizing intricate details of business profiles, delving deep into trade histories, analyzing transaction patterns, and even assessing partner preferences, AI crafts customized financial strategies. These aren't just broad guidelines, but detailed, actionable plans tailored to optimize returns, minimize risks, and align with a business's long-term objectives. Such precision ensures that foreign trade partnerships are not just transactional but are built on a foundation of mutual understanding, trust, and benefit, paving the way for long-lasting, symbiotic relationships in the international trade arena.

Another pivotal concern is the ever-changing regulatory landscape of foreign trade. Non-compliance can be costly, but AI, staying abreast of real-time shifts in global regulations, keeps businesses informed and compliant.

The truly transformative power of AI lies in its adaptability. As foreign trade dynamics evolve, so do AI systems, assuring that their predictive precision is consistently aligned with the global trade environment. This goes beyond mere data processing; we're experiencing an era where businesses can foresee financial evolutions and challenges.

The complexity of foreign trade, characterized by the convergence of diverse currencies, regulations, and markets, requires a reliable navigator. AI serves as this compass, continually updated, ensuring financial strategies evolve from being merely reactive to decisively proactive.

AI's adaptability, its capacity to constantly learn and refine, promises a resilient and agile financial ecosystem – essential in today's swiftly changing world. With AI, businesses not only adapt but stay ahead, capitalizing on opportunities and ensuring robust growth.

The implications of AI Predictive Analytics in the realm of foreign trade finance extend far beyond mere number crunching and data processing. We're witnessing a holistic transformation where businesses are no longer limited by historical data but are empowered to anticipate future financial trends and challenges. As global trade patterns continue to ebb and flow, driven by geopolitical shifts, economic dynamics, and even global crises, AI stands as a beacon, guiding businesses through uncertainty.

In the intricate world of foreign trade, where the confluence of multiple currencies, regulations, and markets create a challenging landscape, AI's predictive prowess provides businesses with a roadmap. This roadmap, constantly updated with real-time data, ensures that financial strategies are not just responsive but prescriptive, paving the way for proactive decision-making.

Furthermore, the adaptability of AI — its ability to learn, evolve, and refine its predictions — promises a financial ecosystem that is resilient and agile. This agility is crucial in an era where the pace of change is rapid and often unprecedented. With

AI, businesses can remain a step ahead, mitigating risks, optimizing opportunities, and ensuring sustained growth.

In essence, as we look forward, the symbiosis of finance and AI signals a new dawn. A dawn where business structures are not just participants in the global trade arena but formidable players, driving innovation, fostering partnerships, and defining the contours of international commerce. The marriage of AI and finance is not just a fleeting phase; it's the blueprint for the future of global trade.

References

1. A comparative analysis of machine learning classifiers for stroke prediction: A predictive analytics approach / N. Biswas et al. *Healthcare Analytics*. 2022. P. 100116. URL: <https://doi.org/10.1016/j.health.2022.100116>(date of access: 16.08.2023).
2. BALICKA H. Digital technologies in the accounting information system supporting decision-making processes. *Scientific Papers of Silesian University of Technology. Organization and Management Series*. 2023. Vol. 2023, no. 169. P. 57–89. URL: <https://doi.org/10.29119/1641-3466.2023.169.4>(date of access: 16.08.2023).
3. Customer predictive analytics using artificial intelligence / S. Zulaikha et al. *The Singapore Economic Review*. 2020. P. 1–12. URL: <https://doi.org/10.1142/s0217590820480021>(date of access: 16.08.2023).
4. *Technologies and Applications for Big Data Value* / ed. by E. Curry et al. Cham : Springer International Publishing, 2022. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-78307-5>(date of access: 16.08.2023).

РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ

*Пігуль Наталія Георгіївна,
к.е.н., доцент,*

*Сумський державний університет, м. Суми
Скоробагатий Артем Ігорович,*

*аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

Підприємства корпоративного сектору мають значну роль в процесі розвитку економіки України, оскільки вони дають можливість сконцентрувати фінансові ресурси, залучити необхідні обсяги фінансових ресурсів, збільшити дохідність і прибутковість суб'єктів підприємництва, а також ефективно використовувати наявне майно з метою виробництва якісної продукції [1]. На сьогоднішній день корпоративний сектор має ключову роль у соціально-економічному розвитку країни, який саме виробляє більше половини вітчизняного ВВП.

Слід зазначити, що останніми роками спостерігається незначне збільшення корпоративних суб'єктів господарювання, а також відбуваються структурні зміни корпоративного сектору. Так, кількість акціонерних товариств має тенденцію до зменшення, а кількість товариств з обмеженою відповідальністю, навпаки, зростає. Такі зміни пов'язані із існуючими перевагами та недоліками даних організаційно-правових форм організації бізнесу, які, в свою чергу, є найбільш розповсюдженими у корпоративному секторі. З метою підвищення ефективності та результативності діяльності корпоративних підприємств, у порівнянні з іншими формами господарювання, їм необхідно бути конкурентоспроможними, що передбачає наявність переваг підприємств корпоративного сектору по відношенню до інших суб'єктів господарювання у даному сегменті ринку. Корпоративне підприємство є конкурентоспроможним, у разі якщо воно здатне краще і швидше від існуючих конкурентів адаптуватись до мінливих умов господарювання, раціонально використовувати наявні ресурси та здійснювати виробництво якісної продукції, що є максимально корисною для покупців, ефективно функціонувати в умовах ризику і невизначеності [2].

Рівень конкурентоспроможності корпоративних підприємств залежить від впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ. Зовнішні фактори, як правило, створюють передумови для виходу суб'єкта підприємництва на окремий сегмент ринку, а комплекс внутрішніх факторів формує його здатність до довготермінової успішної діяльності. Аналізуючи внутрішні та

зовнішні фактори зацікавлені особи мають можливість визначити сильні та слабкі сторони в процесі діяльності корпоративних структур і порівнюючи їх з конкурентами, обґрунтувати та розробити напрями підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання корпоративного сектору, що в кінцевому результаті призведе до більш успішної їх діяльності [3].

Одним із факторів, який позитивно впливає на зростання рівня конкурентоспроможності є цифровізація. Ефективний розвиток корпоративних структур залежить від впровадження інноваційних технологій, серед яких особливе місце займають цифрові технології, що дозволяють вийти на якісно новий рівень виробництва продукції та надання послуг, обслуговування, знизити витрати, а це в свою чергу, дасть можливість зменшити собівартість та ціну. Також цифровізація дає можливість знаходити контрагентів у різних точках світу, здійснювати ефективну побудову товарно-грошових ланцюжків, вести прибуткову діяльність [4].

На сьогоднішній день корпоративні структури бізнесу використовують значну кількість цифрових технологій, такі як FinTech, LegalTech, Digital marketing, InsurTech та інші, які мають певну цінність та відкривають нові горизонти розвитку для суб'єктів господарювання.

Цифровізація підприємств корпоративного сектору має забезпечити не лише комп'ютеризацію, а впровадження цифрового суб'єкта підприємництва, наслідком чого будуть якісні зміни, які позитивно відобразяться на покращенні в усіх сферах діяльності підприємства, дозволять пристосуватися до існуючих умов цифрової економіки та мати конкурентні переваги [4].

Отже, посилення рівня конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва напряму залежать від того, як швидко та ефективно будуть впроваджені цифрові рішення у бізнес. Ці технології допоможуть успішно функціонувати підприємствам корпоративного сектору в сучасних умовах жорсткої конкуренції.

Список використаних джерел

1. Виговська В., Чхайдзе В. (2019). Сучасні тенденції розвитку корпоративного сектору України. Проблеми і перспективи економіки та управління, 1 (17), 182-189.

2. Мельник О. І. Теоретичні аспекти понять «конкурентоспроможність підприємства» та «конкурентоспроможність аграрного підприємства». Відтворено з <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/melnyk-2.pdf>.

3. Кошельок Г. В., Царьов О. С. Фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства. Відтворено з <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/213.pdf>

4. Котельникова Ю. М. (2022). Підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах цифровізації. *Innovation and Sustainability*, (4), 101–108.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Теницька Ірина Анатоліївна,
аспірант,
Сумський державний університет
Самусевич Ярина Валентинівна,
К.е.н., доцент,
Сумський державний університет
Галинський Дмитро Михайлович,
аспірант,
Сумський державний університет*

Тематика екологічного моніторингу, контролю та інспектування підвищується з кожним роком внаслідок зростання таких екологічних проблем, як: глобальне потепління (враховуючи скорочення світового показника викидів парникових газів, яке не забезпечує обмеження підвищення температури до 1,5°C до кінця століття); закислення океану (що є наслідком надмірного викиду двоокису вуглецю); забруднення екосистем відходами (наприклад: у 2022 році було виявлено мікропластик у свіжому снігу в Антарктиді; гниття 1,3 млрд тонн харчових відходів утворило третину щорічного обсягу викидів парникових газів; збільшення кількості текстильних відходів (станом на 2022 рік модна індустрія генерує 10% викидів вуглецю) тощо [3]. Такі наслідки в першу чергу є дією та бездіяльністю людей, а одним із інструментів регулювання рівня антропогенного впливу є встановлення спеціальних приладів екологічного моніторингу. Прилади екологічного моніторингу покликані акумулювати інформацію про кількість викидів та скидів у навколишнє природне середовище та оцінювати це значення нормативно визначеним стандартам. Загалом сутність роботи такого приладу полягає у зборі кількісної інформації про загальну суму окремих видів викидів. Такі дані можуть узагальнюватися як загалом по підприємству, так і за окремою територією.

Відзначимо, що для України такі прилади екологічного моніторингу є новітнім методом контролю за реальною кількістю скинутих відходів підприємством. Хоча, така тенденція притаманна не лише Україні, наприклад в деяких країнах Європи, моніторинг викидів та скидів в основному базується лише на наукових дослідженнях та розробках.

У підтвердження цього нами були досліджені закордонні наукові праці з дотичної тематики. Так, деякі науковців сконцентрували свої дослідження з розробки веб-датчиків покликаних регулювати викиди, які виникають від судноплавства [4]. Рекомендації щодо застосування таких датчиків на

морських суднах, стали наслідком поширення нової парадигми в галузі інформаційної науки, а саме за рахунок розвитку мережі геопросторових датчиків. Запропонований до використання веб-датчик є своєрідною платформою моніторингу, яка перетворює вхідні дані з фізичного світу на дані, які підлягають кількісній обробці. Ці дані автоматично передаються до хмарного серверу і за допомогою онлайн-обробки узагальнює інформацію у відповідності до їх видів. Такий датчик покликаний у режимі реального часу аналізувати загальну суму викидів окремим судном. Відтак, це допоможе контролюючим органам визначати ті судна, які порушують граничні норми викидів у водні об'єкти та вчасно реагувати на надмірні показники використання енергії. На додаток до цього такий датчик розглядається як прозорий інструмент оцінки дотримання морськими суднами вимог нормативних вимог щодо граничної межі утворених викидів.

У праці [2] запропоновано використання недорогих датчиків, які є чутливими до викидів NO, NO₂, CO, O₃ і CO₂. Такі датчики функціонують в режимі реального часу за рахунок вбудованої системи збору даних. Тобто, при викиді визначених забруднюючих речовин цей датчик аналізує розмір викиду, кондиціонує його та перетворює у цифрове значення. Такі дані можуть бути завантажені на спеціальний накопичувач, або передатися до відділу з обробки за допомогою онлайн-сервісів. І хоча даний датчик розроблявся авторами для аналізу викидів забруднюючих речовин транспортними засобами на парковках, проте, вважаємо, що у разі його удосконалення та збільшенні кількості чутливих елементів використовувати його можна і у промислових зонах.

Аналіз наукових досліджень також показав, що тематика розробки та установки датчиків не є настільки новою в Україні, у порівнянні наприклад з Італією. Так, науковцями [1] ще у 2014 році було визначено необхідність моніторингу об'ємів викидів промисловими підприємствами та оцінки рівня дотримання ними нормативних рамок. Так, для реалізації цього автори визначили необхідність розробки прогностичної системи моніторингу викидів. Така система має реалізувати основні вимоги, зокрема: розробку простого програмного середовища на противагу складним математичним і статичним програмам; досвід та навчання працівників щодо роботи з такими аналітичними приладами; та постійну оновлюваність у відповідності до вимог екологічного законодавства та потреб у інформації суспільства.

Таким чином, проведений аналіз підтвердив важливість розробки та впровадження датчиків моніторингу за кількістю викидів та скидів, які генеруються підприємствами у ході здійснення їх виробничої діяльності. Було доведено, що такі прилади не вважаються нано-технологіями у деяких країнах Європи, тоді як в Україні їх використання описане лише в теорії. Проведене дослідження є базисом для практичної розробки приладу екологічного

моніторингу за видами забруднюючих речовин викинутих у атмосферне повітря, водні об'єкти, ґрунти тощо. Вважаємо, що імплементація в екологічний моніторинг сучасних технологій дасть змогу запобігти подальшим негативним екологічним зрушенням, проте такого результату можливо досягти лише за комплексного підходу та зацікавленості у цьому і державних органів влади, і керівників підприємств і суспільства.

Список використаних джерел

1. Bonavita N., & Ciarlo G. (2014) Inferential sensors for emission monitoring: an industrial perspective. *Frontiers in Environmental Engineering* 3, 21-28
2. Liu, B., & Zimmerman, N. (2020). Fleet-based vehicle emission factors using low-cost sensors: Case study in parking garages. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 102635. <https://doi.org/10.1016/j.trd.2020.102635>
3. Robinson, D. (2023). *The Biggest Environmental Problems Of 2021*. Earth.Org. <https://earth.org/the-biggest-environmental-problems-of-our-lifetime/>
4. Zhou, F., Fan, Y., Zou, J., & An, B. (2022). Ship emission monitoring sensor web for research and application. *Ocean Engineering*, 249, 110980. <https://doi.org/10.1016/j.oceaneng.2022.110980>

Дослідження виконане в межах НДР «Детінізація та регуляторна ефективність екологічного оподаткування: оптимізаційне моделювання для забезпечення національної безпеки та раціонального природокористування» (№ д/р 0122U000777).

ВАРТІСНІ ПОКАЗНИКИ ІННОВАЦІЙНИХ КОМПАНІЙ ЦИФРОВОГО СЕКТОРУ

*Захаркін Олексій Олександрович,
д.е.н., професор,
Сумський державний університет, м. Суми
Подосинніков Сергій Васильович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

Ефективна діяльність сучасного бізнесу неможлива без постійного впровадження продуктових та процесних інновацій, більшість з яких вимагають застосування цифрових технологій. Тому саме цифровий сектор є лідером серед інноваційних компаній по всьому світу. Це підтверджується дослідженнями агентства Boston Consulting Group (BCG), яке щорічно публікує рейтинг найбільш інноваційних компаній. На основі опитування понад 1000 керівників інновацій, опитаних у грудні 2022 року та січні 2023 року, BCG оцінила ефективність компанії за чотирма параметрами: Global mindshare: кількість голосів, отриманих від усіх керівників глобальних інновацій; Industry peer view: кількість голосів, отриманих від керівників у власній галузі компанії; Industry disruption: індекс різноманітності (Герфіндаля-Хіршмана) голосів у галузях; Value creation загальний прибуток акціонерів, включаючи викуп акцій, протягом 3-річного періоду з січня 2020 року по грудень 2022 року [1].

За даними цього дослідження до ТОП-50 інноваційних компаній світу увійшли такі провідні компанії цифрового сектору як Apple, Alphabet, Microsoft, Nvidia, IBM та інші (рис 1).

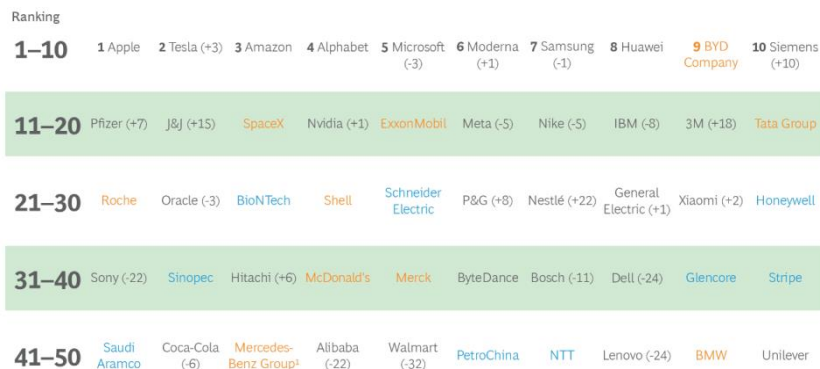

Рис.1 – Найінноваційніші компанії 2023 року [2]

Відповідно можна зазначити, що практично всі ці компанії є також світовими лідерами за показниками ринкової вартості. Так станом на 2023 рік ринкова вартість компанії Apple становить близько 2,7 трлн.дол., компанії Microsoft – 2,3 трлн.дол., компанії Alphabet – 1,6 трлн.дол., Nvidia – 1,1 трлн.дол., IBM – 130 млн.дол. [3]. Ця вартість формується безпосередньо в залежності від курсу акцій даних компаній, який в свою чергу залежить від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів, і визначає волатильність, а відповідно і ризиковість інвестування. Динаміка вартості акцій двох найбільших компаній цифрового сектора Apple та Microsoft за останні 3 роки наведена на рис. 2.

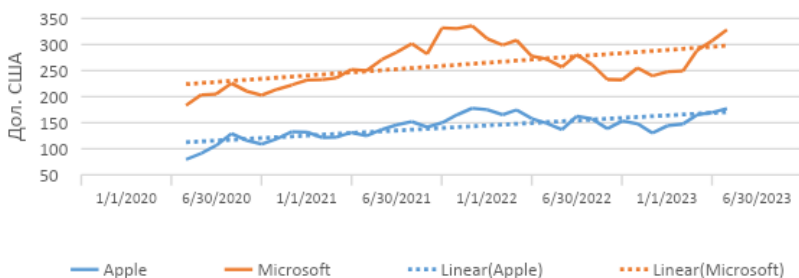

Рис.2 – Динаміка вартості цінних паперів компаній цифрового сектора Apple та Microsoft [авторська розробка]

З рисунку видно, що за останні 3 роки вартість цінних паперів даних підприємств зросла більш ніж в 2 рази. При цьому середньомісячна дохідність акцій компанії Apple становила 2,8%, а компанії Microsoft – 1,88%. Слід також звернути увагу на рівень ризиковості даних компаній, який можна визначити за допомогою показника стандартного відхилення – σ . За результатами розрахунків було визначено, що для компанії Apple показник σ становить 9,11%, а компанії Microsoft – 6,91%. Таким чином, можна сказати, що вартісні показники інноваційних підприємств цифрового сектору свідчать про їх привабливість для інвесторів.

Список використаних джерел

1. Найінноваційніші компанії 2023 року — рейтинг (інфографіка). URL: <https://news.finance.ua/ua/robota-metalurhii-zalezhyt-vid-vidkryttya-portiv>. (дата звернення 01.05.2023)
2. Reaching New Heights in Uncertain Times. URL: <http://surl.li/kcxup> (Accessed 2 May 2023).
3. Investing.com (2023). URL: <http://surl.li/kcxzz> (Accessed 2 May 2023).

ELECTRONIC BUSINESS AND SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

*Daria Tymoshyk, PhD student,
Sumy State University, Ukraine
Viktoriia Chepurko, PhD student
Sumy State University, Ukraine*

Digitization and implementation of information technologies is becoming a priority in all spheres of society. Forming a FOP or registering an LLC requires a few clicks in the electronic public services Diya, and to buy clothes or sell a car, you need to go to OLX or AUTO.RIA. E-business continues to develop dynamically and becomes an integral part of the Internet-economy, and even more of the economy in general.

Digitalization opens up new opportunities for business, however, certain characteristics of SMEs can slow down or prevent them from achieving the desired results. We aim to examine several cases of correlation of SMEs and e-business in order to draw conclusions whether it is appropriate to introduce e-commerce to small and medium-sized enterprises.

First, let's outline the concept of electronic business. The concept is extensive, covers different types of activities and has different goals, but we use the understanding of e-business as «the transformation of the main business processes of the company through the introduction of Internet technologies, aimed at increasing the efficiency of operations» [1].

The realities of at least the last two or three years dictate the importance of the transition from traditional business to electronic. According to Prom.ua, more than 70,000 purchases are made on the site every day. Tens of thousands of sellers become users of the marketplace [2]. And the majority of traders are representatives of small and medium-sized enterprises. The product catalog includes food products, medicines, cosmetics, children's games, materials for repairs, things for recreation, etc. And therefore, such cases are an opportunity to prove yourself not only in the local arena, but also in the state one. The same applies to such retailers as ROZETKA, Bigl.ua, Shafa, etc.

The advantage of SMEs over other types of business is that, due to flexibility, it quickly responds to changes in economic and social life, and therefore owners and managers quickly make decisions in order not to go bankrupt. COVID-19 has caused a trend towards online work regardless of the type of activity. A full-scale invasion confirmed this pattern, with offline workers popping up as needed. Therefore, we observe not only the preservation of jobs, but also the involvement of freelancers. Maintaining social networks, tracking requests, communicating with clients,

creating content does not require being in the office. So, in this case too, we observe positive results in the interaction of SMEs and e-business.

Among other advantages, we highlight speed, convenience, saving time and a wider choice of products for consumers. Let's compare a purchase on social networks, AMAZON, AliExpress, ROZETKA with a large shopping center. Objectively, the turnover in the network is greater, it can be even cheaper, secondly, the client is not limited in time and space. The only thing that stops the customer from making online purchases is that they can be viewed only upon receipt. In turn, the owners have the entire picture of their business development: product analysis, profit/loss reports, audience activity graphs, etc.

It seems that it is very easy to transfer all activities online, but it is not so. Business leaders should reform the management process, use the latest business methods, use the right business models and create profitable business strategies. As a result, the owners decide to combine doing business traditionally and online, still preferring the former.

Undoubtedly, the development of any industry directly depends on the state. The main document that «determines the organizational and legal principles of activity in the field of electronic commerce in Ukraine» is the Law of Ukraine «On Electronic Commerce» No. 675-VIII dated September 3, 2015 [3]. The law needs to be clarified and revised, because the basics of payment systems and electronic payments, delivery service, cyber security, taxes are not regulated, and therefore a special regulatory framework is being developed that regulates all aspects of e-business in Ukraine and adapts the legislation to European standards. This will allow small and medium-sized businesses to enter foreign markets, attract foreign personnel and cooperate with international companies.

Therefore, the introduction of an electronic form of business opens up new horizons. Although the tradition of selling goods in stores, shopping centers, and markets is preserved, the transition to publishing products on Instagram, Facebook, and marketplaces is more common. One of the reasons for the lack of active sustainable development of both electronic and conventional business is weak government policy.

The purpose of our further research will be to investigate e-business in the SME sector, as well as the shift in government policy regarding this issue.

References

1. O. O. Zaitseva, I. M. Bolotyniuk (2015). *Electronyi biznes: Navchalnyi posibnyk* (264 s.). Ivano-Frankivsk: "Liliia-NV".
2. Prom.ua. https://prom.ua/ua/about_us.
3. Law of Ukraine "On Electronic Commerce". <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.

KEY FORECASTS AND PROSPECTS FOR GREEN ENERGY TRANSITION

Serhii Tiutiunyk

PhD student

Sumy State University, Sumy

The transition to green energy is one of the most significant global shifts underway, with profound implications for economies, societies, and the environment. It plays a critical role in mitigating the adverse effects of climate change caused by greenhouse gas emissions from fossil fuels. Renewable energy sources such as solar, wind, and hydropower produce little to no emissions, making them crucial for reducing the carbon footprint and limiting global temperature rise.

Furthermore, the renewable energy sector is a major source of employment, offering jobs in manufacturing, installation, maintenance, and other areas. According to the International Renewable Energy Agency (IRENA), renewable energy could employ over 42 million people globally by 2050. At the same time, investments in renewable energy technologies can drive economic growth, stimulate innovation, and create new markets. Green energy infrastructure projects often require significant investment, which can have a positive multiplier effect on the economy.

The above causes the significant relevance of these issues and the constant growth of renewable energy capacity. According to the International Energy Agency (IEA), global renewable electricity capacity is projected to increase by 60% from 2020 levels by 2026, reaching over 4,800 gigawatts (GW).

In addition, the relevance of these issues is due to a number of challenges and problems related to the production, distribution and consumption of energy resources, the main of which are:

1. *Fossil Fuel Dependence*: The world's heavy reliance on fossil fuels such as coal, oil, and natural gas for energy production contributes to environmental pollution, greenhouse gas emissions, and climate change. This dependence also makes energy systems vulnerable to supply disruptions and price fluctuations.

2. *Climate Change*: The burning of fossil fuels for energy is a leading cause of global warming and climate change. Rising temperatures, extreme weather events, sea-level rise, and other environmental impacts pose significant threats to ecosystems, economies, and human well-being worldwide.

3. *Energy Access*: Despite advances in energy infrastructure, a significant portion of the global population still lacks access to reliable and affordable energy sources. Lack of access to electricity and clean cooking fuels hinders economic development, education, healthcare, and quality of life in many regions, particularly in rural and underserved communities.

4. *Energy Poverty*: Energy poverty refers to the inability of individuals or households to access or afford adequate energy services for basic needs such as

lighting, heating, cooking, and transportation. Addressing energy poverty requires policies and investments to improve energy access, efficiency, affordability, and sustainability.

5. *Energy Security*: Energy security involves ensuring a stable and reliable supply of energy resources to meet the needs of society. Geopolitical tensions, conflicts, natural disasters, and other factors can disrupt energy supply chains and threaten national and global energy security. Diversification of energy sources, investments in renewable energy, and strategic reserves are important measures to enhance energy security.

6. *Transition to Renewable Energy*: Transitioning from fossil fuels to renewable energy sources such as solar, wind, hydropower, and bioenergy is essential for mitigating climate change, reducing pollution, and promoting sustainable development. However, this transition requires significant investments in renewable energy infrastructure, technology development, policy support, and public awareness.

7. *Energy Efficiency*: Improving energy efficiency across all sectors, including buildings, transportation, industry, and agriculture, is critical for reducing energy consumption, lowering greenhouse gas emissions, and enhancing energy resilience. Energy-efficient technologies, standards, regulations, and behavioral changes can help maximize energy savings and environmental benefits.

The green energy transition presents both significant challenges and tremendous opportunities. By embracing renewable energy, energy efficiency, and innovative technologies, the world can achieve sustainable economic growth, enhance energy security, and effectively combat climate change. Strong policy support, international cooperation, and continued technological advancements will be key to realizing the full potential of the green energy transition.

Addressing the world energy problem requires coordinated efforts from governments, businesses, civil society, and individuals to promote sustainable energy practices, advance clean energy technologies, and foster international cooperation.

Thus, governments must implement policies that promote renewable energy adoption and energy efficiency. This includes setting renewable energy targets, providing subsidies and tax incentives for clean energy projects, and enacting regulations that limit carbon emissions and pollution from fossil fuels.

An important role in these processes should be played by the growth of state investment for the development and modernization of energy infrastructure, including smart networks, renewable energy plants, and energy storage systems.

Governments should also support research and development in new energy technologies, engage in and adhere to international agreements like the Paris Agreement, which aims to limit global warming by reducing greenhouse gas

emissions, run public awareness campaigns to educate citizens about the benefits of sustainable energy practices and how they can contribute.

The private sector plays a critical role in advancing clean energy technologies through research and development. Businesses should invest in innovative solutions for renewable energy, energy storage, and energy efficiency. Companies need to adopt sustainable practices, such as reducing energy consumption, investing in renewable energy, and minimizing waste. They should also consider the environmental impact of their supply chains and product lifecycles.

Collaboration between the private sector and governments can accelerate the development and deployment of sustainable energy projects. Public-private partnerships can leverage the strengths of both sectors to finance and implement large-scale renewable energy projects.

Civil society organizations and NGOs can advocate for sustainable energy policies and practices, raise awareness about climate change and renewable energy, and educate communities about energy conservation. NGOs often spearhead community-level renewable energy projects, such as solar panel installations, wind turbines, and microgrids, especially in underserved and rural areas.

At the individual level, this involves reducing energy consumption by using energy-efficient appliances, adopting smart home technologies, and being mindful of their energy use. Homeowners can invest in renewable energy solutions, such as rooftop solar panels or small-scale wind turbines, and consider switching to green energy providers.

An important role is also played by making sustainable lifestyle choices, such as using public transport, cycling, reducing waste, and supporting eco-friendly products. It contributes to the overall reduction in energy demand and environmental impact.

At the level of international financial institutions, such as the World Bank and International Monetary Fund, the activity may consist of providing funding and technical support for renewable energy projects in developing countries. Developed countries can assist developing nations by transferring clean energy technologies and expertise. This helps build local capacity and accelerates global progress towards sustainable energy goals. International research collaborations can pool resources and knowledge to tackle global energy challenges more effectively, leading to faster advancements in technology and best practices.

Addressing the world energy problem is a complex task that requires a coordinated, multi-stakeholder approach. Governments, businesses, civil society, and individuals all have crucial roles to play in promoting sustainable energy practices, advancing clean energy technologies, and fostering international cooperation.

MANAGING ENTERPRISE FINANCIAL SECURITY IN THE CONTEXT OF DIGITAL INNOVATION

*Denys Kolomiets, PhD Student,
Summy State University, Ukraine*

With the development of digital technologies, new opportunities and challenges arise in managing financial security. In today's digital world, enterprises face new financial risks associated with the use of information technology, processing of large amounts of data and protection of private information. Therefore, this study will examine what new theories, models and tools are needed to manage the financial security of an enterprise effectively in the modern world of digital innovation. The main purpose of the study is to identify strategic vectors and develop recommendations for managing the financial security of an enterprise.

Many prominent foreign scholars (M. Rin, M. Penas, S. Ross, R. Westerfield, B. Jordan [1-2] etc.) have researched and developed various theories and models of enterprise financial security management in the field of digital innovation. The Ukrainian scientific community is also actively involved in the development and implementation of digital technologies in the management of financial security of enterprises, with many studies authored by O. Khadartsev [3], S. Melnyk [4], M. Pogosova [5]. There are many theories and models used by enterprises to manage financial security. The most common ones are the following:

1. Theory of portfolio risk management (Markowitz's Portfolio Theory) is based on theoretical methods of optimisation, namely the idea of diversifying risks by creating a portfolio of assets with different levels of profitability and risk. Regarding the financial security of enterprises, this theory suggests the optimal allocation of different types of resources to minimise financial risks.

2. Theory of optimal debt level examines the optimal ratio of equity and debt capital of enterprises. Its essence is to determine the best balance between risk and return, as well as to optimise the financial structure.

3. Risk insurance model is based on the use of insurance products to transfer financial risks to insurance companies. Thus, by ensuring their assets or liabilities, enterprises create a certain protection against possible losses.

4. Value at Risk (VaR) model relates to a fact that enterprises can determine the maximum losses that may occur under a certain level of probability. Most often, this model is used to assess potential financial losses resulting from risky transactions.

5. Balanced Scorecard model is a system of strategic management of a company based on measuring and evaluating its performance using optimally selected indicators. This model offers a comprehensive approach to financial security management, including not only financial indicators but also other aspects (e.g., personnel development, internal processes, customer satisfaction).

However, despite all their advantages, each of these theories has its own specific disadvantages, which were identified as follows: 1) Simplified representation of reality – not all theories and models take into account the complexities and nuances associated with the financial security of enterprises; 2) Limited use – some theories and models may be focused on specific types of enterprises; 3) Failure to take into account the changing environment – the financial security of enterprises depends on many factors, many of which change over time; 4) Lack of data – models and theories usually require large amounts of reliable and complete data, as well as confidential information, which is not always available.

Based on the analysing all these theories and models, it was concluded that financial security management in the context of digital innovation has its own specific features and challenges. Therefore, the strategic vectors and recommendations were developed to help businesses manage financial security better and effectively: 1) Analyse and understand threats – it is very important to analyse the risks associated with digital innovations and identify potential threats to the financial security of the enterprise; 2) Investing in cybersecurity – businesses should invest in modern technologies and data protection methods to keep private information safe; 3) Establishing strict control procedures – company policies should have strict control procedures related to financial transactions.

Thus, digital innovations play an important role in the modern management of financial security of an enterprise, bringing new opportunities and new challenges for businesses. Different models and theories have their positive and negative aspects that companies should consider. Therefore, businesses need to adapt to the rapidly changing environment, taking into account above strategic vectors and recommendations to help companies improve their financial security management.

References

1. Rin, M. (DA), & Penas, M. F. (2017). Venture capital and innovation strategies. *Industrial and Corporate Change*, 26(5), 781-800.
2. Ross, S. A., Westerfield, R. W., & Jordan, B. D. (2019). *Fundamentals of Corporate Finance*. McGraw-Hill Education, 801 p.
3. Khadartsev, O. V. (2018). Portfel'ni teoriyi upravlinnya finansovymi investytsiyamy: navchal'nyy posibnyk dlya studentiv spetsial'nosti 076 «Pidpryyemnytstvo, torhivlya ta birzhova diyal'nist'». [Portfolio theories of financial investments: a textbook for students of speciality 076 "Entrepreneurship, trade and exchange activity"]. Poltava: PolNTU, 94 p.
4. Melnyk, S. I. (2020). *Upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstv: teoriya, metodolohiya, praktyka* [Management of financial security of enterprises: theory, methodology, practice]: monograph. Lviv: Rastr-7, 384 p.
5. Pohosova M. Y. (2008). Strukturno-lohichnyy analiz ponyattya «finansova bezpeka pidpryyemstva» [Structural and logical analysis of the concept "Financial security of the enterprise"]. *Nauka y ekonomika*, 3, 258-263.

Наукове видання

**Цифрові трансформації та
інноваційні технології в економіці:
виклики, реалії, стратегії**

**Digital transformations and
innovative technologies in the economy:
challenges, realities, strategies**

Матеріали

**Міжнародна науково-практична конференція
(Україна, Суми, 17–19 травня 2023 р.)**

Дизайн та комп'ютерне верстання
Інна Тютюнник

Стиль та орфографія авторів збережені.
Організаційний комітет і редакційна колегія можуть не поділяти точки зору авторів.
Автори відповідають за точність, достовірність і зміст матеріалів. Посилання на матеріали конференції обов'язкові.

Відповідальний за випуск Л. Л. Гриценко
Загальне редагування І. В. Тютюнник
Комп'ютерне верстання І. В. Тютюнник

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 26,44. Обл.-вид.арк. 32,97. Тираж 300 пр.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.